

ANKARA'DA KENT İÇİ HAREKETLİLİKTE KONUT VE YER TERCİHİNİN AKTÖR-
YAPI DİNAMİKLERİ

Aysu KES ERKUL

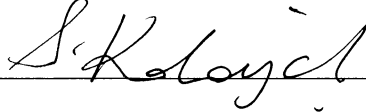
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

Doktora Tezi

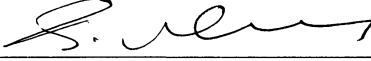
Ankara, 2010

KABUL VE ONAY

Aysu KES ERKUL tarafından hazırlanan “Ankara’da Kent İçi Hareketlilikte Konut ve Yer Tercihinin Aktör- Yapı Dinamikleri” başlıklı bu çalışma, 05.11. 2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Sibel KALAYCIOĞLU (Başkan)

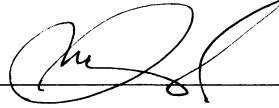
Prof. Dr. Demet ULUSOY (Danışman)

Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN

Prof. Dr. Nevin GÜNGÖR ERGAN

Doç. Dr. Cahit GELEKÇİ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. İrfan Çakın

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun ..1... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

05.11.2010

Aysu KES ERKUL

Cemile GÜNGÖR'ün anısına....

TEŞEKKÜR

Doktora çalıŐmalarım boyunca verdikleri sonsuz destek ve bana olan inançları için sevgili annem ve babam ile eşim R. Erdem ERKUL'a teşekkür ederim.

Bu tezin ortaya çıkışında birikimlerini paylaŐarak sağladıkları katkılar ve yardımlarından dolayı tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Demet ULUSOY'a ve tez izleme komitesi üyeleri Sayın Doç. Dr. Sibel KALAYCIOĞLU, Prof. Dr. Kayhan MUTLU ve Prof. Dr. Nevin GÜNGÖR ERGAN'a teŐekkürlerimi sunarım.

Özellikle alıŐmalarımın Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bölümünde bana her konuda destek olan ablam Aslıhan Kes Engle'a ve bana her an moral veren sevgili yeğenim Claude Refet Engle-Kes'e teşekkür ederim.

Ayrıca alan araştırması sırasında değerli yardımlarını esirgemeyen Sayın Suzan Karagöl'e teşekkür ederim.

ÖZET

KES ERKUL, Aysu. *Ankara'da Kent İçi Hareketlilikte Konut ve Yer Tercihinin Aktör-Yapı Dinamikleri*, Doktora Tezi, Ankara, 2010.

Bu tezin amacı sosyolojinin temel meselelerinden biri olan aktör- yapı ilişkisini kentsel süreçler bağlamında incelemektir. Aktör- yapı tartışmasının kentsel süreçler bağlamında incelenmesi için Ankara'da yaşayan bireylerin yer ve konut tercihleri ile bu tercihlere bağlı yer değiştirme davranışları örnek olay olarak seçilmiştir. Bu bağlamda Ankara'da başlıca gelişme alanları olan Or-An Sitesi yerleşimi ile Mesa Koru Sitesi araştırma alanları olarak seçilmiştir.

Aktör- yapı tartışmasının kent içi hareketlilik bağlamında ortaya çıkarttığı dinamiklerin anlaşılabilmesi için bu tezde yapı ve aktör boyutlarıyla ilişkili olarak farklı veri toplama ve örneklem yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmanın aktör boyutunu incelemek için Or-An ve Koru Siteleri'nde yaşayan bireylerle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde Pierre Bourdieu'nun sermayeler kuramı esas alınarak bireylerin sahip oldukları farklı sermaye türlerinin oluşturduğu kompozisyon açığa çıkarılmıştır. Diğer yandan araştırmanın yapı boyutu için Ankara'nın kentsel yapısının oluşum ve değişim süreçlerine dair literatür incelenmesinin yanı sıra Ankara üzerine çalışmalar yapmış ya da bizzat Ankara'nın geçirdiği yapısal süreçlerde rol oynamış kişilerle görüşmeler yapılmıştır.

Bu araştırma sonucunda başlıca 3 sonuç elde edilmiştir. Bunlardan ilki aktörlerin tercihlerinin oluşumunda sosyal, kültürel ve ekonomik sermayelerin biraraya gelerek oluşturduğu kompozisyonun belirleyiciliği olduğudur. Dolayısıyla bireysel tercihleri tek bir sermaye türü ile açıklamak mümkün değildir. Diğer yandan tezin ikinci sonucu olarak ise yapının da aktörlerin yer ve konut seçimi tercihlerinde rol oynadığı ortaya çıkmıştır. Kentsel yapıdaki değişim ve dönüşümler bireylerin tercihlerini hem sundukları imkanlar hem de yarattıkları sınırlılıklar yoluyla etkilemektedir. Bu durum bize konut ve yer tercihinin bağlı kent içi hareketlilik sürecinin yalnızca aktörün tercihleri ya da yalnızca yapının yönlendirilmesi olgusu ile açıklanamayacağını

göstermektedir. Son olarak bu tezin ana problemi olan aktör- yapı ilişkisi bakımından çıkan sonuç ise toplumsal gerçekliğin bu ikilem doğrultusunda açıklanamayacak kadar karmaşık olduğudur.

Anahtar Sözcükler

Kent içi hareketlilik, konut tercihi, Pierre Bourdieu, sermaye türleri, aktör- yapı ilişkisi, Or-An Sitesi, Koru Sitesi, Ankara

ABSTRACT

KES ERKUL, Aysu. *Agent- Structure Dynamics of Housing and Place Preferences in Urban Mobility in Ankara*, PhD Dissertation, Ankara 2010

The aim of this dissertation is to examine the agent- structure relationship as one of the major issues of sociology, in the context of urban processes. For the analysis of the agent- structure debate in the context of urban processes, housing and place preferences of people living in Ankara and their mobility in line with these preferences were selected to be the case study. Therefore, the major areas of growth in Ankara, namely Or-An Sitesi and Mesa Koru Sitesi were chosen as the research fields.

In order to understand the dynamics occurring from the agent- structure debate in the context of urban mobility, different data collection and sampling methods were used for agent and structure parts of the research. To analyze the agent aspect, in-dept interviews were conducted with people living in Or-An Sitesi and Koru Sitesi. These interviews were based on Pierre Bourdieu's theory of capitals to reveal the composition of different capitals people have. On the other hand for the structure aspect of the research, interviews were conducted with people who did research on Ankara or played role in the structural processes that Ankara has been through, in addition to the literature review about the formation and transformation of the urban structure of Ankara.

At the end of the research, three major results were found. The first result is that the amalgamation of social, cultural and economic capitals was the determinant of the agents' preferences. Therefore, it is not possible to explain personal preferences with regard to only one of these capitals. On the other hand, as the second result of the research the role of the structure in agents' housing and place preferences was revealed. The changes and transformations in the urban structure affect these preferences through the opportunities and limitations. These facts show that the housing and place preferences within the context of urban mobility cannot be explained by only the agents' choices or by only the direction of the structure. Finally, the result with regard to the agent-structure problem, which is the main issue of this dissertation, is the fact

that the social reality is so complex that it cannot be understood and explained within the agent- structure dualism.

Key Words

Urban Mobility, housing preferences, Pierre Bourdieu, forms of capital, agent- structure relationship, Or-An Sitesi, Koru Sitesi, Ankara

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ADAMA	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM I: ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE YÖNTEM.....	5
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
1.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU	5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	7
1.4.VARSAYIMLAR	8
1.5.ARAŞTIRMA SORULARI	8
1.6. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ VE ÖRNEKLEM	9
1.6.1. Yapı Bölümü ile İlgili Görüşmeler	10
1.6.2. Aktör Bölümü ile İlgili Görüşmeler.....	11
1.6.2.1. Görüşülen Aktörlerin Demografik Profilleri.....	12
1.7. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	13
BÖLÜM II: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	14
2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE OPERASYONEL TANIMLAR.....	14
2.1.1. Ekonomik Sermaye	14
2.1.2. Kültürel Sermaye	14
2.1.3. Sosyal Sermaye	15
2.1.4. Kentsel Yapı.....	15
2.2. KURAMSAL ÇERÇEVE	16
2.2.1 Aktör- Yapı Tartışmasının Kökenleri	16
2.2.2. Yapı Perspektifi.....	18

2.2.3. Aktör Perspektifi	19
2.2.4. Aktör- Yapı Tartışmasının Kent Kuramına Yansıması.....	20
BÖLÜM III: PIERRE BOURDIEU VE SERMAYE KURAMI	27
3.1. AKTÖR- YAPI TARTIŞMASI VE BOURDIEU	27
3.2. BOURDIEU VE SERMAYE TÜRLERİ.....	28
3.2.1. Ekonomik Sermaye	30
3.2.2. Sosyal Sermaye	30
3.2.3. Kültürel Sermaye	31
3.3. BOURDIEU’NUN MEKAN VE KONUTA DAİR GÖRÜŞLERİ.....	32
3.4. KENTSEL YAPI KAVRAMI	36
3.5. KONUT ÇEVRESİ (MAHALLE) KAVRAMI.....	37
BÖLÜM IV: KENTSEL YAPI KAVRAMI BAĞLAMINDA ANKARA’NIN GELİŞİMİ VE BUGÜNKÜ DURUMU	39
4.1. ANKARA’NIN KENTSEL YAPISININ OLUŞUMU.....	39
4.2. MESA KORU SİTESİ VE OR-AN SİTESİ’NİN ANKARA’NIN KENTSEL YAPISI AÇISINDAN ÖNEMİ.....	45
BÖLÜM V: KORU SİTESİ VE OR-AN SİTESİ’NDE YAŞAMA İLE EKONOMİK SERMAYE ETKİLEŞİMİ.....	47
5.1. KONUT VE GAYRİMENKUL SAHİPLİĞİ.....	47
5.2. GELİR DÜZEYİ.....	48
5.3. ÖNCEKİ NESLİN EKONOMİK SERMAYE BİRİKİMİ	49
5.4. SONUÇ	50
BÖLÜM VI: KORU SİTESİ VE OR-AN SİTESİ’NDE YAŞAMA İLE KÜLTÜREL SERMAYE ETKİLEŞİMİ.....	51
6.1. KURUMSAL KÜLTÜREL SERMAYE	51
6.1.1 Bugünkü Konuta Gelene Kadarki Geçişler.....	52
6.1.2 Daha Önce Yaşanan Yer ve Konutlarla İlgili Algılar	53
6.1.3 Geçmişte Deneyimlenmiş Etkinlikler ve Kültürel Pratikler	58

6.2. İÇSELLEŞTİRİLMİŞ/GÖMÜLÜ KÜLTÜREL SERMAYE	60
6.2.1. Halen Devam Eden Kültürel Pratikler ve Boş Zaman Etkinlikleri	61
6.2.2. Tüketim Kalıpları	63
6.2.3. Alışveriş Merkezlerine Bakış	65
6.2.4. Boş Zaman Tüketiminde Tercihler	66
6.2.5. Yaşanan Çevrenin Algılanışı.....	68
6.2.6. Ankara’da Kullanılan ya da Beğenilen Mekânlar	72
6.2.7 Ankara’da Kaçınılan Mekânlar	73
6.3. SONUÇ	77

BÖLÜM VII: KORU SİTESİ VE OR-AN SİTESİ’NDE YAŞAMA İLE SOSYAL SERMAYE ETKİLEŞİMİ

7.1.OR-AN VE KORU SİTESİ’NDE YAŞAYANLARIN GEÇMİŞ VE GÜNÜMÜZDE SOSYAL AĞLARIN YOĞUNLUKLARINA GÖRE FARKLILAŞMASI.....	81
7.2. SOSYAL ÇEVRENİN ALGILANIŞI	86
7.3.SONUÇ	90

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

KAYNAKÇA

EK 1: Or-An ve Kuru Sitesi Sakinleri için Görüşme Soruları

EK 2: Ankara’nın Yapısına Yönelik Soru Formu

EK 3: Kuru Sitesi ve Or-An Sitesi’nde Yaşayanların Demografik Profil

Tablosu

112

GİRİŞ

Toplumun incelenmesinde ve sosyolojinin bilimsel gelişiminde toplum ile onu oluşturan ögeler arasındaki ilişkilerin araştırılması ve tartışılması her zaman için önemli yer tutmuştur. Bu tartışmaların başında ise toplum- birey ilişkisi gelmiştir. Özellikle klasik sosyolojik yaklaşımlarda toplumla birey arasındaki ilişki genel olarak bireyin edilgen konumunda bulunduğu ve toplumsal yapının belirleyici olduğu yönünde açıklanmıştır. Diğer yandan sosyoloji kuramında özellikle 1980 sonrası dönemde yaşanan toplumsal gelişmelere bağlı olarak bireyi ön plana alan ve onu edilgen bir toplumsal öge olmaktan çıkartıp toplumsal yapının oluşumunda aktif rol oynayan bir ‘aktör’ olarak ele alan kuram ve çalışmalar ağırlık kazanmıştır. Dolayısıyla toplum-birey ilişkisi tartışmaları yapı- aktör tartışmaları biçimini alarak günümüze kadar gelmiştir. Yapı ile aktör arasındaki bu ikilemi çözmeye yönelik birçok çalışma yapılmış olsa da bunlar bazı durumlarda yapıyı bazı durumlarda ise aktörü ön plana çıkartmışlardır. Bu nedenle de toplumsal gerçekliğin karmaşıklığını yeterli ölçüde açıklayamamışlardır. Günümüzde de aktör ile yapı arasındaki ilişkiye dair kuramsal tartışma önemini koruyarak devam etmektedir.

Bu tezin amacı yukarıda sözü edilen ve sosyolojinin temel tartışma konularından olan ‘aktör- yapı ilişkisi’ni kent içi hareketlilik bağlamında incelemektir. Sosyolojinin her alt alanında farklı bağlamlarda tartışılmakta olan bu konu kent sosyolojisine de doğrudan yansımıştır. Fiziki ve sosyal yapı kavramlarının iç içe geçtiği ve kendine özgü toplumsal dinamikleri olan kent alanı bu ikilemin tartışılması için uygun bir ortam sunmaktadır. Tıpkı genel aktör- yapı tartışmasında olduğu gibi kentsel süreçler bağlamında da aktör ve yapı perspektifleri üzerinden yapılan tartışmalar güncelliğini korumaktadır. Diğer yandan bireylerin kent alanı içerisindeki hareketliliği kentsel süreçler açısından önem taşır. Kent sakinlerinin ve gruplarının yer seçimleri ve kent içerisinde yer değiştirmeleri kent yaşamının hem sosyal hem de fiziki anlamda şekillenmesinde büyük rol oynamaktadır. Bu nedenle bu süreci etkileyen ve şekillendiren bireysel ve yapısal faktörlerin incelenmesi konuya yeni bir derinlik katacaktır. Bu doğrultuda bireylerin kent içerisinde yaptıkları konut ve yer seçimleri, kentin yapısı ile kent içinde yaşayan bireyler arasındaki ilişkiyi incelemek üzere ele

alınmıştır. Ayrıca bu araştırmada bireylerin konut ve yer seçimi davranışlarını şekillendiren faktörlerin yanı sıra yapının da bu davranışlar üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Kentte yaşayan bireylerin konut ve yer tercihlerini belirleyen karmaşık bireysel etkenlerin araştırılması için bu tercihler farklı sermaye türleri üzerinden analiz edilmiştir. Diğer bir deyişle, Pierre Bourdieu'nun Sermaye Kuramı'nda yer alan sosyal, kültürel ve ekonomik sermaye türleri bireylerin tercihlerini incelemede başlıca araçlar olmuşlardır. Sermaye Kuramı bireylerin sahip oldukları sosyal çevre ve sosyal ilişkileri (sosyal sermaye), eğitim ve aile içi deneyimlere dayalı birikimi (kültürel sermaye) ve paraya çevrilebilen varlıkları (ekonomik sermaye) onların yaşamlarını belirleyen kaynaklar olarak öne sürmektedir. İleriki bölümlerde detaylı olarak tartışılacağı gibi bu sermayelerin yarattığı kompozisyon bireyin tercih ve davranışlarının analizinde önemli veriler sağlamaktadır.

Bu araştırmanın amaçları doğrultusunda Ankara'da son 40 yıl içinde yaşanan kent içi hareketlilik süreçleri örnek olay olarak seçilmiştir. Ankara Türkiye'nin diğer kentleri ile kıyaslandığında onu farklı bir konuma yerleştiren bazı özellikler taşımaktadır. Bunların başında Ankara'nın başkent olması ve bunun beraberinde getirdiği özellikler bulunmaktadır. İlerleyen bölümlerde ayrıntılarıyla tartışılacağı gibi Ankara başkent olma özelliğinin bir sonucu olarak büyük ölçüde planlı biçimde gelişmiş bir kenttir. Diğer yandan eğitim ve yönetim fonksiyonlarının öne çıkması ile küresel dinamiklere görece kapalı bir kent olması Ankara'yı diğer büyük kentlerden farklı kılmaktadır. Bu özellikleri ile Ankara yapısal özelliklerindeki değişimlerin analizi açısından elverişli bir kent olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda özellikle kent merkezinden kentin dış çeperlerine ve yeni gelişim alanlarına doğru yaşanan hareketliliği ve bu hareketlilikte önemli bir rol oynayan siteleşme sürecini aktör- yapı ilişkisi içerisinde değerlendirmek amacıyla Ankara'nın önemli konut projelerinden olan Or-An Sitesi ile Kuru Sitesi araştırma alanları olarak seçilmiştir. Bu iki yerleşim yerinin kentin farklı gelişme alanlarında yer alması, farklı zaman dilimlerinde yaşanan hareketliliği temsil etmeleri gibi farklı özellikleri araştırmanın karşılaştırmalı biçimde tasarlanmasına olanak sağlamıştır.

Or-An Sitesi Ankara'nın ilk site projesi olduğundan Ankara'da yaşanan siteleşme sürecinin başlangıcının anlaşılması açısından önemlidir. Kuruluşu 1970'li yıllara dayanan Or-An Sitesi, Ankara'nın topografik yapısından kaynaklanan çanak şeklindeki doğal kent sınırlarının dışına kurulan ilk planlı yerleşim olarak öne çıkmaktadır. Kurulduğu dönemde özellikle Ankara'nın en prestijli konut alanlarından biri olan Or-An Sitesi günümüzde kentin genişlemesi sonucu kent merkezi sınırları içinde kalmış ve inşa edildiği dönemdeki ayrıksı olma özelliğini büyük ölçüde yitirmiştir.

Koru Sitesi ise Ankara'nın günümüzde de başlıca gelişme alanı olan Eskişehir Yolu ve çevresindeki yerleşimler içinde bütünlüğünü ve prestijini koruyan, aynı zamanda bu bölgedeki yerleşimlere örnek teşkil etmiş olan bir projedir. Kuruluşu 1980'li yıllarda gerçekleşen Koru Sitesi Projesi Ankara'da site biçimindeki konut alanlarının tercih edilir hale gelmesinde de önemli rol oynamıştır. Etrafındaki Çayyolu yerleşim bölgesinin yaşadığı hızlı gelişme ve konut yoğunluğundaki artışa rağmen Koru Sitesi çevresinden bağımsız, sınırları belirli bir konut sitesi olma özelliğini günümüzde de korumaktadır. Bu ayırt edici özellikler bu iki yerleşim yerinin Ankara'daki siteleşme sürecini ve kent dışına doğru yaşanan hareketliliği analiz etmek için uygun birer araştırma alanı olduklarını göstermektedir.

Aktör- yapı ikilemini kentsel bir süreç olan kent içi hareketlilik ve konut tercihi bağlamında incelemeyi amaç edinmiş olan bu araştırmanın tasarımında iki farklı veri grubu ele alınmıştır. Araştırmanın aktör yönüne dair veriler Or-An ve Koru Siteleri'nde uzun yıllardır yaşayan bireyler ile yapılan derinlemesine görüşmeler ile sağlanmıştır. Bu görüşmelerde bireylerin tercih, beğeni ve kentsel hareketlilik davranışlarını belirleyen etkenler açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda ekonomik, sosyal ve kültürel sermaye etkileşimlerini oluşturan etkenler değerlendirilerek bu farklı sermaye türlerinin hem ayrı ayrı hem de bir bütün olarak bireylerin yer seçimlerini ne yönde ve hangi derecede şekillendirmiş olabileceği araştırılmıştır. Böylelikle konut tercihinde aktör açısından öne çıkan belirleyici faktörlerin neler olduğu ve aktörlerin bunları nasıl hayata geçirdikleri incelenmiştir.

Araştırmanın ikinci ana kolunu oluşturan yapı konusuna dair veriler ise Ankara'nın kentsel yapısının gelişme ve dönüşüm süreçlerine dair bilgilerin toplanmasına dayanmaktadır. Bu bilgiler içerisinde özellikle kent merkezi dışındaki konut alanlarının gelişimi ve siteleşme süreçlerine ağırlık verilmiştir. Bu bilgilerin toplanması için detaylı bir literatür incelemesinin yanı sıra Ankara'nın kentsel yapısı üzerine gerek akademik çalışmalar yapmış gerekse bu yapının oluşumunun farklı noktalarında bilfiil görev yapmış uzman ve yetkililerle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Böylece literatürdeki bilgiler ile sürecin içerisinde yer alan kişilerin gözlem ve deneyimlerinin birleştirilerek daha kapsamlı bir veri bütünü elde edilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın analiz bölümünde ise aktör ve yapı kollarına dair veriler hem ayrı ayrı hem de birlikte değerlendirilmiştir. Böylece hem aktör-yapı tartışmasına dair sonuçlar elde edilmiş hem de her iki yerleşim yerinin farklı perspektifler ışığında karşılaştırılması sağlanmıştır.

Bu araştırmanın ilk bölümü araştırmanın kapsamı ile kullanılan yöntem ve tekniklerin detaylı bir açıklamasını içermektedir. Araştırmanın konusu, amacı, veri toplama yöntemleri ve araştırma soruları gibi bilgilere bu bölümde yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümü ise kavramsal ve kuramsal çerçevenin tartışılmasına ayrılmıştır. Bu bölümde başta aktör- yapı tartışması olmak üzere araştırmanın temel kuramsal çatısı oluşturulmuştur. Üçüncü bölüm ise araştırmanın aktör boyutunun incelenmesinde esas olan sermayeler konusunu içermektedir. Pierre Bourdieu'nin sermayeler kuramının derinlemesine tartışıldığı bu bölümde farklı sermaye türleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Araştırmanın dördüncü bölümü Ankara'nın kentsel yapısının oluşum ve dönüşüm süreçlerine dair verilerin incelenmesini ile Or-An ve Koru Siteleri'nin bu süreçler içerisindeki önemini ele almaktadır. Beş, altı ve yedinci bölümler ise sırasıyla ekonomik, sosyal ve kültürel sermaye profillerine dair her iki yerleşim yerinde toplanan verilerin analizine ayrılmıştır. Sekizinci ve son bölümde ise araştırmanın genel soruları tüm bulgular ışığında tartışılmaktadır.

BÖLÜM 1

ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE YÖNTEMİ

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu tezin amacı, sosyolojinin temel tartışma konularından olan ‘aktör- yapı İlişkisi’ni kentsel hareketlilik süreçleri bağlamında incelemektir. Diğer bir deyişle ‘Kentte oluşan yeni yapılar mı bireylerin yaşam tarzlarını etkiliyor, yoksa bireylerin kendi eylemlerinden oluşan yaşam tarzı mı kentin yapısını değişime zorluyor?’ sorusu aktör-yapı tartışmasının bir yansıması olarak cevaplanmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda özellikle aktör açısından sosyal ve kültürel sermayenin aktörlerin yaşam tarzına ve dolayısıyla da konut tercihlerine ne şekilde etki ettiği sorusunun araştırma sorusunun açılımı olarak ele alınmasına karar verilmiştir. Diğer yandan tartışmanın yapı bölümü açısından ise Ankara’nın bir kent olarak yapısının geçmişten günümüze geçirdiği değişim ve dönüşümlerin incelenmesi yoluyla yapının bu ikilem içerisindeki konumunun ele alınması amaçlanmıştır. Bu amaçla Ankara’da bulunan ve kentsel gelişmede önemli yer tutan iki yerleşim bölgesinin oluşum ve gelişim süreçleri ele alınmıştır. Böylelikle aktör-yapı ilişkisinin kentsel gelişmede nasıl bir rol oynadığı, bu süreçte aktörün tercihlerinin ve eylemlerinin mi yoksa kentsel yapının sunduğu olanakların ya da olanaksızlıkların mı daha etkili bir faktör olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu araştırmanın ana konusunu, Ankara’nın kentsel gelişmesinde önemli yer tutan iki önemli konut projesi olan Or-An Sitesi ve Mesa Koru Sitesi’nde yaşayan bireylerin kentsel hareketlilik dahilinde ve sermaye türleri bağlamında sergiledikleri davranışlar ile Ankara’nın kentsel yapısındaki değişim ve dönüşümler oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle, bu araştırma kent içi hareketlilikte aktörlerin davranışlarını belirlemede rol oynayan sosyal, kültürel ve ekonomik sermaye etkileşimleri ile kentsel yapının oluşum ve dönüşümüne dair etkenlerin karşılaştırmalı olarak Or-An Sitesi ve Mesa Koru Sitesi örnekleri bağlamında incelenmesine dayanmaktadır. Böylesi bir araştırma için bu yerleşim alanlarının seçilmesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Öncelikle Or-An Şehri Projesi Ankara’nın doğal sınırları dışına planlı bir biçimde çıkışın ilk

örneklerinden birisidir. Or-An Projesi aynı zamanda Türkiye'nin ilk toplu konut projelerinden birisidir. Bu bakımdan Ankara'nın makro formunun ve dolayısıyla da yapısının dönüşümünde büyük öneme sahiptir. Diğer yandan Mesa Koru Sitesi Ankara'nın günümüzde de en önemli gelişme alanlarından olan Eskişehir Yolu üzerindeki yapısal gelişmeler açısından önemli bir konuma sahiptir. Bu proje, bu bölgedeki ilk kapsamlı konut projelerinden birisi olmakla birlikte günümüzde de bütüncül olma özelliğini korumaktadır. Bu yönleriyle, yukarıda da belirtildiği gibi Mesa Koru Sitesi Eskişehir yolu üzerindeki yerleşmeler arasında kuruluşunda öngörülen özellikleri koruma potansiyeli açısından sürecin anlaşılmasına olanak verecek bir örnek durumundadır. Ayrıca Koru Sitesi ve Or- An Sitesi örnekleri özellikle Ankara'da konut alanı anlayışının siteleşmeye doğru evrilmesinin de ilk örneklerini oluşturmaktadır. Bu iki konut projesi Ankara'da günümüzde de kent yaşamını ağırlıklı olarak belirleyen siteleşme ve site tipi yaşam tarzının ortaya çıkışı açısından önemli bir konuma sahiptirler.

Yukarıda da belirtildiği gibi bu araştırmanın amacı aktör ile yapı arasındaki ilişkinin kent içi hareketlilik açısından nasıl bir dinamik yarattığı ve nasıl sonuçlar doğurduğunu ortaya çıkartmaktır. Bu nedenle aktörün ve yapının belirleyici özelliklerinin araştırma tasarımında öncelikli olması kaçınılmazdır. Bu temelde, araştırmada aktörlerin kentsel hareketliliğini belirleyen tercihler ile bu tercihleri şekillendiren sosyal ve kültürel arka planın ortaya çıkartılmasına çalışılmıştır. Bu noktada yukarıda da belirtildiği gibi kültürel ve sosyal sermayenin kentsel aktörün tercih ve davranışlarını ne derecede belirlediği sorusu araştırmanın iki ana damarından birini oluşturmuştur. Kent içi hareketlilik ve konut tercihinde sosyal ve kültürel sermayenin ağırlıklı olarak ele alınması Bourdieu'nun sermayeler kuramına dayanmaktadır ve araştırmanın kuramsal çerçeve bölümünde ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Yöntemsel açıdan bu kuramın kullanılmasının gerekçesi ise yine Bourdieu'nun yaklaşımı ile açıklanabilir. Bourdieu ünlü eseri 'Distinction'da aktörlerin yalnızca belirli bir zamanda sahip oldukları mülklerle tanımlanamayacaklarını belirtmiştir. Ona göre aktörlerin başlangıçtaki ve mevcut sosyal pozisyonları çok çeşitli istatistiksel olarak yoğun ilişkilere dayanır (1984:109). Dolayısıyla da belirli bir varlığa sahip olma şansı ya da ihtimali önemli

ölçüde sosyal, kültürel ve ekonomik sermaye ile tanımlanan kapasiteye bağlıdır (Bourdieu, 1984: 124).

Diğer yandan Ankara'nın mekânsal yapısının özellikle kentsel gelişme alanları anlamında nasıl oluşup şekillendiği sorusu da sorgulanan aktör- yapı ilişkisinin yapı ayağını oluşturmaktadır. Özellikle de kent merkezinin sınırları dışına kurulan konut alanları yapıya bağlı faktörlerin yer seçimi ile ilişkisi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda araştırma alanı olarak bu iki yerleşim yerinin seçilmesinin diğer bir nedeni de her iki yerleşim yerinde yaşayanların benzer sosyo-ekonomik özellikler taşımakla birlikte bu iki alanın kentin iki farklı bölgesinde konumlanmış olmalarıdır. Bu bakımdan benzer sosyo-ekonomik statüdeki kişilerin farklı yer seçimlerini belirleyen faktörlerin anlaşılmasına olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Öte yandan yine benzer statüye sahip bireylerin konut ve yer tercihlerini, konut ve konut çevresine dair algılayışlarını belirleyen sosyal ve kültürel sermaye faktörlerinin karşılaştırılmasına uygun bir araştırma alanıdır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Toplumsal analizin tarih boyunca geçirdiği tüm aşamalarda önemli yer tutan birey-toplum ilişkisi günümüzde bireyin etkinliklerine yapılan vurgunun da etkisi ile aktör-yapı tartışması halini almıştır. İlerleyen bölümlerde detaylarıyla tartışılacak olan bu gelişmeye bağlı olarak yapıya odaklanan çalışmalar yerine, toplumsal yaşamın farklı alanlarında eylemleri ile etkili olan aktörler ve bu eylemlerin sonuçları üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ne var ki bu çalışmalar büyük ölçüde yapının etkilerinin reddedilmesiyle ya da aktörün oynadığı rolün aşırı derecede vurgulanmasıyla sonuçlanmıştır. Bu noktada ikilemin her iki yönünü de ele alan ve aktör ile yapı arasındaki etkileşimi inceleyen bir çalışmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bu araştırmada aktörlerin konut ve yer seçme davranışları hem aktörün tercihleri hem de yapının etkileri boyutları ile ele alınmaktadır. Diğer yandan aktörün tercihlerinin incelenmesi oldukça karmaşık bir konudur. Çünkü bu tercihi belirleyen birçok etkenin birlikte ele alınmasını gerektirir. Bu bağlamda bu araştırmada aktörün konut ve yer seçimi davranışı basit bir tercihin sonucu olarak değil, farklı sermaye türlerinin farklı bireylerde oluşturduğu kompozisyonların incelenmesi ile anlaşılabilir bir süreç

olarak incelenmektedir. Bu nedenle Pierre Bourdieu'nun Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Sermaye kavramları aktörlerin davranışlarının incelenmesinde kullanılmıştır. Bourdieu'nun da belirttiği gibi bireyler sosyal mekânda serbestçe hareket etmezler. Bunun bir nedeni sosyal mekânı yapılandıran güçlere tabi olmaları iken diğer bir nedeni ise sahip oldukları mülkler ile bu güçlere direnmeleridir (1984: 110). Dolayısıyla kent içi hareketlilik kavramı bu araştırma çerçevesinde aktör yönünden bağımsız değişkenler olan sosyal, kültürel ve ekonomik sermayeler ile yapı yönünden ortaya çıkan alternatifler bağlamında bir kesişme noktası olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda gerçekleştirilen Ankara'da konut ve yer seçimi araştırması ile aktör- yapı tartışmasına ışık tutulması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

1.4. VARSAYIMLAR

- 1- Araştırmanın Ankara'da Or-An Sitesi ve Mesa Koru Sitesi'nde gerçekleştirileştirilmesinin araştırmanın sorularına uygun bir araştırma alanı oluşturduğu kabul edilmektedir.
- 2- Aktör-yapı tartışmasının kentsel gelişme alanlarındaki hareketliliğin ele alınması yoluyla incelenmesi mümkündür.
- 3- Araştırma, nitel araştırma teknikleri kullanılarak gerçekleştirilmesinin araştırmanın amaçlarına uygun olduğu kabul edilmektedir.
- 4- Araştırmada karşılaştırmalı bir yaklaşım izlenmesinin uygun olduğu kabul edilmiştir.
- 5- Or-An Sitesi ve Mesa Koru Sitesi'nin kuruluşları arasındaki zaman farklılığının araştırmada esas alınan karşılaştırmalı yaklaşım açısından uygun bir araştırma alanı oluşturduğu kabul edilmektedir. Yapısal olarak farklı zamanlarda oluşmuş iki yerleşim yerinin incelenmesinin dönemsel farklılıkların ve benzerliklerin tespit edilmesi açısından araştırma için yararlı olduğu kabul edilmektedir.

1.5. ARAŞTIRMA SORULARI

- 1- Or-An Sitesi ve Mesa Koru Sitesi'nde yaşayan bireylerin konut ve yer seçimi tercihlerinde, ailelerinden getirdikleri kültürel sermaye ne gibi farklı yönelimler yaratmaktadır?

- 2- Or-An Sitesi ve Mesa Koru Sitesi'nde yaşayan bireylerin konut ve yer seçiminde yaşam tarzları arasındaki farklılıklar ne tür etkiler yaratmaktadır?
- 3- Sosyal sermaye açısından kendilerine benzer olduklarını düşündükleri gruplarla bir arada yaşamak düşüncesi Or-An Sitesi ve Mesa Koru Sitesi'nde yaşayan bireylerin tercihlerini ne şekillerde değiştirmektedir?
- 4- Or-An Sitesi ve Mesa Koru Sitesi'nde yaşayan bireylerin ne gibi benzeyen ya da farklılaşan tüketim alışkanlıkları bulunmaktadır?
- 5- Bu tüketim alışkanlıkları özellikle tüketim amaçlı kullanılan mekânlarla ilişkileri nasıl şekillendirmektedir?
- 6- Kentsel yapının oluşum ve dönüşüm süreçleri sağladığı olanaklar ve ortaya çıkarttığı olumsuzluklar bağlamında bireylerin mekânsal tercihlerini ne ölçüde etkilemektedir?
- 7- Kentsel yapının özelliklerinden ileri gelen faktörler ile bireylerin sosyal, kültürel ve ekonomik sermaye özelliklerinden kaynaklanan faktörler birlikte değerlendirildiğinde, bireylerin tercihleri nasıl bir yönelim ortaya koymaktadır?

1.6. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ VE ÖRNEKLEM

Bireylerin konut tüketimi tercihlerinde yapısal faktörler ile aktörün eylemlerinden ileri gelen faktörlerin etkilerinin anlaşılması için, söz konusu bireylerin tutum ve algılayışlarının anlaşılması gerekmektedir. Dolayısıyla tercihlerin ve tercihlere göre şekillenen tüketim davranışlarının oluşumunun bir süreç olarak ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle de, araştırmanın nitel bir yaklaşımla gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Bu bağlamda araştırma alanında yaşayan bireylere derinlemesine görüşme tekniği uygulanarak kentle olan ilişkilerinin, konuta dair algılayışlarını belirleyen deneyimleri ile çeşitli alanlardaki tüketim tercihleri ve bu tercihleri şekillendiren sosyal ve kültürel faktörlerin açığa çıkarılmasına çalışılmıştır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, araştırmada karşılaştırmalı bir yaklaşım izlendiğinden her iki yerleşim bölgesinde yaşayanlarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Öte yandan, kentin yapısında meydana gelen değişim ve dönüşümleri de araştırmanın problemi çerçevesinde anlayabilmek için bu süreçte rol oynayan ya da yapı süreçlerini belirleyen

konumlarda yer alan bireyler araştırma örnekleme dahil edilmiştir. Dolayısıyla, araştırmaya dahil edilen grupların çeşitliliği ve farklılıkları göz önüne alınarak farklı örneklem oluşturma tekniklerinin bir arada kullanılmasına gerek duyulmuştur.

Or-An Sitesi ve Mesa Koru Sitesi'nde yaşan bireylerle yapılacak derinlemesine görüşmeler için ilk olarak kartopu tekniği kullanılmıştır. Özellikle Mesa Koru Sitesi'nde araştırmacının sahip olduğu mevcut sosyal ilişkilerden yararlanılarak birkaç site sakini ile görüşme yapıldıktan sonra bu kişilerin yönlendirilmesi ile diğer site sakinlerine ulaşılmıştır. Bu yerleşim yerinde yapılacak görüşmeler için kartopu tekniğinin seçilmesinin başlıca nedeni sitenin çeşitli güvenlik önlemleri ile de pekiştirilen dışa kapalı bir yapısı olmasıdır. Yalnızca sitenin giriş çıkışında değil, yüksek katlı blokların her birinin girişlerinde de güvenlik kontrolü bulunması bir referans ve randevu olmaksızın site sakinlerine ulaşmayı imkânsız kılmıştır. Or-An Sitesi'nde yapılan görüşmeler için ise yine mevcut sosyal ağlar kullanılarak Or-An Mahallesi muhtarına ulaşılmış ve kendisinden Or-An'da uzun yıllardır yaşamakta olan aileler arasından rastgele isimler belirlemesi istenmiştir. Bu isimler arasından kabul eden kişilerle görüşme yapılmıştır. Ayrıca bunlara ek olarak yine kar topu tekniği ile görüşülen bireylerin yönlendirdikleri kişilerle de görüşülmüştür.

Araştırmanın yapı bölümü ile ilgili olarak yapılan görüşmeler yukarıda belirtilen araştırma bağlamı çerçevesinde farklı bir örneklem tekniği ile yürütülmüştür. Araştırmanın bu kısmında amaç Ankara'nın kentsel yapısının oluşum ve dönüşüm süreçlerini anlamak ve bu konuda belirleyici olan dönüm noktalarını ortaya çıkartmak olduğundan görüşülecek uzman kişiler Amaçlı Örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Dolayısıyla yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütleri gibi kurumlarda Ankara ile ilgili görev ve çalışmalar yapmış kişiler literatür taraması ve ilgili kurumların internet sayfalarının incelenmesi yoluyla araştırılarak bu kişilerle doğrudan iletişim kurulmuş ve kabul edenlerle görüşmeler yapılmıştır.

1.6.1 Yapı Bölümü ile İlgili Görüşmeler

Araştırmanın Ankara'nın kentsel yapısını incelemeye yönelik bölümü için çeşitli akademisyen, kent plancısı ve yerel yöneticiler ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler için yukarıda da belirtildiği gibi amaçlı örneklem yolu ile Ankara'nın

kentleşme süreci ile ilgili tecrübe ve bilgiye sahip 8 kişi seçilmiştir. Bu kişiler gerek üniversitelerde, gerekse belediyeler düzeyinde kentsel planlama ve kentsel yapı analizleri yaparak bu konuda uzmanlaşmış ve karar alıcı konumlarda bulunmuş kişilerdir. Bu kişilere Ankara'nın kentsel gelişim tarihçesi ile yapısının oluşumunda ve değişiminde rol oynayan etkenler sorulmuştur. Bu etkenler arasında kent planları, ekonomik ve siyasi etkenler, coğrafi koşullar vb. yer almaktadır. Bu bağlamda genel sorular ışığında bu uzman ve yetkililerden Ankara'nın özellikle Cumhuriyet'ten ve başkent oluşundan bugüne bir kent olarak geldiği yer ile bugünkü fiziki ve sosyo-ekonomik yapısını anlatmaları istenmiştir. Ayrıca görüşmeler sırasında Ankara'nın gelişme alanları olan büyük siteler ve toplu konut projeleri ve bunların Ankara'nın hem fiziki hem de sosyo-ekonomik yapısı için taşıdığı öneme ağırlık verilmiştir. Bu görüşmeler ODTÜ Mimarlık, Şehir ve Bölge Planlama bölümleri ile Şehir Plancıları Odası, Ankara Büyük Şehir Belediyesi ve Çankaya Belediyesi'nde görev yapan uzmanlarla gerçekleştirilmiştir. Bu uzmanlarla ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir.

Uzman A: ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Emekli Öğretim Üyesi

Uzman B: ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi

Uzman C: ODTÜ Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi

Uzman D: ODTÜ Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi

Uzman E: ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi

Uzman F :Atılım Üniversitesi Öğretim Üyesi – Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi

Uzman G :Çankaya Belediyesi

Uzman H :Ankara Büyükşehir Belediyesi

1.6.2. Aktör Bölümü ile İlgili Görüşmeler

Araştırmanın aktör perspektifini yansıtan bölümü için Kuru Sitesi ve Or-An Sitesi'nde yaşayan iki grup aktör ile görüşme yapılmıştır. Kuru Sitesi'nde yaşayan bireylerle yapılan görüşmeler Aralık 2009- Şubat 2010 tarihleri arasında ve toplam 16 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerin dokuz tanesi villalarda yedi tanesi ise dairelerde yaşayan bireylerle yapılmıştır. Ayrıca görüşme yapılan 16 kişinin üçü erkek, 13'ü

kadıdır. Or-An Sitesi'nde yapılan görüşmelerin ise birinci bölümü Aralık 2008- Ocak 2009 döneminde, ikinci bölümü ise Şubat- Mart 2010 döneminde yapılmıştır. Bu görüşmeler toplam 15 kişi ile yapılmış olup bu kişilerin yedisi kadın sekiz tanesi ise erkektir. Or-An Sitesi'nde yaşayan bireylerin tümü dairelerde yaşamakla birlikte dairelerin büyüklükleri değişiklik göstermektedir. Or-An Sitesi'nde ve Kuru Sitesi'nde yapılan tüm görüşmeler bireylerin izni alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Bu kayıtlar daha sonra analiz edilmek üzere çözümlenmişlerdir. Görüşmelerin süreleri değişken olmakla birlikte ortalama bir saat kadardır.

1.6.2.1. Görüşülen Aktörlerin Demografik Profilleri

Kuru Sitesi ve Or-An Sitesi'nde görüşülen aktörlerin demografik profilleri incelendiğinde her iki yerleşimde de eğitim düzeyinin lise ve üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum hem görüşme yapılan kişiler hem de eşleri için geçerlidir. Bu iki grup yaş profili açısından değerlendirildiğinde ise Or-An Sitesi'nde yaşayanların Kuru Sitesi sakinlerinden görece daha yaşlı oldukları anlaşılmaktadır. Bu durumun bir yansıması olarak da Or-An Sitesi'nde bireylerin emekli olma eğilimleri daha yüksektir. Ekteki tablodan da anlaşılacağı gibi Kuru Sitesi'ndeki görüşmelerin büyük bölümü kadınlarla gerçekleştirilmiştir. Bu durumun başlıca nedeni erkeklerin aktif çalışma hayatına devam ediyor olmalarından dolayı evlerinde fazla zaman geçirmemeleridir. Diğer yandan Or-An Sitesi'nde emeklilik yaygın olduğundan erkekler ve kadınlar zamanlarının çoğunu evde geçirmektedirler. Bu durum görüşmeler sırasında erkeklerle konuşma imkânı sağlamıştır. Ayrıca her iki yerleşim yerinde kullanılan örneklem teknikleri görüşülen kişilere dair demografik tabloyu etkilemiştir. Kuru Sitesi'nde kartopu tekniğinin kullanılması kadınların araştırmacıyı hemcinslerine yönlendirmelerine yol açmıştır. Diğer yandan Or-An Sitesi'nde mahalle muhtarından alınan isimler çoğunlukla aile reisi olarak görülen erkekler olmuştur. Her iki yerleşim yeri arasında görüşülen kişilerin cinsiyet dağılımı açısından farklılıklar ortaya çıkması başlangıçta bir sınırlılık olarak düşünülse de yapılan görüşmelerde hane halkı ile ilgili bilgilerin de toplanıyor olması bu sınırlılığı büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır.

Görüşülen kişilerin demografik profillerinde dikkat çeken bir diğer nokta kadın ve erkeklerin hemen hemen eşit eğitim düzeyine sahip olmakla birlikte gelir getirici işlerde çalışma oranlarının farklılığıdır. Kuru Sitesi'nde kadınlar ev hanımlığını ya da erken

yaşta emekliliği tercih ederken, Or- An Sitesi'nde kadınların çalışma eğiliminin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

1.7. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmada görüşmeler yoluyla elde edilen verilerin değerlendirilmesinde temel nitel veri analizi teknikleri kullanılmıştır. Yapı ve aktör gruplarında yer alan tüm görüşmeler çözümlenmiş ve sonrasında araştırmanın ana soruları çerçevesinde gruplandırılmıştır. Özellikle Kuru ve Or-An Siteleri'nde yaşayanlarla yapılan görüşmelerde alınan cevaplar hem görüşme soruları hem de araştırmanın ana başlıkları göz önüne alınarak bir araya getirilmesiyle verilerin ortaya koyduğu genel tablo oluşturulmuştur. Bu tablonun değerlendirilmesi sonucunda da araştırmanın başlıca kavramları olan sermaye türlerinin (ekonomik, kültürel ve sosyal) veri analizinin ana başlıklarını oluşturmasına ve verilerin bu başlıklar altında değerlendirilmesine karar verilmiştir. Analizin bu aşamasında ise her bir başlık altında başlığın kapsadığı bileşenler belirtilerek veriler bu doğrultuda incelenmiş ve görüşmelerden ortaya çıkan sonuçları destekleyen alıntılar gerekli görülen yerlere eklenmiştir.

Araştırmanın yapı bölümü ile ilgili yapılan görüşmeler ise farklı bir biçimde değerlendirilmiştir. Bu görüşmelerin amacı Ankara'nın kentsel yapısı ile ilgili uzman ve yetkililerin görüşlerini almak olmakla birlikte bu bölümle ilgili soruların yanıtlanmasında konuyla ilgili literatür de önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Dolayısıyla Ankara'nın kentsel yapısı ve bu yapıyı etkileyen faktörler değerlendirilirken görüşmeler yoluyla elde edilen veriler literatürden elde edilen verilerle birlikte değerlendirilmiştir. Bu bağlamda görüşmelerde alınan cevaplar literatürün sağladığı bilgilerin derinleştirilmesi, desteklenmesi ve birinci elden aktarılması amacıyla kullanılmıştır. Bu nedenle araştırmanın yapı ile ilgili bölümü karma bir veri analizinden oluşmaktadır.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE OPERASYONEL TANIMLAR

Bu araştırmada gerek veri toplama gerekse veri analizi aşamalarında belli başlı bazı kavramlar kullanılacaktır. Bu kavramlar, kuramsal çerçeve bölümünde ayrıntılı biçimde tartışılacak olmakla birlikte, operasyonel anlamda ve araştırmanın amaçları doğrultusunda aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır.

2.1.1. Ekonomik Sermaye

Ekonomik sermaye bireyin sahip olduğu gelirler ve paraya çevrilebilen varlıkları ifade eder. Aynı zamanda bazı tüketim araçlarının kullanımı da ekonomik sermayeyi ortaya koyan göstergelerdir. Özellikle çeşitli gayrimenkullere yapılan yatırım bu araştırma bağlamında ekonomik sermayenin en fazla önem taşıyan boyutudur.

2.1.2. Kültürel Sermaye

Kültürel sermaye genel anlamda çeşitli araçlarla oluşan bir tür bilgi, zevk ve tercihler birikimi olarak tanımlanmaktadır. Özellikle aile içinde yaşanan deneyimler ve okulda alınan eğitimin seviyesi bu birikimin şekillenmesinde belirleyicidir. Bu araştırmanın konusu bağlamında kültürel sermaye kavramının içinde yaşanan konut ve çevresi ile kentsel mekânın kullanımını belirleyen tercihlerle ilgili olan boyutu öne çıkmaktadır. Bu nedenle kültürel sermaye yaşam tarzının oluşumu ve bu oluşum üzerinden kentsel hareketliliğe dair tercihlerin şekillenmesi noktasında ele alınacaktır. Dolayısıyla kültürel sermayenin analizinde tüketim tercihleri, kentsel mekâna dair algılayışlar ve beğeniler ile bunların ifade ediliş biçimleri gibi faktörler incelenecektir. Bu araştırmada kültürel sermaye iki düzeyde incelenecektir. Bunlar Kurumsal Kültürel ve İçselleştirilmiş/ Gömülü kültürel sermayedir (Watt, 2009: 2879-2880) ve kuramsal çerçeve bölümü içinde ayrıntılı olarak tartışılmıştır. Bu bağlamda kurumsal kültürel sermaye okul eğitiminin yanı sıra bilgi birikimi yaratan geçmişteki konut geçişleri, daha önce yaşanan konut ve yerlere dair algılar ile geçmişte aile ve yakın çevre içinde deneyimleşimiş etkinlikler ve kültürel pratikler olarak tanımlanmaktadır. Diğer yandan içselleştirilmiş/ gömülü kültürel sermaye ise bireylerin kurumsal kültürel sermaye ekseninde hayata

geçirilen ve güncel olarak yaşam tarzı tercihlerine yansıyan birikimi ifade etmektedir. Buna bağlı olarak da bu sermaye türü halen devam eden kültürel pratikler ve boş zaman etkinlikleri, tüketim kalıpları, alışveriş merkezlerine bakış ve boş zaman tüketimi tercihleri, yaşanan çevrenin algılanışı, Ankara'nın genelinde kullanılan ve beğenilen mekânlar ile kaçınılan yerler gibi olgularda kendini gösterdiğinden bu olgular dahilinde incelenecektir.

2.1.3. Sosyal Sermaye

Genel anlamda sosyal sermaye kavramı bireyin sahip olduğu ve sürdürdüğü ya da oluşturmayı arzuladığı sosyal ilişkileri tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu sosyal ilişkiler dolaylı biçimde de olsa bireyin yaşam koşullarına etki edebilmektedir. Konut ve kentsel hareketlilik bağlamında ise sosyal sermaye gerek konut tercihinde arzulanan sosyal ağlarla mekânsal olarak yakınlık kurma imkânları sağlamak açısından gerekse tercihlerin sosyal ilişkilerin etkisi altında oluşabilmesi açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla sosyal sermaye kavramı bu araştırmada kentsel hareketlilikte oynaması muhtemel roller ve mekânsal bağlamda sürdürülen sosyal ilişkiler üzerinden değerlendirilecektir. Bu bağlamda sosyal sermaye incelenirken sosyal ilişkilerin yoğunluk, esneklik, çeşitlilik gibi özellikleri dikkate alınacaktır.

2.1.4. Kentsel Yapı

Kentsel yapı kavramı öncelikli olarak fiziki çevreye ya da caddeler, kaldırımlar, parklar, binalar ve benzeri öğelerden oluşan 'yapılı çevre'ye gönderme yapan bir kavramdır¹. Ancak günümüzde bu kavramın sosyal yapı ile olan ilişkisi de vurgulanmaktadır. Bu nedenle bu araştırmada kentsel yapı kavramı kenti oluşturan fiziki öğeler ile bu öğelerin mekânsal olarak anlam kazanmalarını sağlayan sosyal etkenler de göz önüne alınarak kullanılacaktır. Dolayısıyla kentsel yapının analizinde fiziki dönüşüm sosyo- mekânsal dönüşüm ile birlikte ele alınacaktır. Bu bağlamda kentsel yapı analizinin içeriğini kentsel gelişme planları ve bu planların uygulanışı, kentleşme süreci, yeni yerleşimlerin ortaya çıkış dinamikleri ve kentsel alandaki yapısal dönüşümler ile bu dönüşümleri belirleyen karar mekanizmaları gibi kavramlar oluşturmaktadır.

¹ 'Yapılı Çevre' kavramı ile ilgili tartışmalar ilerleyen bölümlerde kuramsal çerçeve içinde ayrıntılı olarak incelenmiştir.

2.2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.2.1 Aktör- Yapı Tartışmasının Kökenleri

Sosyolojinin bir alt alanı olarak kent sosyolojisinin tartışmalarına bakıldığında, genel sosyolojik akımlar ve tartışmalarla paralellik gösterdiği açıkça görülmektedir. Başka bir deyişle kent, genel sosyolojik kuram ve tartışmaların görece bir mekânsal sınırlılık dâhilinde izlenebildiği bir ölçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle, kentteki yapısal değişimlerle, kent sakinlerinin bu değişimdeki rolleri ya da bu değişime etki eden eylemleri konusuna odaklanan bir çalışma, genel sosyolojinin önemli tartışmalarından olan aktör- yapı ilişkisinin temellerine dayanacaktır. Bu bağlamda, kentsel hareketliliğin yapısal ve bireysel açılardan incelenmesi için, söz konusu tartışma ile ilişkilendirilmesi yerinde olacaktır. Diğer bir deyişle, yeni yerleşim yerlerinin ya da kentsel gelişme alanlarının oluşumunda yapı ile aktör arasında nasıl bir ilişki olduğunu, hangisinin baskın bir rol oynayarak diğerini şekillendirdiğini anlamak için öncelikle aktör- yapı ikilemine bakmak gerekir. Bu bağlamda, kentsel hareketlilik olgusunun incelenmesi, genel yapı- aktör ikilemini incelemede bir örnek olay olarak da düşünülebilir. Ancak daha önce birey- toplum ve aktör- yapı tartışmalarını tarihsel olarak daha yakından tanımakta fayda vardır.

Elliott'a göre özne ile yapı ya da birey ile toplum arasındaki ilişki, güncel sosyal düşüncenin merkezi meselelerinden biri olarak görülmelidir (1999:7). Sosyolojinin temel ve güncelliğini koruyan tartışmalarından biri olan aktör- yapı ikilemi en genel anlamda iki sorunla ilişkilidir. Layder'e göre bu sorunlardan ilki insanların içinde yer aldıkları toplumsal dünyaları biçimlendirme isteğidir. İkinci sorun olarak ise aktör- yapı ikilemi, toplumsal bağlamın toplumsal etkinliği nasıl biçimlendirdiğine odaklanır (2006:4). Bu anlamda aktör ve yapı kavramı toplumsal belirleyicilik spektrumunun iki ucunda yer almaktadır. Birçok kuramcı da bu problemi birini diğerinin pahasına önceleyerek çözmeye çalışmışlardır (Elliott,1999:9).

Günümüzde aktör- yapı tartışması olarak genel bir çerçevede ele aldığımız bu ikilem gerçekte sosyolojinin kuruluşundan da öncelere dayanan bir tartışma konusudur. Toplumsal analizde birey ile toplum arasındaki ilişkinin incelenmesinin Klasik Yunan düşüncesinde önemli yer tuttuğu, Aristoteles ve Platon'un toplumu parçaların bütüne

zorunlu olarak bağılı oldukları bir organizma şeklinde tanımladıkları görülmektedir. Her iki düşünürde göre de grupların oluşturduğu toplumsal düzende bireyin yeri yoktu (Swingewood, 1998: 22). Diğer yandan toplumun tarihsel ve ampirik bir nesne olarak incelendiği 18. Yüzyıl Fransa ve İskoçya'sında da aynı şekilde bireyin toplum karşısında pasif bir konuma yerleştirildiği görülmektedir (Poloma, 1993: 18-19). Aydınlanma dönemine gelindiğinde ise Montesquieu'nun toplumsal kurama daha kapsamlı ve sistematik bir biçimde yaklaştığı ve toplumu yapısal bir bütün olarak ele aldığı görülmektedir. Ona göre kurum ve yasalardan oluşan bir düzene dayanan bu yapı içinde birey pasif bir unsurdur. Dolayısıyla birey tarihsel değişimin sadece bir aracıdır (Swingewood, 1998: 32). Aynı şekilde Rousseau'ya göre de toplum kendisini oluşturan bireylerin iradelerinden daha büyük olan bir ahlaki ve kolektif düzendir (Swingewood, 1998:33-34). Aydınlanma döneminin toplumsal yapı ve düzeni vurgulayan bu anlayışı sosyolojinin bir bilim dalı olarak kuruluşunda ve onu takip eden uzunca bir dönem boyunca ağırlıklı yaklaşım olmaya devam etmiştir. Ancak Leyder'in de belirttiği gibi sosyolojinin kendi içerisinde yaşanan gelişmeler ve tartışmalar sonucunda birey kavramı giderek yerini daha kapsamlı bir analize olanak sağlayan aktör (ya da fail) kavramına bırakmıştır, dolayısıyla da aktör- yapı ikilemi görece yeni bir sosyolojik tartışma konusudur. Aktör- yapı tartışması birey-toplum ikileminin ötesine geçerek insan etkinliğinin içinde yer aldığı toplumsal koşulları nasıl biçimlendirdiği ile toplumsal bağlamın toplumsal etkinliği nasıl şekillendirdiği üzerine bir tartışmadır (2006:4).

Giddens'a göre ise yapı kavramı toplumun analizinde en genel anlamda toplumsal ilişki ya da görüngülerin bir tür "kalıplaşması" olarak kabul edilmekte ve kullanılmaktadır (1999:59). Düşüncelerini yapı kavramı üzerine temellendiren kuramcılara göre yapı, deneyimin içeriğini belirleyerek özneyi ve onun aktörlüğünü yok etmektedir. Bu yapıların ise bilinç altında, materyal ilişkilerde ya da mit veya dil gibi sembolik ilişkilerde yer aldığı öne sürülmektedir (Waters 1994:12). Yorumsamacı sosyolojilerde ise, Giddens'a göre, eylem ve anlam insan davranışlarının açıklanmasında önceliklidir, yapısal kavramlar pek göze çarpmaz ve sınırlamalardan fazla bahsedilmez (1999:120; 1999a:42).

2.2.2. Yapı Perspektifi

Marx'ın topluma dair görüşlerinin yansımaları hemen hemen tüm yapısalcı teorilerde bulunabilmektedir. Bunların başında onun “sistemin yeniden üretimi” ve “sistemin çelişkisi” görüşleri gelmektedir (Turner, 2003:455). En genel hatlarıyla bakıldığında ise, Marx'ın ekonomik temel ve ona bağlı olarak gelişen üst yapıya yaptığı vurgu günümüze çeşitli alanlarında başvurulan yapısalcı yaklaşımları belirlemeye devam etmektedir. Marx'ın toplum analizinde ekonomik temel ya da alt yapı ile üst yapı açıkça ayrıştırılarak belirtilmektedir (Aron, 2004:126). Layder'in de belirttiği gibi Marx'ın teorik çerçevesi büyük ölçüde ekonomik kurumların toplumda birincil öneme sahip oldukları düşüncesine dayanır (2006:49). Marx'a göre üretimin materyal yapısı bilince bağlı olmaksızın işlemektedir. Elliott'un belirttiği gibi Marx'ın kapitalist üretim türünde gördüğü dinamik, kişileri ekonomik baskı altında tutmaktadır. Böylelikle birey ideoloji ve anlaşılması güçleştirilmiş bir eylemin sosyal mantığına saplanıp kalırlar (1999:8). Bu bağlamda, insanların sosyal varlıklarını oluşturmak için girdikleri sosyal ilişkiler aslında üretim sürecini çevreleyen ilişkilerdir ve kişilerin iradelerinden bağımsızdır. Üretim sisteminin hangi tarihsel gelişme aşamasında olduğuna göre değişim gösteren bu üretim ilişkileri toplumun ekonomik temelini oluşturur ki bu temel üzerinde de siyasi ve yasal üst yapı oluşacaktır. Bu üst yapı üzerinden de üretim ilişkileri, siyasi ilişkileri, genel sosyal ilişkileri ve entelektüel yaşamı koşullandırır (Waters,1994:101). Diğer bir deyişle kapitalist toplumun temeli olan ekonomik sömürü ilişkisi siyasi, hukuki ve dinsel kurumların temelini oluşturur. Bu kurumlar da ekonomi kaynaklı güç ilişkilerini meşrulaştırmaya ve maskeleye hizmet ederler (Layder, 2006:49). Aron'un belirttiği gibi Marksist düşüncede kendisini insanlara kabul ettiren ve tarihsel sürecin anlaşılmasında kilit konumda bulunan bireyler üstü toplumsal koşulların yani yapının varlığına vurgu yapılmaktadır. Kısacası, üretim ilişkileri ve ekonomik temel etrafında kurulan yapı bilinci ve bireyi belirler. Marx bu düşüncesini Ekonomi Politğin Eleştirisine Katkı adlı eserinin ön sözünde açıkça belirtmiştir; “İnsanların varlığını belirleyen onların bilinçleri değil, tersine bilinçlerini belirleyen toplumsal varlıklardır” (aktaran: Aron, 2004:125). Kimi Marksist düşünürler, Marx'ın bu görüşlerinden yola çıkarak yapısalcı bir yaklaşım ortaya koymuşlardır. Söz gelimi Althusser toplumun (özellikle de kapitalist toplumun) yeniden üretimini incelerken

değişime direnen sürekli bir üst yapının varlığını ortaya koymaya çalışmıştır (Layder, 2006:52-53).

2.2.3. Aktör Perspektifi

Aktör- yapı ikileminin diğer ucunda ise bireyi ve onun eylemlerini toplumsal analizde ön plana çıkararak düşünce yer almaktadır. Bu yaklaşıma göre yapı insanların yaşantılarını kaplayan ve diğerleriyle olan ilişkilerine renk kazandıran anlamları göz ardı ederek, bireyi sadece bir yansıma konumuna indirgemektedir (Layder, 2006:78). Oysa Waters'ın belirttiği gibi aktör/eylem yaklaşımı toplumu bireyin algı ve motivasyon girdileri ile devamlı değişen bir insan inşası olarak görmektedir (1994:11). Birey ve eylem odaklı yaklaşımları "Sosyal Tanımlama Paradigması" başlığı altında toplayan Ritzer'e göre ise, bu yaklaşımların temelinde insanı kendi sosyal dünyasının yaratıcısı olarak görme olanağı yatmaktadır. (1975:91). Bu süreçte birey sosyal gerçekliğini aktif olarak yaratmaktadır. Diğer yandan toplumun örgütlenişi ise toplumsal eylemin içinde gerçekleştiği ancak onun belirleyicisi olmayan bir çerçeve olarak algılanmaktadır (Ritzer, 1975:89).

Toplumun oluşumunda ve dönüşümünde aktörün ya da bireyin rolünü vurgulayan yaklaşımın dayanağı Weber'in görüşleridir. Toplumu incelemek ve anlamak için toplumsal eylemin analizini yapan Weber sosyolojiyi de toplumsal eylemin yorumsamacı biçimde anlaşılması ile ilgilenen bir bilim olarak tanımlar (Waters, 1994:17). Böylelikle sosyolojinin konusu da aktörün anlam yüklediği insan davranışları olarak ortaya çıkmaktadır (Ritzer,1975:85) Bu yaklaşıma göre bir olayın nedenleri aktörlerin ona atfettikleri anlamdan yola çıkarak keşfedilebilir. Ayrıca Weber'in toplumsal eylem analizi bazı eylem tiplerini dışlamaktadır. Örneğin sokakta yürüyen insanların yağmurun başlamasıyla aynı anda şemsiye açmaları diğer insanlara yönelik bir eylem olmadığı için toplumsal olarak kabul edilmez, çünkü eylemi toplumsal yapan odaklandığı yerdir (Ritzer, 1975:86). Weber'e göre sosyoloji açıklayıcı bir anlamın peşine düşmelidir ve bunu da empati ve deneyimi yeniden canlandırma yoluyla yapmalıdır (Waters, 1994:19, Ritzer, 1975:85-86). Diğer yandan sosyoloji toplumsal davranışın ya da eylemin bilimidir. Bu toplumsal eylem ise toplumsal ilişki biçiminde örgütlenir (Aron, 2004:435). Yani toplumun kuruluşunda esas olan aktörler tarafından

anlam atfedilen davranışlar; bireyin eylemleridir. Weber'in sosyolojinin metodolojisine dair görüşlerine göre sosyoloji eylemin ardındaki öznel motivasyonların yorumsamacı bir biçimde anlaşılmasını içermelidir (Calhoun ve diğerleri, 2007:207). Çünkü aktör temelli yorumsamacı sosyolojide toplumun makro yapılarının ardındaki gerçeklik bireyler arasındaki anlamlı ve sembolik etkileşimde bulunabilir (Turner, 2003:358).

Mikro sosyoloji olarak da adlandırılan birey odaklı sosyolojinin önemli isimlerinden olan Simmel'e göre ise toplum özgür bireylerin birliğini içeren ahlaki ve kültürel bir girişimdir, bu nedenle de doğanın incelenmesinden farklı bir biçimde incelenmelidir. Başka bir deyişle, sosyoloji sosyal yasaları değil, bireyler arasındaki etkileşimin örüntü ve biçimlerini ortaya çıkarmaya çalışmalıdır (Farganis, 1996:146). Çünkü Simmel'e göre toplumu oluşturan bireyler arası etkileşim modern ekonomik biçimlerin temelini oluşturur. Söz konusu bireyler arası etkileşim ise daima belli güdülere ve amaçlara bağlıdır (Simmel, 1971: 23) (aktaran Scaff, 2000: 259). Scaff'a göre Simmel'in bu yaklaşımı toplumu akışkan bir gerçeklik olarak ortaya koymaktadır çünkü belirleyici olan bireylerin eylemleri ve istençleri ile bunları yorumlama biçimleridir. Toplum bizden bağımsız olarak var olduğu için değil, biz sosyal varlıklar olduğumuz için apriori kabul edilebilir. (2000:259). Buradan hareketle, Simmel'e göre kurumlar, roller ve sosyal yapılar sosyal etkileşimde içkin olan nesneleştirme, farklılaştırma ve uzaklaştırma gibi süreçlerle yaratılır (Scaff, 2000:261).

2.2.4. Aktör- Yapı Tartışmasının Kent Kuramına Yansımaları

Toplumla kent arasındaki ilişki sosyologlar ve kent kuramcıları tarafından tarih boyunca farklı biçimlerde yorumlanmıştır. Özellikle toplumların gelişimi, modernleşme, sanayileşme gibi sosyolojik olguların açıklanmasında kentleşme ve kentlilik kimi zaman sebep kimi zaman da sonuç olarak ele alınmıştır. Klasik kuramlara baktığımızda kentleşmenin ve kentlileşmenin kırsal alan ve kırsal toplumla yarattığı düşünülen zıtlık üzerinden algılandığı görülmektedir. Marx, Weber ve Durkheim gibi teorisyenlerin ana konusu ya da tartışmalarının merkezi kent olmamıştır. Onların kentle ilgilenmeleri moderniteyi anlama projesinin bir parçası olarak ortaya çıkmıştır (Katznelson, 1992:10, Nylund, 2001:221). Bu yaklaşımın en net örneklerini Durkheim ve Toennies, organik-mekanik dayanışma ile cemaat- toplum kuramları ile vermişlerdir (Thorns: 2002:23,

Katznelson, 1992:16). Bu klasik yaklaşımlarda kentleşme süreci genelde ikinci planda kalmış, esas olarak kentleşmeye paralel olarak ilerleyen sosyal gelişmeler vurgulanmıştır. Katznelson'a göre de, bu çalışmalarda kentin sosyal, ekonomik ve politik hayattaki önemine yeterince değinilmemiştir ve kentin algılanışı genellikle yetersiz ve bozuktur (1992:11). Mellor'a göre ise Marx ve Engels için şehirler devrimsel bilincin ortaya çıkışı için vazgeçilmez bir çevreyken Toennies için metropol bir 'Gesselschalt'ıdır. Ancak hepsi için kent ekonomik, siyasi ve kültürel değişimin kaynağıydı (Mellor, 1975:276).

Diğer yandan Simmel, kentin kent olarak algılandığı çalışmalar yapmıştır (Katznelson, 1992:19). Aktör temelli kent çalışmalarında öne çıkan ve günümüz düşünürlerini de etkilemeye devam eden Simmel'e göre kent yaşamının ve kentsel yaşam kültürünün temelinde de bireyler arasındaki etkileşimin modernleşme ile birlikte geçirdiği değişim yatmaktadır. Simmel'e göre modern toplum, eski birliktelik biçimlerinin sınırlılıklarını kaldırarak bireyi özgürleştirmiştir. Nylund'un da belirttiği gibi kentsel analizde aktör perspektifini öne çıkaran Simmel'e göre kent artan özgürlüğü ve zayıflayan sosyal ağları temsil etmektedir (2001:221). Kent yaşamı artık bireylerin farklı sosyal mekânlarda/ ortamlarda çeşitli roller oynamalarına izin vermektedir. Ancak bu özgürlüğün bedeli de kentsel yaşam kültüründe var olan yabancılaşma duygusudur (Scaff:147). Katznelson' a göre ise Simmel'in temel meselesi farklılaşan kentte pazar ilişkilerinin değerlendirilmesi ve bunun sosyal ilişkilere etkileri üzerineydi (1992:19).

Kent ve kentleşme üzerine oluşturulan ikinci önemli kuram ise Chicago Okulu olarak bilinen kentsel ekoloji yaklaşımıydı. 1920'lerde bu okul fiziki yapının sosyal hayatı nasıl etkilediğini incelerken bu fiziki yapıyı başlangıç noktası olarak almıştır (Nylund, 2001:221). Bu Okul, kentin gelişmesini kendine has doğal bir kentsel gelişme süreci olarak görmek eğilimindeydi. Buna bağlı olarak da kentsel mekânın üretimine şekil veren faktörlere, süreçlere ve çıkarılara hiç değinilmemiştir (Katznelson, 1992:23). Mellor'a göre de Chicago Okulu'nun yaklaşımında üç özellik öne çıkmaktadır. Bu özellikler:

- i) Kentleşme otonom bir süreç ve sosyal bir değişim kaynağı olarak görülüyordu

- ii) Kır ve kent iki ayrı yaşam biçimi olarak kabul ediliyordu
- iii) Kentsel çevredeki değişimler yine bizzat kentleşme süreci işe açıklanıyordu (Mellor, 1975:280).

Bu yaklaşımın temel problemi konut alanlarındaki sosyal ayrışmanın açıklanmasıydı. Bu yaklaşım kentsel alanlardaki ayrışma ve farklılaşmayı ağırlıklı olarak arazi piyasasının dinamikleri ve sosyal yapı ile ilişkilendirerek kenti içi içe geçmiş tek merkezli halkalar modeline göre gelişen bir yapı olarak tanımlıyordu. Başka bir deyişle kentsel ekoloji yaklaşımı kentin iç karakteristikleri ve kentsel nüfusun kent içindeki konut alanlarına dağılımı ile ilgileniyordu (Thorns: 2002: 26-28). Bu yaklaşımda esas olan bakış açısı kentin ve kentsel nüfusun bireylerin ötesinde bir takım faktörler tarafından şekillendirildiğidir.

Ray Pahl tarafından 1960’larda başı çekilen bir diğer kentsel yaklaşım ise kentsel işletmecilik olarak adlandırılan ve kenti politik ve bürokratik süreçlerle dağıtılıp aktarılacak bir kaynaklar kümesi olarak gören yaklaşımdı. Pahl’a göre kent iş ve gelirden kaynaklanan eşitsizliklerin ötesine geçen yeni eşitsizliklerin kaynağıdır. Bireylerin yaşam şansları kentsel kaynaklara erişebilmelerine bağlıdır (Saunders,1986:119). Bu bağlamda kentteki eşitsiz politik süreçler tüm eşitsizliklerin kaynağı olarak görülmekteydi (Thorns, 2002:31). Pahl’ın kente yaklaşımını oluşturan iki kavram mekânsal sınırlılık ve sosyal sınırlılık kavramlardır ve bunlar sözü edilen erişebilirliğin derecesini belirler. Ancak belirleyici olan sosyal sınırlılıkları belirleyen faktör stratejik pozisyonlarda bulunan bireylerin eylemleridir. Bu “kapı bekçileri” kentsel nüfus içindeki farklı grupların kentsel kaynaklara ve derece erişeceklerini belirler (Saunders, 1986:120-121). Pahl’ın yaklaşımının önemli yanı, söz konusu yönetim süreçlerini birey/aktör perspektifinden ele almasıdır. Weber’in eylem yaklaşımına paralel bir biçimde Pahl kent yöneticilerinin karar ve eylemlerinde içerili olan amaç, değer, varsayım ve ideolojilere vurgu yapmaktadır. Dahası Pahl’ın kent yöneticilerinin eylemlerini ve bunların dayandığı amaç ve değerleri kent içindeki eşitsizliklerin kaynakları olarak kent çalışmalarının temel nesnesi olarak belirlenmiştir (Şengül, 2001:19). Pahl kent sosyolojisinde yapı ile aktör arasında nasıl bir ilişki kurulması gerektiğine dair görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Gerçek kent sosyolojisi, bağımlı değişkenler olan kıt kentsel kaynaklara ve kolaylıklara erişim üzerindeki toplumsal ve mekânsal kısıtlara ve bağımsız değişken olarak ele aldığım, kentsel sistemin yöneticileri ve denetçileri ile ilgilenmelidir (Pahl, 1975:220, aktaran Şengül, 2001:20).

Günümüze gelindiğinde kent ve kentleşmeye dair yaklaşımlar hem geçmişten gelen yaklaşımların etkileri ile hem de güncel sosyolojik yaklaşım ve kuramlardan etkilenerek çeşitlilik göstermektedir. Özellikle küreselleşme ve onun beraberinde getirdiği değişim ve süreçler kente bakışı da büyük ölçüde değiştirmiştir. Söz gelimi Sassen'in belirttiği gibi kent artık küreselleşme tarafından belirlenmektedir ve bu da kenti değişken bir "süreç" haline getirmektedir (2002: 161-170). Walton'a göre ise 60'lı yıllarda kentte yaşanan krizle birlikte önceki teorilerin tartıştığı göçmenlerin uyumu ve kentsel büyüme gibi konuların yerini ırk ayrımcılığı, yoksulluk, grupların istihdam ve eğitim ekseninde hareketliliği gibi konular almıştır (1993:301-302). Bu bağlamda özellikle Manuel Castells ve David Harvey gibi yazarlar tarafından 70'li yıllarda geliştirilen kentsel ekonomi politik yaklaşımı kente yaklaşımı büyük ölçüde değiştirmiştir. Castells ve Harvey'in bu erken dönem eserlerinin çıkış noktası Marxist analiz ile kentin karşı karşıya gelmesi ve kente dair yapılan aşırı genellemelerin göze çarpması olmuştur (Katznelson, 1992:39, Walton, 1993:302). Bu yazarlar en basit anlamda kenti sermaye dolaşımının oluşturduğu bir form olarak görürler. Özellikle Castells için kent bilgi toplumunun sosyal yapısını açıklamada önemli bir araçtır (Thorns, 2002: 33-35).

Günümüzün önemli kent kuramcılarında olan David Harvey, kenti algılayışı ve analiz etme biçimi bakımından yapıya önem veren düşünürler arasındadır. Harvey, kentsel süreçleri analiz ederken sermaye birikiminin mantığı ve onun yarattığı sorunlara değinmektedir. Ona göre kentin toplumsal ve mekânsal yapısındaki değişimlerin tümü sermayenin içsel çelişkileri ile açıklanabilir. Bu da onun Marksist yapısalcı bir çerçeve kullanmasa da yapıya yaptığı vurguyu göstermektedir (Şengül,2001:16). Harvey'e göre kentleşme en iyi biçimde benzersiz, modern bir kapitalist birikim mekanizması olarak anlaşılabilir. Yani Harvey mekânın sermaye birikimindeki rolüne odaklanır. (Walton, 1993:305-306). Buna bağlı olarak da Marxist bir analizle kentleşmenin kapitalizm altında nasıl ilerlediğini, kapitalist kentleşme bilincini nasıl şekillendirdiğini inceler. Harvey'e göre kentsel süreç birikim ile sınıf çatışmasının etkileşiminden ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de 'yapılı çevre' üretim, dolaşım ve tüketime hizmet etmek

üzere üretilmektedir (Walton,1993:308). Bu bağlamda ekonomik ilişkilerin belirleyiciliğini vurgulayarak Marx'ın yapısalcı görüşlerine paralel bir sav ortaya atmaktadır. Harvey yapılı çevreyi, kapitalizmin içinde var olan çelişki ve mücadelelerin bir yansıması ve ürünü olarak görmektedir. Konut ise Harvey'e göre kapitalizmin kontrol altında tutmaya çalıştığı başlıca tüketim mallarından birisidir (Harvey, 1976:277). İlerleyen bölümlerde görüleceği gibi Harvey kenti sadece kurulu bir yapı olarak görmekten kaçınarak kentsel süreçlerin karşılıklı etkileşimini vurgulasa dahi birey ya da aktör onun analizinde her zaman ikinci planda kalmaktadır. Ona göre, "kentsellik, toplumsal olarak belirlenmiş bir artık-ürünün coğrafi yoğunlaşmasını gerektirir" (Harvey, 2003:224). Kapitalizm de artık ürünün konsantrasyonu ve dolaşımına dayanır ve kent de bu süreçlerin mekânsal örüntüsü tarafından yaratılır (Gottdiener, 1988:88). Diğer yandan Harvey'e göre kapitalizmin tüketimi kolektif hale getirme eğilimi de kentsel yapının oluşumunda ve yapılı çevrenin inşasında önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü kentsel yapıyı oluşturan caddeler, kaldırımlar, parklar ve benzeri öğeler kolektif olarak tüketilmektedir ve buna bağlı olarak da kolektif bir biçimde yönetilmeyi gerektirirler. Bu durumda kent Harvey'e göre 'insanlar için iyi olan' ile 'birikim için iyi olan' arasındaki çatışmanın başlıca alanlarından birisi haline gelmiştir (Harvey, 1976:278). Dolayısı ile kent genel anlamda kapitalist toplum yapısının bir uzantısı olarak algılanmaktadır. Harvey, genel toplumsal yapı ile kentsellik arasındaki ilişkiyi şöyle ifade etmektedir:

Kentselliğe, bir bütün olarak toplumda yerleşmiş ilişkileri yansıtan bir toplumsal ilişkiler kümesi olarak bakmak gerekir. Dahası bu ilişkiler, kentsel olguların yapılandırıldığı, düzenlendiği ve inşa edildiği yasaları ifade etmelidir. Bu durumda kentselliğin, (1) kendi iç dönüşüm ve inşa yasaları olan bir yapı mı, ya da (2) daha geniş (toplumsal üretim ilişkileri gibi) bir yapının içine gömülmüş bir ilişkiler kümesinin ifadesi mi olduğunu düşünmemiz gerekir (2003:274).

Harvey, kenti bir üst yapı tarafından belirlenen özelliklere sahip ancak kendi içinde de belirleyiciliğe sahip bir yapı olarak algılamaktadır. Onun kentsel süreç dediği olaylar aslında bir yapı olarak kentin kapsandığı yapı tarafından şekillendirilmesi ile kapsadığı öğeleri dönüştürmesini içeren süreçlerdir. David Harvey'in kente bakışının temelinde ise onun "şey"ler ile "süreç"ler arasında kurduğu ilişki yatmaktadır. Harvey'in yaklaşımına göre süreçler şeylerden daha önemlidir ve şeyler de süreçlerin ürünü olarak

görülmalıdır. Kentsel süreç yazara göre en basit anlamıyla üretim, dolaşım, değişim ve tüketim için materyal, fiziki altyapının yaratılmasını ifade eder (Harvey, 2002: 116-117). Ancak süreç tarafından üretilen şeylerin daha sonrasında sürece etki ettikleri de unutulmamalıdır (Harvey, 2003:230). Harvey'in kente bakışı da aynı bu şekildedir ve ona göre ancak bu yaklaşım ile kent salt bir konteynır olarak görülmekten kurtarılabilir. Böylece kent “yaratıldığı süreçle ilişkisi olan ve onun gibi şeyler üreten süreçler içeren ve bu şekilde onun doğasını güçlendiren” bir süreçler kümesi olarak algılanır (Harvey, 2003:231). Başka bir deyişle kent de kentleşme sürecinin kendisi gibi bir süreçler bütünüdür.

Böylece Harvey'in “kentsellik” kavramlaştırması ortaya çıkmaktadır ki o da kentselliği mekânın üretimi olarak kavramsallaştırmak ve süreçle şey arasındaki ilişkiyi bu kavrama da uyarlamaktır (2003:232). Yani Harvey'e göre mekân ya da yapı çevre ile kentsel süreçler arasındaki ilişki tek yönlü değildir. Süreçlerin sonucu olarak üretilen şeyler her zaman geçicidir. Kentsel toplumsal süreçler ile yapı çevre karşılıklı olarak birbirlerini dönüştürürler (Harvey, 2003: 232-234).

Manuel Castells ise, kenti onun oluşumunda etkin olan süreçler bağlamında ele almaktadır. Bu süreçler ise kent analizinde birer aktör gibi tanımlanmaktadır. Burada vurgulanması gereken nokta, söz konusu aktör/süreçlerin belirlenme biçimleridir. Castells, aktörleri kapitalist üretim tarzının yapısal belirleyiciliği içinde tanımlamaktadır. Bu bağlamda Walton'un da belirttiği gibi Castells kente ya da kent sosyolojisine doğrudan yaklaşmak yerine mekânsal ilişkilerle kolektif tüketim arasındaki bağlantıya değinmiştir (1993:305). Kapitalist üretim ilişkilerinin çelişkisi kent mekânında kendisini göstermekte ve sınıf mücadelesi ile sonuçlanmaktadır. Sonuçta ortaya çıkan sınıf ya da kentsel toplumsal hareketler formundaki aktör ise yapısal olarak belirlenmiş, verili şartlar içinde davranan bir nitelik taşımaktadır (Şengül, 2001:17). Bu bağlamda, Gottdiener'in de belirttiği gibi Castells mekânı verili bir sosyal biçimin materyal ürünü olarak analiz etmektedir (1988:115). Castells, bu sosyal biçimin ekonomik, politik ve ideolojik yapılardan oluştuğunu ve kentin yapı bir çevre olarak bunların birlikte yarattığı süreçle somutlaştığını ileri sürmektedir. Nitekim kent emeğin yeniden üretildiği mekânsal bir birimdir (Gottdiener, 1988:118). Castells'in kendi

değimiyle mekânsal dönüşüm daha geniş sosyal dönüşüm bağlamında anlaşılmalıdır. Yani mekân toplumu yansıtmaz, onu açıklar ifade eder. Mekân toplumun temel boyutlarından birisidir, bütün bir sosyal örgütlenme ve sosyal değişim sürecinden ayrılamaz (Castells, 2002:393).

Castells, 2000 yılında yeni kentsel dünyayı açıklarken tanımlayıcı ve belirleyici bir takım süreç ve oluşumlara değinmiştir. Bunlar arasında banliyöleşme, kentsel yayılma (sprawl) ve konut örüntülerinin bireyselleşmesi bulunmaktadır. Ona göre bu süreçte karşı bir hareket olarak kent merkezleri ve kamusal alan yaşamsallığın kritik ifadeleri haline gelmiştir. Ancak ticari baskıların kamusal alanlar üzerindeki etkisi nedeniyle de kentsel mekânlar bireysel olarak tüketilen metalar haline gelmektedirler (Castells,2002:395).

Kentsel ekonomi politiğin önemli başarılarından birisi de sosyal ve mekânsal süreçlerin entegre edilmesi olmuştur. Bu daha önce arazi kullanımı, kentsel zonlarla yaklaşımların başaramadığı bir şeydi (Walton, 1993:314). Walton'a göre bu başarı çeşitli kentsel durumlara yapısal açıklamalar getirilebilmesinden kaynaklanmaktadır. Walton bu görüşünü şu şekilde açıklamaktadır:

Örneğin kapitalist birikimin yapısal mantığı ulaşım ve alt yapı ile birbirine bağlı ve genişleyen bir Pazar gerektirdiği kadar fabrika ve ofislere ekonomik gidiş geliş mesafesinde uygun biçimde oturan iş gücünü de gerektirir... Bilinç de ayrıca yapısal düzenlemelerin bir refleksidir (Walton, 1993: 317).

Nylund'a göre ise yeni kent kuramı yapısalcı perspektifteki Chicago Okulu ve neo-Marxist yaklaşımların aksine fiziksel ve sosyal mekân arasındaki ilişkiyi tekrar gözden geçirerek ve mekânla yer arasında ayırt edici bir çizgi çekerek yapısalcı ve eylem odaklı kent teorileri arasındaki boşluğu doldurmaya çalışmaktadır (2001:221).

BÖLÜM 3

PIERRE BOURDIEU VE SERMAYE KURAMI

3.1. AKTÖR- YAPI TARTIŞMASI VE BOURDIEU

Yukarıda sözü edilen aktör- yapı tartışması sosyal teori alanının en temel tartışmalarından birini oluşturmaktadır. Bu tartışma bazen aktör- yapı, bazense nesne-özne kavramları üzerinden süregitmektedir. Bourdieu'ye göre ise bu karşıtlık klasik sosyal teori alanını tanımlayan başlıca tartışma olmakla birlikte, taraflardan hiçbiri sosyal yaşamı tümüyle kavrayamamaktadır. Ona göre sosyal yaşamı anlamak için ona hem yapıları hem de eylemleri adil bir biçimde içine alacak bir perspektifle yaklaşılmalıdır. Bu nedenle Bourdieu yeniden üretim düşüncesine yapı ve eylem arasındaki karşıtlığın üstesinden gelmek amacıyla yaklaşmıştır. Öyle ki onun amacı, sosyal yaşamın kalıplarının aktörler tarafından arzu edilmeden ya da aktörlerin ulaşamayacağı dış faktörlerin sonucu olmadan nasıl olup da zaman içerisinde korunabildiğini göstermektir (Calhoun,1993:72). Burada kast edilen yapı ise materyal, sosyal ve kültüre yapılardan oluşmaktadır. Eylem ise bireylerin yapılaştırıcı pratikleri ve birey ve grupların deneyimleri olarak anlaşılmalıdır. Bu yaklaşımı geliştirmek üzere Bourdieu, üç temel kavram kullanmıştır; bunlar sermaye, habitus ve field'dır (Postone, LiPuma ve Calhoun, 1993:3-4). Kısacası Bourdieu'nün sosyal yapı anlayışı sınıf ve statüyü birbiri ile bağlantılandırarak her ikisini de habitus aracılığıyla eylem ve pratikle ilişkilendirmek üzerine kuruludur (LiPuma, 1993:16).

Habitus Pierre Bourdieu tarafından, beden hareketlerini, zevkleri ve yargıları sınıf pozisyonuna göre koşullayan bir kalımsal eğilimler dizisini ifade etmek üzere kullanılmıştır (Bourdieu, 1984, aktaran Bridges, 2006:720). Başka bir anlatımla habitus, objektif yapılarla kişisel tarihin kesişmesi sonucu yaratılan bir eğilimler (dispositions) kümesidir (Mahar,Harker and Wilkes, 1990:10) ve böylelikle aynı anda hem bireysel hem de yapısal özellikler taşıyabilmektedir. Bu noktada "Habitus" kavramı farklı türlerdeki sermayelerin bir arada incelenmesi ve özgün sonuçlar yaratması açısından önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır, çünkü Bourdieu kuramında bu kavramı eylemi sadece "yapılaştırıcı" olarak gören bireyselci yaklaşımlar ile eylemi tümüyle "yapılandırılmış" olarak gören yapısalcı yaklaşımları aşmak için

kullanmıştır (Postone, LiPuma ve Calhoun, 1993:4). Habitusun mümkün kıldığı pratik, önceden var olan koşulların belirli bir sonucu olmadığı gibi bir tur amaçlı eylem de değildir. Aksine habitus sayesinde bir geleneğin aktarımında sürekli bir düzeltme ve uyum sağlama imkânı doğar (Calhoun,1993:72-77). Bu kavram özellikle kültürel ve sosyal sermayenin gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda Bourdieu aktörü sınırlayan ve habitusla ilişkili iki etkenden bahsetmektedir. Bunlardan ilki sosyalleşen aktörün habitusu, ikincisi ise habitusun nesiller arasında gösterdiği değişimdir (Mahar,Harker and Wilkes, 1990:10). Bu bağlamda habitus aktörle yapı arasında şekillenen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi habitus hem objektif yapıları hem de kişisel tarihe dayalı bilgi ve anlama biçimlerini içerir. Böylelikle habitusun, yapının belirlediği sınırlar içinde olduğu ancak kişiler ve nesiller arasındaki farklılaşma nedeniyle de hiçbir zaman da sabit olmadığı söylenebilir.

Bourdieu'nün “field” (alan) ya da “social field” (sosyal alan) kavramları onun sosyal yaşama bakışının bir sonucudur, çünkü ona göre sosyal yaşam, insanı sıradanlıktan kurtaracak olan tanınma için süre giden bir yarıştır ve bu yarış sadece yaşamı sürdürmek için değil genel anlamda sembolik avantaj yakalamak için verilen yarışdır (Dreyfus ve Rabinow, 1993: 39-40). Calhoun'nun da belirttiği gibi Bourdieu kompleks ve farklılaşmış toplumları birden fazla field a sahip toplumlar olarak görmektedir. Bu yaklaşımın ve field kavramına ihtiyaç duyulmasının nedeni ise bir aktörün birden fazla field ile birbirlerine bağlı olmasıdır. Bu field bağları akrabalık, din ve ekonomik üretim olarak örneklendirilebilir (Calhoun, 1993:77). Lash'e göre ise belirli ve farklılaşmış fieldlar, kültürel değer taşıyan ürünler yaratmayı ya da onlarla ilişkiye geçmeyi amaçlayan kolektif sembolik çatışmaların ve bireysel stratejilerin var olduğu yerlerdir (1993: 197).

3.2. BOURDIEU VE SERMAYE TÜRLERİ

Sermaye kavramı en genel anlamıyla parasal kaynaklara işaret eden ve ekonomi alanındaki bu anlamıyla sosyolojide de kullanılan bir terimdir. Ancak sermaye kavramının kullanımı başta Pierre Bourdieu olmak üzere, James Coleman ve Robert Putnam gibi isimler tarafından genişletilmiştir. Bu bağlamda, sermaye kavramını sosyolojinin alanı içinde en kapsayıcı şekilde kullanan düşünür, Bourdieu'dür.

Sosyal ve kültürel sermaye Kavramları'nın Bourdieu tarafından nasıl tanımlandığını anlayabilmek için öncelikle onun "sosyal sınıf" kavramından ne anladığına bakmak gerekmektedir. Bourdieu, 1987 yılında Chicago Üniversitesi'nde yaptığı bir konuşmada sosyal sınıfı nasıl kurguladığını anlatmıştır. Bu konuşmadan anlaşıldığı üzere Bourdieu toplumu ya da "sosyal evreni" bir "sermayeler uzamı" olarak algılamaktadır. Aktörler ise bu uzamda koordinatlarla belirlenen pozisyonlar işgal etmektedirler (Bourdieu, 1987: 3-4). Söz konusu koordinatlar ise aktörün sahip olduğu farklı formlardaki sermayelerin miktarları, yönelimi ve oluşturdukları kompozisyon ile ortaya çıkmaktadır (Bourdieu, 1987:4). Bu noktadan hareketle Bourdieu, sosyal sınıfı, "sosyal uzamda benzer pozisyonlar işgal etmekten dolayı benzer var oluş koşullarına tabi olan ve sonuç olarak da benzer pratikler üretmelerine yol açan benzer eğilimlere sahip aktörler kümesi" olarak tanımlamaktadır (1987:6). Bu bağlamda Abbas'ın da belirttiği gibi Bourdieu, insanların sosyal sınıfı, sınıf temelli pratikler yoluyla somutlaştırmakta olduğunu söylemektedir (2004:161). Bireyler, toplum içinde işgal ettikleri pozisyonun onları yönelttiği doğrultuda hareket ettiklerinde sınıf olarak adlandırılacak bir yapı oluştururlar.

Bourdieu'nün sosyal sınıfı betimlerken sözünü ettiği farklı sermaye formları, ekonomik, sosyal, kültürel ve sembolik sermayelerdir. Bu sermaye formlarının tanımlamalarına ise Bourdieu'nün "Sermaye Formları" başlıklı kitap bölümünde yer verilmiştir (1986). Burada Bourdieu öncelikle "Sermaye" kavramını yeniden tanımlamaktadır. Ona göre sermaye kişisel ya da grupsal bir temelde kullanıldığında sosyal enerjiyi objeleştirmeye imkân sağlayan, farklı formlarda biriktirilmiş emektir (Bourdieu, 1986:241). Başka bir deyişle Bourdieu'nun tanımladığı sermaye bireyin kendi ve hatta diğerlerinin geleceği üzerinde kontrol uygulayabilme kapasitesi anlamını taşımaktadır ve bu nedenle bir tür iktidar biçimi olarak da görülebilir (Postone, LiPuma ve Calhoun, 1993:4). Calhoun'a göre ise Bourdieu'nun algıladığı sosyal yaşamın arkasındaki motive edici güç ayrıcalık, kar, güç, varlık vb. peşinde koşmaktan kaynaklanır. Sermayeler ise insanların bu arayışta kullandıkları kaynakları ifade etmektedir (1993:70). Diğer yandan bu sermaye tanımlamasıyla Bourdieu, farklı sermaye formları tanımlamasının yolunu açmaktadır, çünkü böylelikle sermaye kavramı yukarıda belirtilen ekonomik temelli dar anlamından çıkartılmaktadır. Diğer yandan, sosyal dünyanın Bourdieu tarafından "birikmiş tarih"

olarak tanımlanmasıyla da farklı sermaye türlerinin farklı araçlarla biriktirilişini ve nesilden nesle aktarımını da incelemek mümkün olmaktadır (Calhoun, 1993:67). Yukarıda sıralanan dört sermaye formundan üç tanesi olan ekonomik, sosyal ve kültürel sermayeler Bourdieu tarafından bireyin toplumdaki pozisyonunu belirlemeleri açısından ön plana çıkartılmaktadır (1986:243).

Yukarıda sözü edilen sermaye formları yaklaşımının önemli özelliklerinden birisi de kendi aralarındaki ilişkileridir. Bourdieu'nun sermaye kavramına yaklaşımının orijinalliğini ve başarısını klasik materyal sermaye kavramından farklılaşmasına bağlayan Calhoun'a göre materyal formdaki sermaye gibi diğer materyal olmayan sermayeler de değişken zorluk dereceleri ile birbirlerine dönüştürülebilmektedir ki bu çok formlu, dönüştürülebilir sermaye kavramı Bourdieu'nün sınıf ilişkilerine bakışını da farklı kılmaktadır (1993:69). Yine Calhoun'a göre, böylesi bir sermaye anlayışından yola çıkarak farklı biçimde yeniden üretilen farklı güç kaynaklarını betimlemek mümkündür (1993:68).

3.2.1 Ekonomik Sermaye

Bourdieu'nun çalışmalarında ekonomik sermaye, diğer sermaye türlerine kıyasla geri planda kalmaktadır. Diğer yandan ekonomik sermaye kavramı, büyük ölçüde sermaye kavramının klasik tanımına uygundur. Bu nedenle kapsamlı bir tanımlamaya yer verilmemektedir. Bourdieu'nun ekonomik sermaye kavramını kullandığı çalışmalarına bakıldığında ise ekonomik sermaye genellikle gelir düzeyi ve belirli tüketim araçlarının sahipliği üzerinden incelenmektedir. Calhoun'a göre ekonomik sermaye esas olarak derhal ve doğrudan paraya çevrilebilen sermayedir. Bu özellik onu kültürel ve sosyal sermayeden farklılaştırmaktadır (Calhoun,1993:70). Diğer sermaye türlerinde görülen dolaylılık ekonomik sermayede görülmez. Bu nedenle ölçümünde genellikle gelir düzeyi, ev, otomobil ve diğer gayrimenkuller gibi varlıklara bakılabilir.

3.2.2 Sosyal Sermaye

Sosyal sermaye en basit biçimde “sosyal bağlantılar” olarak tanımlanmaktadır. Bu sermaye türü de ekonomik sermayeye çevrilebilmektedir ve bir asalet titri olarak kurumsallaştırılabilir (Bourdieu, 1986:248-249). Daha ayrıntılı olarak Bourdieu sosyal

sermayeyi bireyin bir gruba üye olmasından kaynaklanan gerçek ve muhtemel kaynakların toplamı olarak tanımlamaktadır (1986:248). Bourdieu, sosyal ağ bağlantılarının verili ve bir defa kurulmakla süre giden olgular olmadıklarını ve tekrar ve tekrar üretilmeleri gerektiğini öne sürmektedir. Ona göre sosyal ağ ilişkileri bireysel ya da kolektif olarak sosyal ilişkiler kurmaya yönelik yatırım stratejilerinin ürünleridir ve bu ilişkiler uzun ya da kısa vadede doğrudan kullanılabilirler (Bourdieu, 1986: 249). Bu noktada karşımıza değişim kavramı çıkmaktadır çünkü bir gruba üyelik ya da sosyal ilişki gibi olgular karşılıklı değişim yoluyla kendini göstermektedir. Bu karşılıklı değişim tanıma, saygı, arkadaşlık, tanınan haklar gibi simgelerle sembolleşerek grubu tanımlar ve yeniden üretir; hatta grubun sınırlarını da belirler (Bourdieu, 1986:250). Bu bağlamda toplum, özellikle de aileler grup üyeliğinin tanımlanması, yeniden üretilmesi ve belirlenen sınırlar içerisinde genişlemesi amacıyla bazı kontrol mekanizmaları kullanırlar. Geçmişte bu mekanizmaların başında evlilik kurumu gelmekteydi ve aileler bu süreçte başlıca güce sahipti. Günümüz modern toplumlarında ise aileler bu gücü kaybetmiş olmakla birlikte sosyal gruplar ya da “sınıflar” bazı olaylar, mekânlar ve pratikler üreterek bu kontrol mekanizmasını devam ettirmektedirler. Bireyleri bir araya getiren bu olguların bazı örnekleri mahalleler, kulüpler, özel okullar, bazı spor dalları ve kültürel seremonilerdir (Bourdieu, 1896:250).

3.2.3. Kültürel Sermaye

Kültürel sermaye kavramını inceleyebilmek için öncelikle kültür kavramının nasıl bir bağlamda ele alındığına bakmakta yarar vardır. Bourdieu, kültür kavramını klasik bütüncül yaklaşımın çok dışında bir kavram olarak kuramına yerleştirmiştir. Kültürel sermaye, en genel anlamda aile içinde ve okulda edinilen eğitimsel yetkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Bu yetkinlikler Bourdieu'nun tanımında da belirtildiği gibi kültürel olarak değer atfedilen zevk ve tüketim kalıpları olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sermaye türü belirli koşullar altında paraya çevrilebilmektedir. Bu tanımda okul eğitiminin, aileden alınan kültürel sermayenin üzerine kurulduğuna vurgu yapılmaktadır (Bourdieu, 1986:244). Bu bağlamda kültürel sermaye, doğrudan eğitimle ilişkili olmayan ancak onunla yakından ilintili olduğu düşünülen tutum ve eğilimleri içermektedir (Harker, 1990:87-88). Bourdieu'ye göre neye ya da hangi davranışa değer atfedileceğini belirleyen verili bir nedenden bahsetmek mümkün değildir, çünkü ona

göre kültür bir bakıma keyfidir (LiPuma, 1993:17). Bu noktada kültür ele alınırken üzerinde durulması gereken noktanın “keyfi bir anlaşma” olduğuna dikkat çekilmektedir ki bu da herhangi bir kültür ürününün aslında belirli bir nedene bağlı olmaksızın değer taşımamasını ya da belirli bir sosyal sınıfla ilişkilendirilmesini açıklamaktadır. Başka bir deyişle bir tablo, bir zevk ya da bir akademik standart tarihsel tesadüfler sonucunda belirli bir sınıfla özdeşleştirilerek sembolik değerlerini kazanmışlardır. Bu bakış açısıyla da Bourdieu’nün teorisi kültürel üretim alanına, sembolik gücü arttırmaya yönelik tarafsız ekonomik pratikler olarak yaklaşabilmektedir (LiPuma, 1993: 26-27). Kaldı ki ekonomik sermaye dağılımının kültürel düzeydeki rolü sembolik ayrıcalıklar hiyerarşisinin yaratılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Sembolik bir ürünün değeri ise ilgili tüketici grubunun ona verdiği değere bağlıdır ki çoğu field da bu değer üreticinin biriktirmiş olduğu sembolik sermaye ile belirlenir (Lash,1993:197-198). Kültür ve sermayenin aralarındaki tek ilişki kültürel ayrıcalıkların (distinctions), ekonomik sermayedeki eşitsizliklerin yeniden üretilmesine ve ifade edilmesine yardım etmesidir (LiPuma,1993:29). Bu bağlamda Lash Habitus’un aslında kültürel sermayeden ya da en genel anlamıyla bilgiden meydana geldiğini öne sürmektedir. Burada sözü edilen bilgi sadece eğitim yoluyla edinilen bir bilgi değildir; eğitim sisteminin yanı sıra aile tarafından mümkün kılınan bir birikimdir (1993:197). İngiliz orta sınıf yerleşimleri üzerine çalışmalar yapan Paul Watt’a göre ise kültürel sermayenin bu iki yönü ayrı ayrı değerlendirilebilir. Bu bağlamda Watt kültürel sermayeyi okul eğitimine işaret eden ‘kurumsallaşmış kültürel sermaye’ ve aile içinde edinilen kültürel sermayeyi ifade eden ‘içselleştirilmiş/gömülü kültürel sermaye’ olarak iki alt başlıkta incelemektedir (Watt, 2009: 2879-2880).

3.3. BOURDIEU’NUN MEKAN VE KONUTA DAİR GÖRÜŞLERİ

Bourdieu’nün yer, sosyal mekân ve konuta dair görüşleri, genel olarak bilinen kuramsal çalışmalarının yanı sıra bu kavramları doğrudan tartıştığı sınırlı miktardaki eserlerinden yola çıkılarak anlaşılabilir. Bourdieu bu kavramları tartışırken aslında sosyal yapının belirleyiciliğini ve göreliliğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Söz gelimi “Site Effects” başlıklı kısa makalesinde toplumsal yapı ile fiziksel mekân arasındaki bulutsu ilişkiye değinmiş ve toplumsal pozisyon ile fiziki pozisyonun çakışmasının mekânın yapısını belirlediğini anlatmıştır (1999:124-125).

Bourdieu'ya göre yer ya da mekân hem bir lokalizasyon hem de görelî bir bakış açısıyla bir pozisyonudur. Toplumsal mekân ise bu pozisyonların bir araya gelişiyle oluşan bir uzam olarak tanımlanmaktadır (1999:124). Bu noktada Bourdieu'nun toplumsal sınıf tanımlamasıyla toplumsal mekân tanımlaması arasındaki paralellik dikkat çekicidir. Toplumsal sınıf gibi toplumsal mekân da birbirine yakın pozisyonlardan oluşur ve dolayısıyla da bireyin pozisyonunu toplumsal ya da mekânsal uzamdaki görelî yeri belirler. Diğer yandan, toplumsal mekân fiziksel mekâna aktarılır ancak bu net bir şekilde görünmez, çünkü her iki uzam arasındaki ilişki karmaşık bir yapıya sahiptir. Bourdieu'ye göre “çeşitli türdeki sermayelere sahip olmaktan kaynaklanan mekân üzerindeki iktidar, aktörlerin dağılımının yapısıyla, ürün ve hizmetlerinin dağılımının yapısı arasındaki ilişkinin şeklini alır” (1999:124). Kaldı ki, objeleşmiş sosyal mekânın değeri de bu ilişki çerçevesinde tanımlanır. Dolayısıyla, sonuç olarak en nadir ürünlerle onların sahiplerinin belirli bir mekânda konsantrasyonu ile bunların tam zıttı mekânlar ortaya çıkar (1999:125). Mekânı farklılaştıran da bu mekanizmadır ve bu noktada “sembolik farklılaşma”ya dikkat etmek gerekir. Söz konusu sembolik farklılaşma ise, fiziksel mekân içindeki yapıların zihinsel yapılara ve tercih sistemlerine dönüşmesi ile ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle sosyal düzen yapıları, sosyal mesafeyi onaylayan mekânsal mesafenin sonsuz biçimde tekrarlanması ile meydana gelir (1999: 126).

Bourdieu, sosyal mekânın objeleşmesi ve toplumsal uzamla çakışması konusunu ele alırken, mekânın benimsenmesinde lokalizasyonun sağladığı karlar konusuna da vurgu yapmaktadır. Ona göre objeleşmiş mekânın sağladığı karlar “lokalizasyon karları” biçimini alır ve iki sınıfa ayrılabilir. Bu sınıflardan ilki nadir ve arzu edilen kurum ve ürünlere yakınlıktan sağlanan gelirdir. Bu sınıfa dahil örnekler eğitim ve sağlık kuruluşları ile kültürel kurumlar olabilir. İkinci sınıf gelirler ise pozisyondan ya da sıralamadan kaynaklanan gelirler ya da karlardır. Bunlar “sembolik karar”dır ve örneğin prestijli bir adrese sahip olmakla sağlanabilir (1999: 126-127). Bourdieu bu noktada sermayelerin mekânın sahiplenmesi açısından oynadığı rolü ortaya koymuştur. Ona göre mekâna hâkim olabilme, özellikle de o mekânın dağıttığı yukarıda karlar olarak belirtilen materyal ve sembolik ürünleri kendine mal edebilme yetisi sahip olunan sermayeye bağlıdır. Sermaye, istenmeyen insanları ve şeyleri belirli bir mesafede tutmayı mümkün kılarken aynı zamanda arzu edilen kişi ve şeylerin

yakınlaştırılmasını sağlar. Böylelikle de bunların benimsenmesinde gerekli olan harcamaları (özellikle zamanı) minimize eder (1999:127).

Mekânı benimseme ve sağladığı sembolik ve materyal gelirlerden faydalanma sürecinde, sahip olunan sermayenin yapısı da önem taşımaktadır. Diğer bir deyişle, belirli bir mekânda fiziksel olarak bulunmak o mekânı ve onun ürünlerini benimsemek için yeterli olmayabilir. Dolayısıyla bireyler, buldukları mekânın gerekliliklerini yerine getirmek zorundadırlar. Bourdieu'ye göre bu belirli bir kültürel sermayeye sahip olmak olabilir ki bu kültürel sermayenin eksikliği mekânın ürünlerini benimsemeyi hatta buna yönelik teşebbüsü dahi engelleyebilir (1999:128). Dahası bazıları için ekonomik ve kültürel sermaye yeterli olmaz, sosyal sermaye de gerekebilir (1999:129).

Aktörlerin belirli bir mekânı seçme ve sahip oldukları sermayeyi kullanarak bu mekânda yer edinme süreçlerinde konut belirleyici bir ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü aktörler için ev seçmek yukarıda da belirtildiği gibi sadece ekonomik sermayenin varlığı ve miktarı ile tanımlanamayacak bir süreçtir. Bourdieu, Fransa'da konut piyasasının sosyal yapısını incelediği çalışmasında bu noktaya değinmiş ve bireyin ev almak, kiralamak ya da ev seçmek konusundaki tercihlerinin bir yandan sosyal olarak yapılandırılmış ekonomik eğilimlerle, bir yandan da bir araya getirebildikleri ekonomik kaynaklara bağlı olduğunu belirtmiştir (2005: 15). Bu bağlamda Bourdieu, konutu anlam yüklü bir ürün olarak diğerlerinden ayrı bir yere koymaktadır. Ona göre konut satın alınırken aktörlerin yaptığı tercih saf bir ekonomik bilinçle gerçekleşmez. Aksine, bu tercih sürecinde kullanılan ekonomik stratejiler aslında bireysel ve kolektif geçmişle kökten bağlıdır ve çoğu zaman da yeniden üretim stratejileri sistemine entegredir. Kaldı ki kolektif bir yapılandırmanın ürünü olan konut alınıp satılırken karar vericiler izole ekonomik aktörler değil, aile ya da benzeri bir kolektiftir(2005:16-17). Bu nedenle Bourdieu'ye göre analizin amacı bir yandan bu üretim alanının yapısını ve işleyiş mekanizmalarını tanımlamak, diğer yandan da ekonomik eğilimlerin ve özellikle de zevklerin dağılımını incelemek olmalıdır (2005:17). Konut kavramına daha yakından bakıldığında diğer tüketim ürünleriyle benzerlikleri olduğu kadar farklılıkları da ortaya çıkar. Diğer bir deyişle konut önemli bir sembolik bileşimi olan materyal bir üründür. Bourdieu'ya göre materyal bir ürün

olarak konut, tıpkı giyimde olduğu gibi herkesin bakışına açıktır. Buna bağlı olarak da birçok üründen çok daha fazla biçimde sahibinin sosyal varlığını ve “servet”inin çapını ortaya koyar ya da ona ihanet eder. Daha da önemlisi, sahibinin zevklerini açığa çıkartır ve böylece diğerlerinin onları zevkler uzamında bir noktaya yerleştirerek aynı zamanda sosyal uzamdaki yerlerini de belirlemelerini sağlar (2005:19). Diğer yandan evin ekonomik bir yatırım olduğu ve nesilden nesle aktarılma özelliğine de sahip olduğu unutulmamalıdır. Bu noktada Bourdieu, konuta yapılan tüm yatırımların anlaşılabilmesi için kavramın tüm yönleriyle birlikte ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Bu yönlerden ilki barınak olma özelliği, ikincisi ise içinde yaşayanların bütünüdür. Bu nedenle konuta sade bir sermaye ürünü olarak yaklaşmak, konut alımını sadece bir ekonomik strateji olarak görmek onun aracı olduğu yeniden üretim stratejileri sistemini göz ardı etmek olur (2005:20). Dolayısıyla, bir konutun satın alınması hem ekonomik hem de sosyal bir yatırımdır. Başka bir deyişle, biyolojik ve sosyal bir yeniden üretim projesidir (2005:21).

Bourdieu’ye göre yeni nesillerde eskiye nazaran babadan miras kalan evin önemi azalmıştır. Bunun yerini borçlanarak ev alma almıştır. Dolayısıyla da alınacak olan evin seçimi önem kazanmıştır. Bu seçimde ekonomik sermaye, kültürel sermaye, tüm sermayenin yapısı, sosyal yörünge, yaş, medeni hal, çocuk sayısı, aile yaşam döngüsündeki pozisyon etkili olabilmektedir. Bourdieu bu noktada özellikle nesiller arası sosyal yörüngeye (en azından baba mesleği açısından) özellikle önem vermektedir (2005:25-26).

Diğer yandan Bourdieu, konut piyasasının cevap vermesi gereken talebin sosyal olarak yapılandırılan algılar ve taktirlerle şekillendiğini söylemektedir. Bu süreçte öne çıkan aktörler, reklamcılar, kadın dergileri, ev- dekorasyon dergileri, ortaya serilen yaşam tarzları ve devletin empoze ettiği kalite standartlarıdır (2005:89). Daha da önemli olarak, bu talebi karakterize eden şey devlet tarafından üretilmesidir. Büyük inşaat şirketleri ve onların ilişkili oldukları bankalar bu noktada çok daha fazla güce sahiptirler. Onlar potansiyel müşterilerin başlangıçtaki eğilimlerini cesaretlendirmek ya da karşı çıkararak aktörlerin tercihlerini yönlendiren politik kararlara etki edebilirler (2005:89). Bu bağlamda konut piyasası devletin kontrolünün fazla olduğu sayılı

piyasalardan birisidir ve bu kontrol özellikle özel verilen finansal desteklerle ortaya çıkar. Daha da önemlisi, bu destek miktar ve fayda sağladığı sosyal kategoriler açısından farklılaşır (Bourdieu, 2005:90). Bu noktada devletin fayda sağladığı kategoriler hem aktörleri hem de yapıyı belirleyen sistemi kapsayabilmektedir.

3.4. KENTSEL YAPI KAVRAMI

Kent kavramını yapısal anlamda fiziksel mekân ve sosyal yapı eksenlerinde incelerken, öncelikle kavramın taşıdığı anlama dikkat çekmek gerekmektedir. Nylund'un Sennett'den aktardığına göre kent kavramı iki farklı kaynağa dayandırılabilir. Bunlardan ilki olan 'urb' yapılı, inşa edilmiş şehre karşılık gelir. İkinci kaynak olan 'civitas' ise kentsel yaşamı karakterize eden duyguları, ritüelleri ve inançları ifade eder (Sennett, 1990:11; aktaran Nylund, 2001:221). Bu bağlamda Kentsel yapı kavramı genellikle kenti oluşturan fiziki yapıyı ifade etmek üzere kullanılan bir kavramdır. Bu nedenle de yapılı çevrenin oluşturduğu bir sistem olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla kentsel yapının incelenmesi aslında bir bakıma yapılı çevrenin incelenmesidir. Ancak bu incelemede yapılı çevre kavramı sosyal yapıdan tümüyle ayrışık olarak düşünülmemelidir. Kentsel yapı ile sosyal yapı ya da sosyal ilişkiler arasında yakın bağlantılar bulunduğu yaygın bir biçimde kabul edilmektedir. Nitekim günümüzde kentsel çalışmalar genellikle bu ekseninde yapılmaktadır. Gieryn'e göre kentin yapılı çevresini oluşturan ana öge olan binaların başlıca fonksiyonu sosyal hayatı stabilize etmeleridir. Bu yolla binalar sosyal ağlara dayanıklılık sağlarlar ancak bu yapı da kusursuz değildir. Kimi binalar çeşitli etkenlerle yıkılırken ayakta kalanlar da sürekli olarak yenilenir ve dönüştürülürler. Bu bağlamda yapılı çevre hem kendi içinde bir aktör hem de bir nesne olarak karşımıza çıkmaktadır (Gieryn, 2002:35-36).

Bourdieu'ye göre, devlet otoriteleri tarafından yoğun biçimde kontrol altında tutulan konut piyasasının mantığını anlamak için onun işlevlerini düzenleyen kural ve düzenlemelerin sosyal tarihini incelemek gerekir. Bu bağlamda piyasanın mantığı, bürokratik kurumlarla çeşitli çıkar grupları arasındaki güç ilişkileri ve mücadelelerde yatmaktadır (Bourdieu, 2005:92).

3.5. KONUT ÇEVRESİ (MAHALLE) KAVRAMI

Konut çevresi ya da mahalle kavramı, kullanıldığı bağlam ve amaca göre farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Örneğin Galster konut çevresi/mahalleye dair ekolojik bakış açısı ile sosyal bakış açısını buna örnek göstermekte ve kavramı bir meta gibi tanımlamaktadır. Ona göre konut çevresi/mahalle, konut gruplarına ilişkin bazı vasıfların bir toplamıdır ve bu vasıflar çeşitli olmakla birlikte tek ortak noktaları “mekân temelli” ve belirli bir lokasyona ait olmalarıdır (Galster, 2001:2113). Burada vurgulanması gereken nokta bir mahalleye ait bazı vasıfların değişken olabilecekleri gibi bazılarının da o mahallenin sakinleri tarafından farklı biçimlerde algılanabilir olmasıdır (Galster, 2001:2114). Bu özellikler konut çevresi/mahalleye mekânsal ve fiziki açıdan hareketlilik kazandırmaktadır.

Mahalle kavramına konut birimini esas alarak yaklaştığımızda ise her ikisinin aslında birbiriyle yakından ilişkili olarak anlamlandırıldığı görülmektedir. Clapham’a göre konut, kendi özellikleri kadar içinde bulunduğu ortamla da anlam kazanır ve bu nedenle kişinin evi ile ilgili duyguları algılanan fiziki ve sosyal çevreden de etkilenir (2005:155). Demek oluyor ki seçilen konutun anlamlandırılmasında mahalle önemli bir faktördür. Dahası konut çevresi ya da mahalle kişinin sosyal dünyasının yapılandırılmasına da etki ederek fiziki anlamının ötesine geçmektedir. Steinfield’in belirttiği gibi konut bir yandan da statü, yaşam tarzı, aidiyet ve grup üyeliği göstergesidir (1982:202, aktaran Clapham, 2006). Forrest ve Kearns’a göre ise konut temelli ağlar günlük hayatın rutininde önemli işleve sahiptir ve bu rutinler sosyal bağlılığın temel taşları olabilirler; dahası sosyal düzen ve aidiyet duygusu kazandırır (2001:2130). Mahallenin algılanış biçiminin kentsel bir olgu olarak sosyal yaşam üzerindeki etkisini ise Forrest ve Kearns şöyle açıklamaktadırlar:

İçinde yaşadığımız semt sosyalleşmede önemli rol oynayabilir. Bu sadece iç kompozisyonuyla değil, diğer semtlerde yaşayanların o semti nasıl gördüğü ile ve de fırsat yapılarında rol oynayan önemli kurum ve aktörlerin nasıl gördüğüyle de ilgilidir... Semtler arasındaki bu süre giden karşılıklı yorumlama ve diyalog kentin bilişsel haritasını şekillendirir ve iyi ve kötü şöhretleri kurar (2001:2134-2135).

Görüldüğü gibi konut çevresi/ mahalle ya da semt kavramı, sınırları fiziki olduğu kadar sosyal olarak da çizilebilen yaşam alanlarıdır. Hem o alanda yaşayanlar hem de

dışındakiler bu sosyal sınırın çizilmesine algıları ile katkı yapmaktadırlar. Böylelikle mahalleler kentin yapısı içerisinde belirli pozisyonlar işgal eden sosyolojik alt birimler haline gelmektedir.

BÖLÜM 4

KENTSEL YAPI KAVRAMI BAĞLAMINDA ANKARA'NIN GELİŞİMİ VE BUGÜNKÜ DURUMU

4.1. ANKARA'NIN KENTSEL YAPISININ OLUŞUMU

Ankara'nın dünden bugüne kentsel yapısını belirleyen çeşitli faktörler olduğu açıktır. Bunların başında kentin kurulduğu coğrafya, başkent olma özelliği ve yapılan planlar gelmektedir. Ankara'nın kentleşmesi üzerine önemli çalışmalar yapmış olan uzman ve akademisyenlerle yapılan görüşmelerde de bu noktalara vurgu yapılmıştır. Söz gelimi Uzman B Ankara'nın planlı bir kent oluşunu şu sözlerle belirtmektedir.

Ankara çok planlı bir kenttir. Ankara'nın planlarına bakarak yani Jansen, Uybadın 90 planı ve ondan sonra yapılan 2023... planlarla Ankara'nın izlenme biçimini görmeniz mümkün. Plan ne demiş ama plandan ne kadar sapılmış, onları izlemeniz mümkün. (30.01.2008 tarihli görüşme)

Bu planların yanı sıra Ankara'nın kentsel formunu belirleyen en büyük etkenlerden jeomorfolojik yapı olmuştur. Ankara Kalesi ve tarihi Ankara merkezi Engürü Ovası'nın sonlandığı yerdedir ve bu ova kuzey güney ve doğu yönlerdeki tepe ve dağlarla sınırlanmış durumdadır. Bu nedenle de söz konusu "çanağın" açılım noktası batıdaki Mürted Ovasıdır (Günay, 2005:66).

Ankara'nın kentsel yapısının oluşumuna ve gelişimine tarihsel bir perspektiften bakıldığında başkent olarak seçilmesinin özellikle ilk yıllarda kentin gerek yapılanmasında gerekse yaşanan sorunlarda başlıca faktör olarak öne çıktığı görülmektedir. Bu durumun başlıca iki nedeni vardır. İlki kentin ülkenin hemen her bölgesinden hızlı ve ani bir biçimde göç almaya başlaması, ikincisi ise Ankara'nın Cumhuriyet'in ideallerini yansıtabilecek biçimde inşa edilmesinin istenmesidir (Erişen, 2003: 83-84,88).

Ankara'yı şekillendiren kapsamlı planların ilki 1932 yılında yürürlüğe giren Jansen Planı'dır. Bu tarihe kadar ise mimar Carl Christoph Lörcher, Ankara'nın çekirdeğini oluşturan Ulus ve Kızılay'ın ilk temellerini atmıştır (Günay,2005:67-69). Ankara'nın başkent olması ile birlikte kente gelen bürokrat ve askerler gibi eğitilmiş grupların

yaşayabileceği özelliklere sahip konut ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacın karşılanması için Ulus civarında birer prestij sembolü de olan apartmanlar yapılmaya başlandı (Nalbantoğlu 1984: 258-259; aktaran Erişen, 2003:98). Baykan Günay'a göre Jansen Planı Ankara için "kapsamlı planlama" anlayışının devreye sokulması anlamına gelmektedir (2005:69). Lörcher ve Jansen Planları'nın Ankara üzerindeki etkisini Uman E şu şekilde özetlemektedir:

Cumhuriyet'in ilk planlı şehri gibi bir şey var arkasında. Dolayısıyla bir Lörcher planı var bir de Jansen planı var. Onlar biraz daha işte Ulus, Kale ve Çevresi, Sıhhiye, Yenişehir ve Bakanlıklar. Esas ana merkezi konumu oluşturan planlar. Yani o planlarda zaten bir şeye yönelik. Ankara modern bir kent olacak, dolayısıyla burada işte devlet memurları, milletvekilleri, elçiliklerin burada olması falan ona göre şekillenmeye başlıyor. Bu yeni gelecek devlet memurları ve milletvekilleri için devlet mahallesi var. Saraçoğlu evleri falan. Yani bugün Kızılay dediğimiz Kızılay ve Bakanlıklar dediğimiz bölümler yavaş yavaş yapılanmaya başlıyor. (6 Şubat 2008 tarihli görüşme).

Jansen Planı Kavaklıdere ve çevresini üst gelir grupları için konut alanı olarak planlamış ve bu plan hayata geçirilmiştir. Ancak planlı bölgedeki arazi fiyatlarının aşırı artışı nedeniyle üst orta sınıfın planlı alanın dışına çıkma eğilimi doğrultusunda Bahçeli Evler konut projesi bir yapı kooperatifi tarafından gerçekleştirilmiştir. Üst düzey bürokratlar tarafından kurulan bu kooperatif Bahçeli Evler projesini 1934 yılında gerçekleştirmiştir (Şenyapılı, 1983: 23, 61-64). Bu proje yapısal olarak kamusal ve açık alanları vurgulamasıyla Ankara ve hatta Türkiye için önemli bir ilk deneyim olmuştur (Tekeli ve İlkin, 1984; aktaran Erişen, 2003: 112).

1950'li yıllara gelindiğinde Ankara, Jansen Planı 1937'de yeniden gözden geçirilmiş olduğu halde sınırlarına dayanmış ve bu nedenle yeni bir plan yapılmasına gerek duyularak bir yarışma açılmıştır. 1955 yılında yapılan bu yarışma sonucunda Raşit Uybadin ve Nihat Yücel Ankara'nın üçüncü planını hazırlamışlardır (Günay, 2005:79-80). Ancak Yücel- Uybadin Planı da tıpkı Jansen Planı gibi kentin büyüme hızını ve özellikle de nüfus artışını doğru hesaplayamamıştır. Bu plan homojen ve yüksek yoğunluklu bir gelişmeyi ön görmüş ve bunun için de az katlı binaların yerine çok katlı apartmanlar yapma yoluna gidilmiştir (Erişen, 2003:101). Diğer taraftan, önceki planlama döneminin aksine 50'li yıllarda sosyo- politik aktörler planlamada son derece

etkiliydiler (Altaban,1998:54). Özellikle ‘yıkıp yapma’ türündeki konut üretimi ‘yap-satçı’ olarak adlandırılan müteahhitlere büyük avantajlar sağlamıştır. Ancak kentte ortaya çıkan tahribat ile sosyal ve fiziksel alt yapı yetersizliği nedeniyle kentteki yaşam kalitesi önemli ölçüde düşmüştür (Erişen, 2003: 101).

Yücel- Uybadin Planı’nın sonucu olarak Ankara 1970’lerin ortaları itibariyle planlı bölgelerdeki yüksek yoğunluklu apartmanların orta yoğunluklu gecekondu alanları tarafından çevrelendiği kompakt bir kent formunu almıştır (Erişen, 2003:102). Ancak özellikle nüfus ve konut yoğunluğundaki artış nedeniyle yeni bir planlamaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle de 1969’da Ankara Metropolitan Alan Nazım İmar Plan Bürosu kurulmuştur. Bu büro, 1982’de onaylanan “Ankara 1990 Planı”nı yapmıştır. Bu planın özelliği Yücel- Uybadin Planı sınırları içindeki yoğunluğu rahatlatmak amacıyla kentin batı aksında gelişmeyi öngörmesidir (Şenyel, 2006:88). Uzman E bu planın kapsamını şu şekilde değerlendirmektedir,

90 planında da kentin batıya doğru gelişmesi öngörülmüyor. Çünkü zaten Ankara’nın topografik yapısı çok kısıtlayıcı. Bir çanağın içinde ve aslında tek açılım noktası batı. Batıda bir güney-batıda işte bu Çayyolu- Eskişehir yolu eksenini var. Bir de iyice batıda İstanbul yolu üzerinde Batıkent bir de işte Sincan gecekondu önleme bölgesi. Onun ilerisinde daha sonra Eryaman gelişimi söz konusu. Dolayısıyla bu plan biraz daha onu yönlendirici bir şey (6 Şubat 2008 tarihli görüşme).

Bu planlama sürecinde göz önünde bulundurulmuş bir diğer etken de kent içindeki hava kirliliğidir. Bu nedenle “koridor şeması” yaklaşımı kullanılarak kentin batı koridorunda gelişmesi öngörülmüştür (Olgu, 2004:168). Günümüzde Eskişehir Yolu üzerinde bulunan Çayyolu, Kuru Sitesi, Konut Kent gibi yerleşimlerin temelleri bu plan doğrultusunda atılmıştır. 1970’lerde başlayıp 1990 Planı döneminde gelişen toplu konut projeleri de Ankara’nın bugünkü yapısının oluşumunda önemli yer tutmaktadır. Özellikle Batı aksının İstanbul Yolu üzerinde bulunan Batıkent ve Eryaman Projeleri bunların en önemlileri arasındadır. Bu noktada 1970’li yıllarda yap-satçılık türü konut üretiminin etkileri de büyük önem taşımaktadır, çünkü bu mekanizma sayesinde toplu konut ve benzeri büyüklükteki projeleri destekleyebilecek miktarda sermaye birikimi sağlanmıştır (Erişen, 2003: 103). Ankara 1990 Planı 2007 Şubat ayına kadar yürürlükte kalmıştır.

Aynı dönem içinde ortaya çıkan toplu konut projelerinden ilki Or-An Projesi'dir, ancak bu proje diğerlerinden oldukça farklıdır. Or-An Projesi diğer toplu konut projelerinden farklı olarak özel sektör tarafından gerçekleştirilmiştir (Şenyel, 2006:94). Bu projenin özelliklerinden biri de planlı alanın dışında kalması ve özel sektörün gerçekleştirdiği bir toplu konut projesi olmasıdır. Proje, 1968 yılında kurulmuş olan 350 üyeli halka açık Or-An (Orta Anadolu) Toplu Konut Şirketi tarafından gerçekleştirilmiştir. 1970'li yıllarda artan nüfus yoğunluğu ve kentin etrafında oluşan gecekondu kuşağı nedeniyle planlı kent arazilerinin fiyatlarının artması nedeniyle konut sahibi olması neredeyse imkânsız hale gelen orta sınıfa konut edindirme amacıyla ortaya çıkmıştır (Tuna-Ulatav ve Sahil, 2004: 249). Böylelikle Or-An Şehri varlıklı grupların kent dışına ilk çıkışını oluşturmuştur (Erişen, 2003: 103). Başlangıçta Or-An yerleşiminin 30.000 kişinin yaşayacağı 100 ha alanı kapsayan bir proje olması planlanmıştır. Ancak şirketin bütçesi 65 ha. Arsanın alımına yettiği için kalan arsanın zaman içinde alınması planlanmıştır. (Tuna-Ulatav ve Sahil, 2004: 249-250). Or-An projesi 1978 yılında tamamlanmıştır ve kentin prestij alanı haline gelmiştir. Ancak ilerleyen yıllarda kentin genişlemesi ile birlikte kent merkezine olan 10 km.lik ayrıklık özelliği ortadan kalkmış ve kent merkezi ile bütünleşmiştir (Erişen, 2003: 113).

Diğer yandan Batıkent Projesi Ankara'nın kentsel gelişimde önemli yer tutan bir projedir. Batı koridorunun İstanbul yolu bölümünde bulunan bu proje 1985 yılında arsaları Ankara Büyükşehir Belediyesi'nden alınarak başlatılmıştır. Türk- Konut tarafından gerçekleştirilen Batıkent projesi 24.000 konutu kapsamaktadır. Konutların her biri yaklaşık 100m² büyüklüğünde olup 5 yıl içerisinde, özel teşebbüse oranla 1/3 maliyetle tamamlanmıştır².

1980'li yılların başında planlı alan içinde gerekli büyüklükte ve uygun fiyatlı arazi bulamayan konut kooperatifleri ve çeşitli örgütler Eskişehir Yolu etrafındaki uygun arazileri talep etmeye başlamışlardır. Bu süreçte büyük eğitim ve kamu kurumlarının da kentin eteklerine doğru kayması konut yapılanmalarının da merkezden uzaklaşmasında önemli bir etken olmuştur (Tekeli, 1987/1991; aktaran, Erişen 2003:114). Bu bağlamda

² Bkz. <http://www.turkkonut.com.tr/bitmisProjeler.asp>

kentte yaşanan sermaye hareketliliğinin önemine vurgu yapan Uzman D ise bu süreci şöyle açıklamaktadır:

Kentin içerisindeki sermaye birikimi yani akümülyasyonu sermaye dolaşımına bağlı olarak burjuva sınıfının bütün bu makro form içerisinde farklı dönemlerde nerede yer tuttuğu ve kendisini nasıl reprezente ettiği ya da var ettiği sorusu çok crucial bir soru gibi geliyor. Sadece şey değil, kent soylu sınıfın ya da bu sermayedar burjuva sınıfının değil devletin de bütün bu makro form içerisinde her seferinde dönemsel olarak nerede yer tuttuğu da çok önemli... Kent soylu burjuva sınıfı Ulus'tan başlayarak Sıhhiye'ye, Sıhhiye'den Kızılay'a, Kızılay'dan Gazi Osman Paşa'ya oradan da batı koridoruna ve nitekim şeye doğru ilerlemeye başladı, Çayyolu istikametine doğru ilerlemeye başladı. (13 Şubat 2008 tarihli görüşme).

Dolayısıyla Çayyolu yerleşimi 1985 yılında büyükşehir belediyesinin aldığı plan kararı ile başlamış geniş çaplı bir toplu konut projesidir. Bu proje “Türk-konut” adı verilen kooperatifler birliği statüsüne sahip bir kuruluş tarafından yürütülmüştür. Ayrıca bu projenin inşaat finansmanı Avrupa Konut Fonu tarafından sağlanmıştır (Şenyel, 2006:100). Projenin ilk ayağı olan Çayyolu I, şehir merkezinden 17 km. uzaklıktaydı ve 10.700 konut ünitesini içermektedir. Bu konutların 3500'i dubleks, 7200'ü 5–12 kat arasında değişen çok katlı konutlar biçimindedir. Çayyolu yerleşimi 1995 yılında tamamlanmıştır. Konutların en küçüğünün büyüklüğü, kullanıcıların isteği ve iradesi doğrultusunda 100 m² civarındadır. Bu konutların maliyetleri ise diğer teşebbüslere kıyasla %50 oranında daha düşük gerçekleşmiştir³.

Yine Eskişehir yolu üzerinde bulunan Mesa Koru Sitesi projesi ise 1985 yılında başlamış ve özel bir inşaat firması olan Mesa Mesken Sanayi A.Ş. tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu proje, Eskişehir Yolu üzerinde Ankara'ya 17 km uzaklıkta 400.000 m² alan üzerine kurulmuş 1600 konutluk bir yerleşimdir. Bu konutlar, iki katlı sıra ev, ikiz ev ve tek evden, 5 kat ile 20 kat arasında değişen yüksekliklerde çok katlı apartman bloklarından oluşmaktadır⁴. Yukarıda da belirtildiği gibi 1980'li yıllarda küçük müteahhitlerin yerini alan büyük ölçekli inşaat şirketleri ve kooperatifler bu dönemde varlıklı kesime kent dışında konut arzında başlıca aktör olmuşlardır. Bunun sonucunda da orta ve üst orta sınıfların tercihlerine yönelik konut alternatifleri ortaya

³ Bkz. <http://www.turkkonut.com.tr/bitmisProjeler.asp>

⁴ Bkz. http://www.grupmesa.gen.tr/sirket_secme.asp?id=9&dil=tr

çıkıştır. Yine bu süreçte özel sektörün Eskişehir yolu üzerindeki yerleşimin gelişimine olan ilgi de ortaya çıkmıştır (Erişen, 2003: 108). Keyder'in de belirttiği gibi Çayyolu Toplu Konut Projesi kısa süre içerisinde Ankara'nın orta ve üst orta sınıflarının (üst düzey yöneticiler ve kendilerini diğerlerinden ayırmak isteyen yüksek gelirli profesyonellerin) 'küreselleşen özlemleri' için bir alternatif oluşturmuştur (2000:185). Bu bağlamda MESA tarafından gerçekleştirilen Koru Sitesi projesi Çayyolu gelişiminin bir işareti halini almıştır (Erişen, 2003:108).

Aynı bölgede bulunan Konut Kent projesi ise diğer bir önemli projedir. Konut Kent 1 ve Konut Kent 2 olarak iki etapta gerçekleşen proje, Mesa Mesken Sanayi A.Ş. tarafından gerçekleştirilmiş ve inşaatın finansmanı banka tarafından karşılanmıştır. Konut Kent 1 projesi, 1988'de başlayıp 1990 yılında tamamlandı. 1160 konut birimi, alışveriş merkezi, ilköğretim okulu ile birlikte çevre düzenlemesi de şirket tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda çocuk oyun alanları, spor sahaları da inşa edilmiştir. Banka'nın konut alıcılarına tanıdığı kredi imkânı satışları da hızlandırmıştır. Konut Kent 2 projesi ise 1990-1994 yılları arasında gerçekleştirildi ve 1943 adet konut inşa edildi. Bu proje kapsamındaki konutlar 15 ayrı tip ve büyüklükte yapılmıştır⁵. Eskişehir Yolu üzerindeki gelişmeleri uygulama aşamasında gözlemlemiş olan Uzman C bu süreci şu sözlerle açıklamaktadır:

Şu aksı aldığınız zaman (Eskişehir Yolu), bu aksta bir ilk proje Mehmet Altınsoy'un belediye başkanı olduğu ki 89'a kadar başkandı, dolayısıyla 84-89 döneminde Çayyolu projesi... O da yine bir kooperatifler birliği bu defa Türk- konut. Onun aracılığıyla o proje gelişti. O arada plan gelişti için MESA şirketi nazım plana filan gelip batı koridorundan bir gelişme alabilir miyiz falan diye gelip sorduğunu biliyoruz. Oradaki nazım plancılar batı gelişme projemiz var zaten, burada herhangi bir yer sizin için uygun olabilir. Onlar da Koru Sitesi'ni aldı, büyük bir alan ve peyderpey geliştirdi. O tarihlere yakın tarihler gibi ve ya hemen biraz sonra Konutkent. Konutkent Türkiye'deki yüksek hâkimlerin kooperatifiydi. Ve kooperatif arsayı Emlak Bank'a verdi. 200 küsur üyeler onlar, 220 civarında. Onlara dubleks, tripleks, az sayıda da çok katlı konut yaptı. Değişik ödeme gücünde olanlara göre ve arsanın gerisini emlak bankası neredeyse %77'si kendisine kaldı ve onu da spekülatif konut projesi olarak geliştirdi. Sanırım biraz daha arsa aldı falan ve dolayısıyla Konutkent büyük bir proje oldu (8 Şubat 2008 tarihli görüşme).

⁵ http://www.grupmesa.gen.tr/sirket_secme.asp?id=7&dil=tr

Ankara'nın bu yapısal gelişimi içerisinde gecekondular yerleşimleri de kentin eteklerindeki varlıklarını her dönemde sürdürürken 1980'li yıllardan itibaren kent çevresinde üst- orta ve orta sınıflara yönelik yapılanmanın görülmesi önemli bir özellik olarak ortaya çıkmıştır. Diğer yandan kent çevresinde bu yerleşimlerin çoğunlukla yüksek yoğunluklu ve çok katlı yapılar ile az katlı bahçeli bitişik nizam konutlardan oluşması yine ayırt edici bir yapısal özellik olarak karşımıza çıkmaktadır (Erişen, 2003: 110). Ancak Erişen'e göre bu yerleşimler çevrelerindeki geniş rekreasyon alanları, park yerleri, yeşillik ve temiz hava gibi avantajlı yapısal özellikleriyle kent içindeki benzer yerleşimlerden farklı bir konuma sahiptirler (2003:110). Ayata'nın da belirttiği gibi Türkiye'nin kent planlamasında giderek artan biçimde bir norm haline alan bu siteler 'sınırları net bir biçimde belirlenmiş, özel inşaat şirketleri ve ya konut kooperatifleri tarafından inşa edilmiş ve tüm hizmet olanaklarını kendi bünyeleri içerisinde sağlayabilen konut kompleksleridir' (2005: 39)

4.2. MESA KORU SİTESİ VE OR-AN SİTESİ'NİN ANKARA'NIN KENTSEL YAPISI AÇISINDAN ÖNEMİ

Yukarıda anlatılan planlama ve yapılaşma süreçlerinden de anlaşılacağı gibi büyük konut projeleri ve özellikle de siteler, Ankara Metropolitan Alan Nazım İmar Plan Bürosu tarafından yapılmış olan 'Ankara 1990 Planı' ile birlikte kentsel yapının şekillenişinde belirleyici konuma gelmiştir. Söz konusu projeler kentin gelişim alanlarını belirlediği kadar kentteki sosyal hareketliliği ve çeşitli grupların yer seçimleri açısından önemli hale gelmiştir. Bu süreç içerisinde Mesa Koru Sitesi ve Or-An Sitesi belirli yönlerden önem taşıyan örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlk olarak Or-An Sitesi, Ankara'da site kavramının ilk kez projelendirilerek hayata geçirildiği yerleşim olmasıyla Ankara için büyük önem taşımaktadır. Henüz Ankara Metropolitan Alan Nazım İmar Plan Bürosu kurulmadan, planlı alanın dışına çıkılarak yukarıda da belirtildiği şekilde orta sınıfın konut talebine cevap verilmiştir. Daha önceki Bahçelievler yerleşimi gibi projelerden farklı olarak Or-An Şirketi burada bir site yaşantısı öngörmüştür. Her ne kadar proje tamamlanmadan bazı değişikliklere uğradıysa da belirli bir süre yaşam tarzı açısından 'site' kavramı hayata geçirilmiştir. İlerleyen yıllarda çevrenin kalabalıklaşması, yeni yapılaşmanın site planını bozması vb.

etkenlerle Or-An Sitesi ilk yapısından kopmuş gibi görünse de günümüzde 1. Parsel, 2. Parsel ve Sigorta Parseli olarak anılan kısımlar hala ilk projenin özelliklerini taşımakta ve içinde yaşayanlar da ilk günkü Or-An Sitesi yaşam tarzını korumaya çalışmaktadırlar.

Mesa Koru Sitesi ise yukarıda da belirtildiği gibi ‘Ankara 1990 Planı’ çerçevesinde Ankara’nın gelişme alanları olarak seçilen batı koridorunda Çayyolu bölgesinde bulunması ile planlı bir gelişimin parçası olarak görülmektedir. Ancak Koru Sitesi’ni çevresindeki diğer yerleşimlerden ve yapılaşmadan ayıran bazı özellikler de vardır. Örneğin Koru Sitesi’nin yakın çevresini sarmış olan Çayyolu Toplu Konut Projesi aslında bir kooperatifler bütünü iken Koru Sitesi büyük bir inşaat şirketi tarafından gerçekleştirilip piyasaya sunulmuş bir konut projesidir.

BÖLÜM 5

KORU SİTESİ VE OR-AN SİTESİ'NDE YAŞAMA İLE EKONOMİK SERMAYE ETKİLEŞİMİ

Ekonomik Sermaye kavramı genel olarak para ve paraya çevrilebilen varlıklar olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmada da benzer şekilde ekonomik sermaye bireylerin tüketim olanaklarını belirleyen ve aylık nakit gelir, birikimler, sahip olunan gayrimenkuller gibi doğrudan ekonomik varlıklar olarak ele alınmıştır. Öte yandan bireylerin meslekleri de parasal kaynakların belirlenmesinde önemli bir faktör olduğundan ekonomik sermayeyi ortaya koyan bir etken olarak ele alınmaktadır. Özellikle sektör ve iş yeri seçimi maddi varlıkları doğrudan etkilediğinden bu kavram çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda ekonomik sermaye profili incelenirken yalnızca bireyin değil ebeveynlerinin sahip oldukları ve bir sonraki nesle aktardıkları ekonomik nitelikli varlıkları da hesaba katmak gerekmektedir.

5.1. KONUT VE GAYRİMENKUL SAHİPLİĞİ

Koru Sitesi'nde yapılan görüşmelerin 9 tanesi villada yaşayanlarla, 7 tanesi ise dairelerde yaşayanlarla yapılmıştır. Bunlar arasından sadece bir villa sakini kiracı, diğerleri ise ev sahibidir. Diğer yandan Or-An Sitesi'nde görüşülen bireylerin tamamı kendilerine ait ve büyüklükleri yaklaşık 90m² ile 200m² arasında değişen dairelerde yaşamaktadırlar. Öte yandan Koru Sitesi sakinlerine sahip oldukları çeşitli diğer gayrimenkuller ve varlıklar sorulduğunda tamamına yakınının ya kendine ya da anne babasına ait en az bir yazlık evi olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra gelir düzeyi görece olarak yüksek olan ailelerin oturdukları evler dışında en az bir daireleri ve ya inşaatı sürmekte olan kooperatif hisseleri gibi yatırımları olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada gözlemlenen önemli bir özellik bu ikinci ev yada kooperatif hisselerinin de en az Koru Sitesi kadar prestijli ve lüks site ya da bölgelerde olmasıdır.

İncek'te Çevre Göl Parlamenterler Sitesi diye bir kooperatife girmiştik. O kocaman tek başına müstakil, o zamanlar çünkü böyle bir müstakil bir evde oturabileceğimiz yada Koru'da alabilme ihtimalimiz olmadığı için bir kooperatife girmiştik ilk evlendiğimiz yıllarda o kooperatif bitti ama onun geliri falan yok... Bir de şurada Armoni Yapı Kooperatifi diye bir kooperatife yine seneler önce girmiştik onunda yeni inşaatı başladı... Buraya

ciddi ayda 2000 lira falan ödüyoruz yani... İstanbul'da bir ev almak zorunda kaldık 2 sene önce. Orada da yine bir sitede güvenli bir sitede Çekmeköy girişinde İkea'nın karşısında 2 oda 1 salon... Biz oraya gittiğimiz zaman rahat kalacağımız güvenli bir yere taşındık (Ebru, 42, özel sektör-emekli, Kuru Sitesi, Villa).

Diğer yandan Or-An Sitesi sakinleri arasında da yazlık ev sahipliği yaygındır. Aileden miras kalan mülklerle sağlanan ekonomik sermaye Or-An Sitesi'nde yaşayanlar arasında son derece sınırlıdır. Ancak bazı site sakinleri çocukları için ev aldıklarını da belirtmişlerdir. Dolayısı ile Or-An Sitesi sakinleri bir sonraki nesle devredilebilecek ölçülerde ekonomik sermaye edinebilmişlerdir.

Yazlık evim var. Datça'da 2 tane var. Ama küçük 54 e 54 karı koca bize yetiyor. Öbürünü de hemen bitişğinde torunlar için aldım (Selçuk, 64, Emekli Bürokrat, Kuru Sitesi, Daire).

Yani gayrimenkul olarak bir Güllükte bir ufak yazlık var. Yalıkavak'ta bir yazlığımız var. Burada Nergis blokta bir ev var. Ondan sonra burası var (Nuran,60, ev hanımı, Kuru Sitesi, Villa).

5.2. GELİR DÜZEYİ

Kuru Sitesi sakinleri ile yapılan görüşmelerde bireylere ailelerinin toplam aylık geliri sorulduğunda genel olarak aylık gelir düzeyinin yaklaşık 10000 TL olduğu anlaşılmıştır. Birçok site sakini gelirlerinin değişken olduğunu belirterek tam bir rakam vermese de ortalama olarak belirtilen aylık gelir miktarları 20000 TL ye kadar çıkabilmektedir. Görüşülen kişiler bu miktarı faiz geliri ve kiralar gibi ek gelirlerle birlikte hesapladıklarını söylemişlerdir. Öte yandan aylık gelirin 10000 TL'nin altında olduğunu söyleyenlerin devlet sektöründe çalışanlar ya da emekliler olduğu gözlenmiştir. Bu durum sektörler arasındaki görece ekonomik sermaye farklılığını ortaya koymuştur. Söz gelimi eşi kendi şirketine sahip bir yeminli mali müşavir olan emekli öğretim görevlisi Meltem Hanım gelir düzeyini 10000 TL olarak belirtirken eşi de kendisi gibi diplomat olan İnan Bey toplam gelirlerinin 6000 TL civarında olduğunu belirtmiştir.

Yani tabii ki ben aşağı yukarı söyleyebilirim çünkü net bilemem, 10 gibi falan ikimizin ortak (Meltem, 48, emekli öğretim görevlisi, Kuru Sitesi, Villa).

Aylık gelirimiz yaklaşık yani 6000 civarında şu anki (İnan,53, Diplomat, Kuru Sitesi, Daire).

Koru Sitesi özelinde bu farklılık özellikle villa ve daire sahipleri arasında ortaya çıkmıştır. Villa sahiplerinin Koru Sitesi içerisinde de üst gelir grubunu oluşturduğu anlaşılmaktadır. Kökenleri itibari ile kırla dolaylı ve zayıf ilişkisi olan az sayıdaki site sakinin ise bu yerlerdeki varlıklarını gelir getirici olarak görmemeleri de dikkat çekmektedir.

Or-An Sitesi sakinlerinin ekonomik sermayelerine bakıldığında ise Koru Sitesi'ne göre daha düşük gelir seviyeleri ortaya çıkmaktadır. Burada yaşayanların devlet sektöründe çalışanlar ve çoğunlukla da bu sektörden emekli olanlar olması nedeniyle aylık gelirler en fazla 5000 TL dolayında kalmaktadır. Sektörel farklılaşma bakımından Koru Sitesi sakinlerinin durumuna bakıldığında ise bu grup içerisinde kadın ve erkek site sakinlerinin (eşler de dahil olmak üzere) farklı özellikler gösterdiğini söylemek mümkündür. Kadın site sakinlerinin öğretmenlikten mühendisliğe kadar değişen alanlarda çoğunlukla devlet sektöründe çalışmayı tercih ettikleri ve erken yaşlarda emekli olarak ev hanımlığını tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Öte yandan erkek site sakinlerinin özel sektörde ve ya kendi hesabına çalışma eğilimleri daha yüksektir. Bu durum Keyder ve Ayata gibi yazarların vurguladıkları orta sınıftaki genişleme ve özellikle Ankara özelinde 'memur orta sınıfının' yerini profesyonel, yönetici ve girişimci 'yeni bir orta sınıfın' almaya başlaması eğiliminin bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır (Keyder, 2009: 181; Ayata, 2005:43).

5.3. ÖNCEKİ NESLİN EKONOMİK SERMAYE BİRİKİMİ

Koru Sitesi ve Or-An Sitesi sakinleri arasında ortaya çıkan ekonomik sermaye farklılığının bir diğer göstergesi de bireylerin ebeveynlerinin mesleki profilleri arasındaki farklılıktır. Koru Sitesi'nde yaşayan bireylere bakıldığında babaların çoğunlukla kamu sektöründe çalıştıkları ve bunlar arasında subaylık ile orta ve üst düzeylerde memurluğun ağır bastığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle kendi hesabına çalışmanın ya da girişimciliğin bu nesilde sık rastlanan bir iş kolu olmadığı söylenebilir. Ancak Or-An Sitesi'nde yaşayanların babaları içinde meslek olarak çiftçiliğin yanı sıra devlet memurluğu, işçilik ve esnafılık ön plana çıkmaktadır. Buna ek olarak bu ailelerde

annelerin gelir getirici işlerde çalışma oranları ise çok düşüktür. Bu bağlamda, mesleki konumdan edinilen ekonomik olanakların genel ekonomik sermaye birikimine ne ölçüde etki ettiği de ortaya çıkmaktadır. Or-An Sitesi'nde yaşayan bireyler ailelerinin mesleki durumlarının da etkisi ile ekonomik sermaye birikimi bakımından Kuru Sitesi sakinlerine göre dezavantajlı bir konumdadırlar. Bu bireyler sahip oldukları ekonomik sermayeyi çok büyük oranda kendi kazanımları ile elde etmişlerdir.

5.4. SONUÇ

Her iki yerleşim alanda yaşayanların ekonomik sermayeleri çeşitli yönleriyle incelendiğinde önemli farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Or-An Sitesi'nde yaşayanların çoğunlukla devlet sektöründe çalışanlar ya da bu sektörden emekliler olması gelir düzeyi bakımından Kuru Sitesi'nin gerisinde kalmalarına yol açmıştır. Ancak Or-An Sitesi'nin kuruluş dönemi ve bu bireylerin Or-An Sitesi'nde konut edinip yerleştikleri dönem göz önüne alındığında gelir düzeyindeki bu farklılık başka bir anlam kazanmaktadır. Çünkü söz konusu bireyler çeşitli üst düzey görevlerde oldukları ve Türkiye, özellikle de Ankara bağlamında üst gelir grubunu oluşturdukları bir dönem olan 1970'ler ile 1980'lerin başlarında Or-An Sitesi'ni tercih ederek buraya yerleşmişlerdir. Diğer yandan Kuru Sitesi sakinleri bu siteye yaklaşık 10 yıl kadar sonra yerleşmişlerdir. Bu nedenle burada yaşayanlar arasında aktif olarak çalışmaya devam edenlere daha sık rastlanmaktadır. Ayrıca Kuru Sitesi'nde yaşayan bireylerin çalıştıkları işler çoğunlukla özellikle Ankara bağlamında yeni gelişen, özel sektör içinde yer alan ve devlet sektörüne oranla daha fazla gelir getiren işlerdir. Bu nedenle günümüzde her iki yerleşim yeri arasında ekonomik sermaye anlamında farklılıklar görülmesi ekonomik yapıdaki bir dönüşümün sonucu olarak görülebilir. Bu farklılıkların mekâna yansımaları ise ekonomik olarak benzer özellikler gösteren ve yakın zaman aralıklarında bir araya gelen grupların ortak tercihler yapması doğrultusunda ortaya çıkmıştır. 1970'li yıllarda Ankara'nın üst gelir grubunu oluşturan gruplar Or-An Sitesi'ni tercih etmişken ilerleyen dönemde yeni gelişen özel sektör alanlarında çalışan üst gelir grupları Kuru Sitesi'ne yönelmişlerdir. Bu noktada vurgulanması gereken bir diğer nokta ise ekonomik sermayenin doğrudan doğruya belirleyici olmadığıdır. İlerleyen bölümlerde konut ve yer seçimini belirleyen diğer faktörler ayrıntılı olarak incelenecektir.

BÖLÜM 6

KORU SİTESİ VE OR-AN SİTESİ'NDE YAŞAMA İLE KÜLTÜREL SERMAYE ETKİLEŞİMİ

Kültürel sermaye kavramı çok çeşitli bileşenlerden oluşan bir kavramdır. En genel anlamıyla kültürel sermaye okul ve aile içinde edinilen doğrudan ve dolaylı eğitim yoluyla aktarılan yetkinlikler bütünüdür. Bu yetkinlikler özellikle tüketim davranışlarında kendini gösteren tutum ve eğilimler olarak ortaya çıkmaktadırlar. Diğer bir deyişle kültürel sermaye bireylerin yaşam boyu biriktirdikleri bilgi, beceri, zevk ve eğilimleri ifade eder. Bu bağlamda, kültürel sermaye yaşam tarzını ortaya koyan davranışlar biçiminde kendini göstermektedir. Dolayısıyla konut tercihi, boş zaman etkinlikleri, gündelik tüketim tercihleri gibi yaşam tarzı öğeleri kültürel sermayenin niteliği ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle bireylerin kültürel sermaye profillerini anlayabilmek için yalnızca eğitimsel ve ailenin özelliklerine dayalı faktörlere bakmak yeterli olmaz. Bunların yanı sıra yaşam tarzını ortaya koyan eğilim ve davranışları da incelemek gereklidir. Diğer yandan kültürel sermaye analizini daha ayrıntılı biçimde yapabilmek ve farklılaşmaları görebilmek açısından önceki bölümlerde sözü edilen 'kurumsal kültürel sermaye' ve 'içselleştirilmiş/gömülü kültürel sermaye' ayrımını kullanılmaktadır.

6.1. KURUMSAL KÜLTÜREL SERMAYE

Bireylerin sahip olduğu kültürel sermayenin okul eğitimine ve aile içi deneyimlere dayalı olan yönünü içeren kurumsal kültürel sermaye birikimini ortaya çıkartmak amacıyla görüşülen kişilere hem kendilerinin ve eşlerinin hem de ebeveynlerinin eğitim durumları sorulmuştur.

Yapılan görüşmelere bakıldığında bireylerin okul eğitimi ile edinilen kültürel sermayelerine bakıldığında anne ve babanın eğitim durumlarının yanı sıra bireylerin kendi eğitimleri ile eşlerinin eğitimleri ayrı ayrı anlam taşımaktadır.

Koru Sitesi'nde yapılan görüşmelerde bireylerin anne- baba eğitim durumlarına bakıldığında annelerin eğitim durumunun ilkokuldan üniversiteye kadar yayılan bir

çeşitlilik göstermekle birlikte meslek olarak bakıldığında ücretli bir işte çalışma eğiliminin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu durum üniversite mezunu anneler için de geçerli olmaktadır. Koru Sitesi'nde yaşayanların babalarının eğitim durumlarının eşlerine göre daha ileri düzeyde olduğu ve lise ve üniversite ağırlıklı bir eğilim olduğu görülmektedir.

Diğer yandan Or-An Sitesi sakinlerinin ailelerinin eğitim profiline bakıldığında ise bu ebeveynler arasında eğitim durumu okuryazarlık seviyesinde olanlar önemli yer tutmaktadır. Özellikle annelerin çok sınırlı düzeyde eğitimi oldukları ve buna bağlı olarak da gelir getirici işlerde çalışmadıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Or-An Sitesi'nde yaşayan bireylerin ailelerinin kurumsal sosyal sermayeleri bakımından Koru Sitesi sakinlerine göre görece dezavantajlı konumda oldukları anlaşılmaktadır.

Koru Sitesi'nde görüşülen bireylerin kendilerinin ve eşlerinin eğitim durumlarına bakıldığında ise en düşük eğitim düzeyinin lise olduğu görülmektedir. Ayrıca üniversite eğitimi kadar lisansüstü eğitim görenlerin de önemli miktarda olduğu anlaşılmaktadır.

Kültürel sermayenin eğitim durumu bakımından nasıl bir profil ortaya koyduğuna bakıldığında Or-An Sitesi sakinlerinin anne ve babalarına oranla önemli bir farklılık gösterdikleri ortaya çıkmaktadır. Koru Sitesi sakinlerinde de olduğu gibi burada da hem görüşülen bireylerin kendileri hem de eşleri arasında en düşük eğitim seviyesinin lise olduğu görülmüştür. Bu durum Koru Sitesi ile Or-An Sitesi arasında kurumsal kültürel sermaye bakımından benzerlikler olduğunu ortaya koymaktadır.

6.1.1 Bugünkü Konuta Gelene Kadarki Geçişler

Koru Sitesi'nde yaşayan bireylerden özellikle Ankara'daki yaşantısı çocukluk yıllarına dayananlarının kent içerisindeki hareketliliğine bakıldığında bu grubun önemli bir bölümünün Ankara'nın en eski konut alanları olan Kurtuluş, Cebeci, Bahçelievler gibi bölgelerde yaşadıkları sonra kentin gelişme eğilimlerini takip ederek Ayrancı, Kavaklıdere, Gazi Osman Paşa ve Yıldız gibi semtlere yöneldiklerini görmek mümkündür. Bu bağlamda bu grubun kentin prestijli konut alanlarındaki gelişimi takip ederek Koru Sitesi'ne kadar geldikleri söylenebilir. İstanbul'da orta sınıf

yerleşimlerinin gelişimini inceleyen Keyder'in de belirttiği gibi orta sınıfın yer değiştirme eğilimi ve buna bağlı gelişmenin yönü kent içindeki eski ve toplumsal bakımdan heterojen mahallelerden, yeni kurulmuş daha homojen semtlere doğru olmaktadır (Keyder, 2009: 181). Bu durum bize kentsel yapıdaki gelişmelerin bireyin davranışları üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir. Bireyler yapının dönemsel olarak sunduğu olanakları göz önünde bulundurarak kent içerisinde yer değiştirmişlerdir. Diğer yandan Ankara'ya İstanbul, Eskişehir gibi kentlerden ya da yurtdışından gelen site sakinleri için de durum pek farklı olmamıştır. Diğer yandan Kuru Sitesi'nde görüşülen bireylerin burada yaşama sürelerinin ortalama 15 yıl olması ve önemli bir bölümünün Kuru Sitesi'nin ilk kurulduğu 80'lerin ortaları ile başlayan 10 yıllık dönemde buraya yerleşmiş olmaları bu bireyleri mekânsal ayrışma eğiliminin ilk aktörleri haline getirmektedir.

Or-An Sitesi'nde yaşayan bireylerin kent içerisinde yaşadıkları hareketliliğe bakıldığında Kuru Sitesi sakinlerine kıyasla daha fazla çeşitlilik olduğu anlaşılmaktadır. Bu bireyler ister Ankaralı isterse kır kökenli olsunlar, Ayrancı, Bahçelievler, Abidinpaşa gibi birbirinden farklı özelliklere sahip mekânlardan geçerek Or-An Sitesi'ne yerleşmişlerdir. Bu noktada önem kazanan bir diğer nokta ise Or-An Sitesi'nde görüşülen bireylerin burada yaşama sürelerinin ortalama 28 yıl olmasıdır. Görüşülen bireylerin çoğunluğu 25 yıldan uzun süredir Or-An Sitesi'nde yaşamaktadırlar. Dolayısı ile Or-An Sitesine yerleştikleri dönemler Ankara kent merkezinde seçeneklerin görece sınırlı olduğu ve Or-An Sitesi'nin bu sınırlılığa cevap verme niteliği taşıdığı dönemlere rastlamaktadır. Bu bağlamda Kuru Sitesi sakinlerinin kentsel hareketliliğinden farklı olarak burada yaşayan bireyler aşamalı olarak değil daha direkt bir biçimde Ankara'nın eski yerleşim yerlerinden Or-An Sitesi'ne geçiş yapmışlardır. Bu bulgudan yola çıkarak yapının her zaman sunduğu olanaklar ve alternatifler yoluyla değil, bazı durumlarda da mevcut sınırlılıklar yolu ile bireylerin davranışlarına etki ettiği söylenebilir.

6.1.2 Daha Önce Yaşanan Yer ve Konutlarla İlgili Algılar

Yukarıda da belirtildiği gibi Kuru Sitesi'nde yaşayan bireylerin Ankara içerisinde daha önce yaşadıkları bölgeler birbirleriyle büyük oranda benzerlik göstermektedir. Buna

bağlı olarak da yaşanan tecrübeler farklı zaman dilimlerini kapsamakla birlikte benzerlikler taşımaktadır. Kuru Sitesi'nde görüşme yapılan bireylere daha önce yaşadıkları semtlerle ilgili düşünceleri ve o semtlerdeki yaşantıyı nasıl hatırladıkları sorulduğunda öne çıkan özelliklerin kent merkezinde olmanın yanı sıra Kızılay ya da Tunalı Hilmi gibi belirli mekânlara yakınlık ile komşuluk ilişkilerinin ve apartman tarzı yaşamın getirdiği sosyal ortam olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yukarıda da belirtildiği gibi eğitim kurumlarına yakınlık da ailelerin yer seçiminde önemli rol oynamıştır. Hatta bu faktör belirli bir semte dair görüşlerin önüne geçebilmiş ve yer seçiminde ve yaşanan yerin algılanışında belirleyici olabilmıştır.

75 yılında falan herhalde Kurtuluş ilkokulunda başladım Kurtuluş'ta oturduk. Kurtuluş'ta kirada oturduk. Servi sokak diye bir yerde... Apartman dairesi... 1-2 sene orda oturduktan sonra yine kiraya bir yan sokağa Umut Sokağa taşındık ben koleji bitirene kadar koleje de yakın olması sebebiyle ben Kurtuluş İlkokuluna gittim. Abim TED Ankara Koleji'ne başladı sonra ben TED Ankara Koleji'ne başladım okulun dibindeydi çok iptidai şartlar olmasına rağmen okula yakınlığı sebebiyle kolej bitene kadar lise bitene kadar orda kaldık. Ondan sonra annemle babamın çok eskiden girdiği bir toplu konut projesi kooperatif gibi. Ziraat mühendisleri sitesi, normal olarak... Ben koleji bitirdiğimde orası bitti teslim oldu. Ben üniversiteyi okumaya başladığımda Ziraat Mühendisleri Sitesi, Yıldız Mahallesinde, Birlik Mahallesinde oturmaya başladık. Orda da herhalde 5 sene falan oturdum. ...sonrada evlenip Koru'ya taşındım (Ebru, 42, özel sektör-emekli, Koru Sitesi, Villa).

Şimdi Kolej'in orda oturduğumuz ev sobalı bir evdi. Ondan sonra o dönemde işte ağabeyimin kolejde okuması, oraya yakınlığı dolayısıyla o semt uygundu o zaman. Ondan sonra işte ailenin bir takım birikimleriyle falan o Necatibey'deki ev alındı.... Kolej'in orda otururken komşuluk bayağı çoktu. Mesela ben orda otururken de hatırlıyorum. Gelenin gidenin haddi hesabı olmazdı çocukken hatırladığım kadarıyla. Öyle bir olurdu ki mesela sabah birisi gelirdi bayramlaşmaya ondan sonra öğleden sonra bizimkiler giderdi iade-i ziyarete falan (Nuran, 60, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

Ankara'nın eski mahallelerinde komşuluk ilişkilerinin yoğunluğu birçok Koru Sitesi sakini tarafından vurgulanan bir özellik olmuştur. Özellikle komşular arasındaki yakınlık, dayanışma, teklifsiz gelip gitmeler gibi güven ve samimiyet site sakinlerinin en sık hatırladıkları ve bugünkü yaşantılarıyla sıkça kıyasladıkları olgulardır. Ankara'nın kent merkezinde bulunan ve yoğun olarak apartmanlardan oluşan semtlerde yaşamış olan bu bireylere göre günümüzde teknolojinin ilerlemesi ve 'zamanın değişmesi' artık bu tür ilişkilere olanak vermemektedir. Bu görüşün farklı yaş

gruplarındaki bireyler tarafından benzer şekillerde vurgulanıyor olması ise ayrıca dikkat çekicidir. Bunun nedeni olarak Ankara kent merkezinde yaşayanların bu dönemde edindikleri bir ortak yaşam kültürünü hala hatırlıyor olmaları gösterilebilir. Diğer yandan kentsel yapıda özellikle konut alanlarının özelliklerindeki değişimler de eski ve yeni yerleşim yerleri arasındaki bu farklılaşmaya katkıda bulunmuştur. Apartmanların yan yana sıralandığı, yüz yüze ilişkilere daha çok imkân sağlayan mahalle türü konut alanlarından evlerin birbirlerine uzak olduğu, geniş yeşilliklerle bölünmüş alanları içerisindeki 10-15 katlı, güvenli ve asansörlü konut sitelerinde yapı yüz yüze ilişkilerin kurulmasını zorlaştırabilmektedir.

Çocukluğumun geçtiği yerde (Küçükesat) bir mahalle hayatı vardı. Ondan sonra çocukluk olunca arkadaşlarımı hatırlıyorum, oynadığımız oyunları hatırlıyorum. Biz her gün dışarıda oyun oynardık. Zaten herkesin çocukluğunda öyle herhalde bir mahalle hayatı olmuştu işte karşı apartmandakiler olurdu, yan apartmandakiler ve hep bir aradaydık. Çok sık birbirimizin evine gidip gelirdik. Ondan sonra... Çok sıkı komşuluk ilişkisi vardı. Ondan sonra o zamanlar bazı şeyler mesela teknoloji yeni yeni geliyordu. Mesela telefon yoktu, komşunun telefonunu kullanırdı. Ondan sonra herkesin evinde televizyon yoktu, televizyon izlenmeye gidilirdi. İlk renkli televizyon geldi o zaman işte şey ilk kim renkli televizyon aldıysa akşam onun evine televizyon izlenmeye gidilirdi. Bunları hatırlıyorum. Yani komşu o apartmanda aile gibiydik. Ben herkesin evine girip çıkardım bizim evimize herkes girip çıkardı. Yani daha bir dayanışma vardı. Daha sonra biz şeye taşındığımızda Yıldız'a taşındığımızda orası çok katlı bir bloktu. Orda yaklaşık kaç daire olması lazım 50 daire vardı. Tabi herkesle o küçük apartmanda olduğu kadar sıkı fıkı olunmuyor. Ama yinede komşuluk çevresi oluyor. Yine görüştüğümüz orda yakın olduğumuz insanlar oluyor. O dönemde tabi ben üniversitedeydim. Yani orda benim apartmanda bir arkadaşım olmadı ama annemin orda bayağı bir komşusu oldu onlarla çok sık görüşüyorlardı aralarında yardımlaşıyorlardı (Bilge, 37, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

Ankara'ya geldikten (Bahçelievler) sonra komşularımızla yakın ilişkilerimiz oldu. Gayet iyi bir dayanışma vardı apartman hayatında. Komşuluk ilişkileri konusunda şimdi pek etrafta nadiren yakaladığımız ilişkiler ve dayanışma vardı. Mesela hiç unutamadığım bir şey vardır. Herkesin buzdolabı yoktu. Bizim de yoktu. Arada sırada sıcak havada buz istenirdi dolabı olanlardan. İşte televizyonu daha önce alanlara arada sırada ziyaret edilir biraz televizyon, telesafirlik yapılırdı. Onları hatırlıyorum. Komşular arasındaki ilişki sıcaktı yani... Tek kusuru şuydu Bahçelievler'in o dönemde çukur bir yerde olduğu için hava kirliliği vardı 70'li yıllarda ve işte ben okula giderken falan nefes alamadığım zamanları şey yapıyorum hatırlıyorum... Sonra Ayrancı'ya geçtik... Ayrancı'nın stratejik şey olarak

yani fiziki olarak yakınlığı Kızılay'a yada ne bilim Kavaklıdere'ye, Çankaya'ya olan yakınlığı olmasına rağmen en az ilk 3-4 sene civarında Bahçelievler'i şey yaptım annem babam Bahçelievler'de oturmaya devam etti. Onları ziyarete gittik ve geldik. Bahçeli'nin havasını almaya devam ettim yani. Ama daha sonra alıştım... Mesela şimdi ben Ayrancı'da 2 tane olay anlatayım size. Bir tanesi komşumuz rahatsızdı bütün gece öksürürdü ve ben uyanırdım o öksürdüğünde. Ses izolasyonları apartmanlarda iyi olmadığı için 2 kat alttaki komşularımızın kavgalarıyla yan bitişik komşumuzdaki bitişimizdeki komşunun öksürükleriyle yıllarca geceleri doğru dürüst uyuyamadık. Yani böyle bir dezavantaj var. Ve apartman hayatı sizde muhakkak apartmanda yaşamışınızdır ses izolasyonuna müteahhitlerimizin gerektiği kadar önem vermemesi insanların birçok duyulmaması gereken içsel, özel olayların bütün apartman tarafından bilinmesine sebep olduğu için hoş bir yaşantı tarzı olmuyor. Herkesin yaşantısı sakin olmuyor çünkü... (Süha, 55, merkez bankası- emekli, Koru Sitesi, Villa)

9 yaşına kadar Cebeci'de oturduk daha sonra Bestekâr sokağa geçtik. Bestekâr sokakta da 1 yine apartman dairesi çok büyüktü ve ilk kaloriferli evle de tanıştı ailece. 1971'de. Tabi ki semtler arasında çok büyük bir farklılık vardı. Hani Bestekâr Sokak Tunalı Hilmi'ye tamamen bitişik bir sokak. 5 – 10 dakika yürüyüşle Küçük Esat, Kızılay ve Tunalı Hilmi ve Ayrancı'ya geçebiliyorduk. Çok merkezi bir yerdi . Bestekâr sokağa geçince de hem kendi evimiz oldu hem kaloriferliydi hem çok büyüktü hem de böyle hani şehrin çok gözde semtlerinden bir kaçına birden çok yakındık. Yani her şeye yürüyerek gidebiliyorduk ve birdenbire tabi Cebeci daha böyle orta sınıfsken daha orta sınıfın üstü bir semte taşındık hani ona göre çevre oldu ve ilk Ankara Koleji sınavlarına falan hazırlanmak ilk orda başladı. Apartmandaki komşularımız, 9 tane daireydi zaten. Karşı daire, üst kattaki iki daire hep Ankara Kolejine giden çocuklar vardı. Böylece annemde babamda Ankara Kolejine heves edip bizi sınavlara soktular. Yani hayatımızdaki değişiklik tabi ki mekânsal ferah ve refahtan sonra eğitime de yansdı yani hani çocukluğuma dair hatırladığım mekânlar bunlar... Yani tabii ki 9 daireli bir apartman olduğu için bütün dairedeki komşularımızla çok sıkı ilişkilerimiz vardı yani sadece hani böyle sabah görüş kahveleri ya da gün adı verilen görüşmelerin dışında çok ciddi çat kapı herkes birbiriyle hemen hemen herkes görüşürdü tabi daha sıkı görüştüğümüz aileler de vardı ama genelde her ailede çocuk olduğu için ve çocukların yaşları da bana ve kardeşlerimin yaşlarına yakın olduğu için bizde çocuklarla görüşürdük daha çok sokakta oynardık (Meltem, 48, emekli öğretim görevlisi, Koru Sitesi, Villa).

Ankara içerisinde yaşanan kentsel hareketlilik bakımından Or-An Sitesi sakinlerinin yaşantısı farklı özellikler taşımaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi bu bireyler Ankara kent merkezinin farklı alanlarından Or-An Sitesi'ne gelmişlerdir. Bu bakımdan göze çarpan önemli bir nokta Aşağı Ayrancı ve Bahçelievler semtlerinin bireylerin kent

içindeki hareketliliğinde önemli yer tutmasıdır. Bireylerin önemli bir bölümü yaşamlarının herhangi bir aşamasında bu semtlerde yaşamışlardır. Or-An Sitesi'ne yerleşme bazı bireyler için Gazi Osman Paşa ve Kavaklıdere gibi Or-An Sitesi'ne görece daha yakın semtlerden gerçekleşmiştir. Belirli bir örüntü ortaya koymasa da bu durumun genel hatları ile kentsel yapının bozulduğu alanlardan kaçışın ve görece olarak daha iyi yapısal koşulların aranmasının bir sonucu olarak görülebilir. Kuru Sitesi'ndeki durumla kıyaslandığında ise orada görülen orta sınıf yaşam alanlarına sadık kalma eğiliminin Or-An Sitesi sakinleri için geçerli olmadığı söylenebilir. Kuru Sitesi'nde pek rastlanmayan Etlik, Abidinpaşa, Keçiören gibi semtler buradaki bireylerin yaşam öykülerinde yer almıştır. Daha önce de belirtildiği gibi Or-An Sitesi'nde yaşama süresinin Kuru Sitesi'ne oranla uzun olması da bu tablonun ortaya çıkışında rol oynamıştır. Or-An Sitesinde yaşayan bireyler kent merkezi dışına çıkan ilk grup olmakla bu projeyi takip eden gelişmelerin gerisinde kalmış olabilirler. Öte yandan daha önce yaşanan yerlere dair bireylerin hafızalarında yer etmiş deneyimler birbirinden çok farklı değildir. Yine Kuru Sitesi sakinlerinin ifadelerinde görüldüğü gibi mahalle ve apartman yaşantısı ve bunların getirdiği sosyal ortam belirleyici olmuştur. Aynı durum farklı kentlerde yaşayıp Ankara'ya gelen bireyler için de geçerlidir.

Konya'daki çevremiz samimi mahalleler. Öyle bu günkü gibi birbirini tanımayan komşular yoktu. Büyük bir mahalle, herkes birbirini tanır, birbirinin oğlunu kızını bilir... Burada ben ne Konya'daki yaşantımı bulabildim, ne Keçiören'deki yaşantımı bulabildim (Mehmet Ali, 76, kuyumcu-emekli, lise, Or-An).

İlk zamanlar pek komşularımız yoktu. Çünkü orası bağ (Seyran Bağları). Çok az ev vardı. Sonradan komşularımız oldu ve çok güzel ilişkilerimiz vardı. Devamlı beraber olurduk. Gelinir gidilirdi. Babaannem amcalarım şehirde oturuyorlardı. Şehir diyorduk o zaman Saman Pazarı'nda oturuyorlardı. Cumartesi pazarları bize gelirlerdi, bağa. İlkbaharda sabahları kahvaltımızı bahçede yapardık. Yemeklerimiz orada erdik, meyvelerimiz çok boldu (Aysun, 67, Ev Hanımı, Lise, Or-An).

O zamanki komşuluk ilişkileri falan da bu zamankinden çok farklıydı. Anneler babalar çocuklarını sokağa bırakırlardı ama emin ellerde olduklarını bildikleri için bırakırlardı.... Apartmanların bütün kapıları, dairelerin bütün kapıları açıktı. Öyle apartman yoktu zaten binaların bütün kapıları açıktı. Komşular birbirlerinde yatar kalkardı. Birbirlerinde yemek yerlerdi. Yani muazzam bir komşuluk ilişkisi vardı. Fakat bu tabii zaman geçtikçe çok değişti. Şu anda oturduğumuz apartman 36 tane daire var

inanın bana 8 yada 10 tanesi ile selamlaşıyorum (Bubilay, 49, özel sektör-emekli, Üniversite, Or-An).

6.1.3 Geçmişte Deneyimlenmiş Etkinlikler ve Kültürel Pratikler

Koru Sitesi'nde yaşayan bireylerin ebeveynleri ile yaşadıkları dönemlerde deneyimledikleri ve yaşam tarzını belirleyen faktörler olan etkinliklere bakıldığında büyük ölçüde benzerliklere rastlanmaktadır. Gerek Ankara'da gerekse farklı şehir merkezlerinde hatta kasabalarda büyümüş olanların benzer deneyimler aktarmaları bugünkü yaşam tarzlarının benzerliğine dair önemli ipuçları vermektedir. Özellikle tiyatro, yazları deniz kıyısında tatil geçirmek ve sınırlı imkânlarla da olsa ailece bir restoranda yemek yemek gibi etkinliklerin bireylerin belleklerinde önemli yer tuttuğu anlaşılmaktadır.

Bursa'da babamın, ayda 1 de ayda 2 de olur yani seyrek, ama ayda bir Yusuf Restoran diye bir restoranı vardı. O Yusuf Restoran'a giderdik. Muhakkak ailesini götürürdü. Hafta sonları Bursa'da gene Kumla şeyin, Gemlik kazasının Kumla nahiyesi vardı deniz kenarında. Muhakkak o komşularla toplanılır bir minibüs hep birlikte oraya piknik yapmaya denize gidilirdi. Çocuklar komşular hep birlikte denize gidilirdi. Bu tür etkinlikleri ve annem babam tiyatroyu çok severdi. Bursa Devlet Tiyatrosu'nu o zamandan beri çok severim. Şimdi de sürdürüyoruz yani aynı alışkanlık (Nesrin, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

... ailenin ve hani iyi bir çevre küçük bir yer (Nazilli) hani ne bileyim ona kalburüstü diyelim. Onlarla beraberler, onlara gitsinler gelsinler. Öyle görüşülen bir şey, kitle var. Onların çocuklarıyla arkadaşız. Yani ne derece doğru söylemek... Yazları Kuşadası'na gidiyoruz... Sanki böyle pek de annelerinin peşinden giden tipler değildik biz. 3 kardeş hep çok iyi hatırlıyorum. Hani onlar çok geziyorlardı. Hani bir cumhuriyet balosuna gitmek o zamanlar çok önemliydi falan. Küçük yerde balolar düzenlenir gider gelirlerdi. Benim hatırladığım biz sinemaya giderdik, akrabalara giderdik, arkadaşlarımızla oynardık (Şule, yönetici, Koru Sitesi, Daire).

...mahallemizde açık hava sineması vardı birlikte oraya giderdik. Bir de hatırladığım Gençlik Parkında babamın bizi bir kaç kez belki 3-4 kere falan o açık hava gazinolarında o gelen sanatçıları dinlemeye götürürdü (Aysel, Koru Sitesi, Villa).

Babam rahmetli askerdi. İşte onun çevresi, eşi dostu, akraba öyle gelip gitmeler olurdu. Bide rahmetli babam misafir çok seven bir insandı. Mutlaka beklerdi yani "ya birisi gelsin ya ben gideyim." Böyle derdi "Allah herkese kapısını açtırsın." Misafiri bol olsun diye. Ondan sonra arada bir sinema tiyatro gibi şeyler olurdu. O zaman işte bahsettiğim gibi teyzem bizle kalıyordu. O eksik olmasın beni alırdı çocuk tiyatrolarına götürürdü. O

zaman işte askeri kamplar falan vardı. Kaç kere böyle hatırlıyorum. Askeri kamplara gittik. Ondan sonra işte ben bankaya girdikten sonra bir iki kere Etibank'ın kampına gittik (Nuran,60, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

Yemeğe giderdik evet. Benim babam meraklıydı dışarıda yemeğe. Bizi sık sık dışarıda yemeğe götürürdü. Tiyatroya da giderdik. İşte o zamanlar Ankara Sanat Tiyatrosu, Yeni Sahne falan, güzel oyunlar oynarlardı... Tatile de giderdik her yaz mutlaka tatile giderdik. Ormancıların çok güzel yerlerde kampları varmış yani genellikle, genellikle değil de tamamen kamplara giderdik. Yani yazlığımız falan yoktu ama gerekte yoktu çünkü hep işte Marmaris, Alanya falan gibi yerlere giderdik yani (Neşe, öğretimi üyesi, Koru Sitesi, Villa).

Öğretmen çevresiydi ondan sonra tabi kısıtlı bütçe imkânlarıydı. Böyle büyük yurtdışı gezileri falan olmazdı ama 1963'de santıyorum babam bir araba sahibi oldu. O araçta biz epey Türkiye'de şey yaptık, gezi yaptık. Aşağı yukarı her yıl daha çok batı Anadolu ve Akdeniz bölgesi ondan sonra bide bir yazlığımız vardı İzmir'e yakın bir yerde. Yazları da uzun bir şekilde orda geçirirdik mutlaka... Tiyatro da hem İzmir'deki ona ailemle birlikte giderdik devlet tiyatrosuna mutlaka işte yeni çıkan bir oyuna giderdik. Bir de yazın fuarlara İstanbul'dan gelen tiyatrolara giderdik. Onlara da mutlaka birine ikisine giderdik (İnan,53, Diplomat Koru Sitesi, Daire).

Or-An Sitesi'nde yaşayan bireylerin mekânsal kökenlerinin çeşitliliği onların geçmişlerinde deneyimledikleri kültürel pratiklerin de çeşitlenmesine neden olmuştur. Özellikle kırsal yaşamın ağır bastığı ailelerde kültürel aktiviteler ile ekonomik aktivitelerin iç içe geçtiği, kentli ailelerde ise kültürel etkinliklerin ekonomik etkenlerin de rol oynamasıyla son derece sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır.

Annem yalnız okuryazar değildi. Her çeşit yazıyı okuyabilirdi. Yani o yazı uzmanı gibiydi. Hikâyeleri vardır. Küçüklüğümüzde annem yazdığı bütün hikâyeleri romanları okurdu. Hepimiz böyle heyecanla dinlerdik. Böyle sanattı seven, sanata yakın, sanat havası esen bir ailede babamın annemin bana gösterdiği desteği minnetle şimdi anıyorum (Turgut, 80, Yazar, Üniversite, Or-An).

Yaklaşık 8-9 yaşındayken, yani ilkokula giderken futbol oynamaya başladım. Babam futbola çok düşkün olduğu için futbolun peşinde gittik. Amatör olarak da o işi sürdürdüm (Kenan, emekli memur, üniversite, Or-An).

Ereğli'de ilkokula orda gittim, babamın okulunda. Ama yoğun bir köy hayatım var. Annem vardı, rahmetli, onun yanında yaz tatillerinde ara zamanlarda onun yanında dururdum ben. Bağla bahçeyle uğraşırdım işte bağlarımız vardı. Elma bahçelerimiz vardı. Tarıma elverişli olan alanlarda da şeylerimiz vardı yani sebze gibi üretimlerimiz vardı. Koyun sürümüz

vardı. Süt sağardık. Sonra daha ılık yörelerde tarlalarımız vardı. Daha sonra yani harmanda ekinde kısaca doğayla iç içe bir süre çocukluğumu yaşadım (Erdoğan, 58, memur, üniversite, Or-An).

6.2. İÇSELLEŞTİRİLMİŞ/GÖMÜLÜ KÜLTÜREL SERMAYE

Yukarıda da belirtildiği gibi kültürel sermaye bireyin yaşamı boyunca çeşitli yollarla edindiği bir birikim olarak şekillenmektedir. Bu nedenle özellikle okul dışında öğrenilen, aile içi tecrübeler ve yakın çevre üzerinden gözlemlenen tutum ve davranışlar kültürel sermayenin şekillenmesinde ve hayata geçirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle bireylerin konut tercihi, tüketim tercihleri, boş zaman etkinlikleri gibi yaşam tarzlarını oluşturan faktörlerin incelenmesinde geçmiş deneyimlere yer verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle görüşme yapılan kişilere geçmişten itibaren bu faktörler bağlamında yaşadıkları tecrübeler sorulmuş ve bugünkü yaşantıları ile karşılaştırmalar yapmaları istenmiştir. Bu şekilde bireylerin yaşam tarzı ile kendini gösteren kültürel sermayelerinin oluşum süreci ve yaşamlarına yansıma biçimi ortaya çıkarılmıştır.

Görüşme yapılan bireylere yaşam öykülerini anlamak amacıyla öncelikle mekânsal anlamda geçmişleri sorulmuştur. Kuru Sitesi'nde yaşayanların mekânsal kökenlerine bakıldığında kent kökeninin ağır bastığı görülmektedir. Görüşülen site sakinlerinin çoğunluğu hemen hemen tüm yaşamını Ankara'da geçirmiştir. Diğer yandan köy kökenli olan bir site sakini de küçük yaşlarda ailesinin kente göç etmesi ile yaşamının büyük bölümünü kentte geçirmiştir. Az sayıdaki kasaba kökenli site sakinine bakıldığında ise bu kişilerin görece gelişmiş kasabalarda doğdukları ancak eğitim çağı ile birlikte kent merkezlerine gittikleri anlaşılmaktadır. Diğer yandan kırsal olan bağları neredeyse tümüyle kopmuş olan Kuru Sitesi sakinlerinin ebeveynlerinin de kırsal ilişkilerinin hem kültürel hem ekonomik olarak yok denecek kadar az olduğunu söylemek mümkündür. Aşağıda detaylı olarak tartışılacak olan bu olgu eğitim olanakları temelinde yer seçiminin belirleyiciliğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Kuru Sitesi'nde görüşme yapılan kimselerin tutarlı bir biçimde tüm yaşam öykülerine yayılan bir kentlilikten söz edilebilir. Bu noktada kırsal yaşam tarzı ya da kır- kent ilişkisi anlamında yaşam tecrübesi olan hiçbir bireye rastlanmamış olması dikkat çekilicidir. Aynı şekilde Or-An Sitesi sakinlerinin mekânsal kökenlerine bakıldığında ise çok farklı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Or- An Sitesi'nde uzun yıllardır yaşayan bireylerin geçmişlerinde kırsal olan bağlantı önemli yer tutmaktadır. Özellikle ailelerinin

yaşam alanları kırsal bölgeler olan bireyler en azından çocukluk dönemlerini bu bölgelerde geçirmişlerdir. Bu bireyler için kente geçiş eğitim olanakları yoluyla olmuştur. Bu bağlamda Kuru Sitesi ile Or-An Sitesi sakinleri arasında önemli farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan doğrudan kent kökenli olan bireylerin ise ağırlıklı olarak Ankaralı oldukları ve hemen hemen tüm yaşantılarını Ankara'da geçirdikleri anlaşılmaktadır.

6.2.1. Halen Devam Eden Kültürel Pratikler ve Boş Zaman Etkinlikleri

Kuru Sitesi sakinlerine ailece zaman geçirmek amacıyla yaptıkları ve iyi vakit geçirmek olarak düşündükleri etkinlikler sorulduğunda geçmişten getirilen alışkanlıkların büyük ölçüde devam ettiği görülmektedir. Öte yandan spor yapmak gibi bazı boş zaman etkinlikleri bireylerin hayatında önemli yer tutan yeni alışkanlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir boş zaman etkinliği olarak spor ve spor yapılan mekânlara dair tercihler ilerleyen bölümlerde detaylı olarak irdelenecektir.

... Yemeğe gitmeyi severiz ailece. Bir iki sevdiğimiz yer vardır... böyle bir kaç mekânımız var oralara yemek yemeye gitmeyi seviyoruz (Meltem, 48, emekli öğretim üyesi, Kuru Sitesi, Villa).

Eğer yapabilirsek eş dost toplantılarımız oluyor yada eğer yapabilirsek yemek yiyoruz. Eğer bize hazır bilet olursa ve eşimin çalışma ortamı uygun olursa işte tiyatro bale konser gibi şeyler hoşumuza gidiyor (Nuran, 60, ev hanımı, Kuru Sitesi, Villa).

Sinemaya gidiyoruz çocuklarla haftanın 1 yada 2 günü onlarla yemek yiyoruz... bizim büyük oğlan birazcık değişik tatlara merak saldı. Onu o yüzden tattırmak için değişik restoranlara gidiyoruz onlar keyifli oluyor. Belirli zamanlarda belirli şeyleri yapıyoruz onlarla. Genelde dedesiyle tiyatroya gidiyor dedesi çok sever tiyatroya gitmeyi (Bilge, 37, ev hanımı, Kuru Sitesi, Villa).

Çukurambar'da falan yemek yerleri var güzel restoranlar var oraya gidebiliriz bazen arkadaşım Çankaya tarafında oturuyor ona uyuyorsa o bu tarafa gelemiyorsa ben o tarafa gidiyorum işte Arjantin'e veyahut da ne bileyim orda genelde Arjantin'de restoranlar o taraflara gideriz (Nazan, ev hanımı, Kuru Sitesi, Villa).

Or-An Sitesi'nde yaşayan bireylerin günümüzde gerçekleştirdikleri kültürel pratikler ve boş zaman etkinlikleri Kuru Sitesi sakinlerinin aksine ailelerinden getirdikleri alışkanlıklar şeklinde değil, aksine neredeyse tümüyle bir kopuş şeklinde ortaya

çıkmaktadır. Özellikle bir restoranda yemek yemek, spor ve tatil gibi etkinliklere bir önceki nesilde pek rastlanmamaktadır.

Her ayın ilk perşembesi mutlaka şeyde Kızılay'da, bugünde oraya gideceğim, ilk perşembesi şeye gidiyoruz, eski Washington restoran vardı.Göksu, her ayın ilk perşembesi... Başka arkadaşlarımla Tunalı Hilmi'ye gidiyorum. Orda bir takım yerlerde oturuyoruz (Serpil, 67, Emekli, Lise,Or-An).

Emekli oldum spora başladım...Perşembe günleri Panora'da sinemaya gidiyoruz. Komşumla Perşembe sinema günü yapalım dedik. O hafta hangi iyi film varsa ona gideceğiz... İşte bizim kendi arkadaşlarımızla işte size gelelim diyoruz, yemek hazırlıyoruz. Artık çok çok yemekler yiyoruz. Ya da dışarıda yemeğe gidiyoruz. Tatil düzenliyoruz (Fatma, emekli öğretmen, üniversite,Or-An).

Gölbaşına ara sıra yemek yemek için gidiyoruz. Burada 2 tane yer var... Beypazarı'na gidiyoruz. Yani hafta sonları o şekilde geziyoruz. Yazın çok iyi geziyoruz biz...Her tarafa gidiyoruz. Mesela hiç unutamadığımız ve tekrar gitmek istediğimiz bir gezimiz var. Buradan çıktık Adana zaten Adana'yı çok iyi biliyoruz. Adana, Hatay, Antep, Urfa, Mardin atlayarak gittik 6 şar gün kalarak. Hatay'ı çok seviyoruz Hatay'a bir iki sefer gittik. İşte Girne'ye gittik işte şimdi şeye Karadeniz'e gidiyoruz (İhsan, 76, emekli bürokrat, üniversite).

Or-An Sitesi sakinlerinin boş zaman etkinliklerine bakıldığında tüketim odaklı etkinliklerden çok bireysel olarak yapılan ve kişisel gelişime yönelik kitap okuma ve öğrenmeye yönelik etkinliklerin ve hobilerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum genel olarak Kuru Sitesi'nden farklı bir eğilimi ortaya koymaktadır.

Güzel vakit için... Bir şey var mesela ben okudum diyelim ki Ankara Üniversitesi'yle evvelki sene Gazi Üniversitesi'nin düzenlediği bir Türkçe ile ilgili bir kurultay düzenlenmişti Ankara Üniversitesi'nin. Mesela ben onu okudum basında hemen gittim 3 gün kurultaya katıldım. Dinleyici olarak ama dinliyorum çünkü ben Türkçe ile ilgileniyorum. Geçmişimde öğretmenliğim var. Türkçe şimdi neymiş, Türkçenin şimdiki mimarları ya da şimdiki hocalar bu konuda ne düşünüyor ben çok keyif alıyorum. Gittim onu dinledim. Geçen sene Gazi Üniversitesi'nde Ermeni iddialarıyla ilgili bir gene 2-3 günlük bir seminer vardı. Hem yurtdışından gelmiş insanların bildirileri vardı hem de başka üniversitelerdeki hocaların vardı. Onu gittim dinledim. Beni böyle şeyler çekiyor, ben bunlara gidiyorum (Fatma, emekli öğretmen, üniversite,Or-An).

Bazı denemelerim var onları yazmaya çalışıyorum işte mühendisliğin gelişimi şusu busu yok bu işsizliğin mühendislere yansması falan gibilerinden denemelerim, makalelerim var. Onlar bazen dergiler de yayınlanıyor. İlerde onları yayınlamak istiyorum bende öyle bir şey var (İhsan, 76, emekli bürokrat, üniversite, Or-An)

Sonra her gün 1-2 saat bilgisayarla uğraşıyorum. Bilgisayara önce şeyle başladık oyunlarla başladık... Ondan sonra bir de internete girelim bakalım dedik şimdi de internete giriyoruz... Kitap okuyorum son zamanlarda antropolojiye merak sardım. Onunla ilgili kitap okuyorum (Murat, 74, emekli bürokrat, üniversite, Or-An).

6.2.2. Tüketim Kalıpları

Ayata'ya göre site yaşamının belirleyici özelliklerinden birisi de tüketim kalıpları ve yaşam tarzıdır. Bu durum Ankara'da sayıları artan profesyonel, yönetici ve girişimci grupların sitelerde sürdürdükleri yaşam tarzlarının servet ve mülk gibi ekonomik sermaye göstergelerinin ötesinde tanımlanabilmesini sağlamaktadır (2005:43). Bu bağlamda özellikle son yıllarda Ankara'nın kentsel yapısında önemli bir yer tutmaya başlayan alışveriş merkezleri ekonomik sermayenin yönlendirilişi bakımından belirleyici bir faktör haline gelmektedir.

Alışveriş merkezi Panora'yı çok seviyorum ben.Valla çok yakın sayılmaz ama yine gidişi rahat kolay Panora'ya gidiyorum ondan sonra hemen şurada Gordion açıldı o çok rahat.Ondan sonra Migros'u bakkal olarak görüyorum. Şurada bakkalımız ekmek bitince oraya gidiyoruz . (Bilge, 37, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

Ankamall. Orayı severim. Ondan sonra işte yok Ceba'sı, şeyi Bauhaus. Ondan sonra Kızılay'a bazen işimiz düştükçe gidiyoruz. Çok fazla şehre inmeyi sevmiyoruz (Nuran,60, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa) .

Cepa şu anda iyi... Alışveriş merkezlerinin dizaynı ve yeri çok önemli. Mesela Panora çok iddialı açılmış bir yer ama ben şahsi olarak hiç zevk almıyorum.Neden? Çünkü insanları yürütmek için ellerinden geleni, pratik değil içerisi.Yani ter su içerisinde kalyorsunuz , yorgunluktan bitiyorsunuz.Asansör sıralarında ölüyorsunuz. Özellikle merdivenler, elektrikli merdivenler insanları çok dolaştırın diye farklı farklı yerlere böyle zekice yapılmış.Güzel bir yer değil. En kompakt alışveriş merkezi şey şu anda Ceba (Süha,55, merkez bankası- emekli, Koru Sitesi, Villa).

...şimdi sınırsız bir alışveriş merkezi şeyi var tabi alternatifi var.Kızlar mesela Panora'yı seviyorlar.Gordion çok rahatlık oldu yani şu anda akıllarına bir şey gelse hop Gordion'a git hallet dön çok rahat oldu . Arcadium hala sevdiğim çok rahat neyin nerde olduğunu bildiğim hızlıca

girip işimi bitirip çıktığım bir yer. Arcadium'a hala seviyorum. Sinema olarak Arcadium'u hala Gordion'a tercih ediyorum (Ebru, özel sektör-emekli, Koru Sitesi, Villa).

Kızılay'a gittiğim zaman da her gittiğimde diyorum gerçekten buraya gelmemekte haklıymışım. Hiç bir nedenim yok buraya gelmek için çünkü çok yakın çevrede bütün alışveriş merkezleri. En uzak yer Armada. Armada'da bütün problemleri çözüp geliyorum (Canan, emekli memur, Koru Sitesi, Daire).

Öte yandan Or-An Sitesi'nde yaşayanların alışveriş alışkanlıkları bağlamında ortaya çıkan tüketim kalıplarına bakıldığında mekânsal olarak çok daha geniş bir alana yayıldığı açıkça görülmektedir. Burada yaşayan bireyler kent merkezinde bulunan ve çoğunlukla Ankara'nın alışlagelmiş alışveriş alanları sayılan yerleri de en az yeni alışveriş merkezleri kadar kullanmaktadırlar. Bu durumun kentle ilişkilerin yapısıyla olduğu kadar bireylerin sahip olduğu ekonomik sermaye olanakları ile de ilgisi vardır. Özellikle gıda alışverişlerinde ürün kalitesi de en çok dikkat edilen faktörler arasındadır.

Şimdi alışveriş için benim farklı seçeneklerim var. Birisi ta Demetevler'den bu yana Gazi Osman Paşa dahil bir kasabım vardı... Eti ve şeyi oradan alırım. Şimdi o TIVMAŞ değişti. Et almaya peynir almaya o tür ürünleri almaya oraya gidiyorum. İşte burada bazen Şok'u kullanıyoruz. Tansaş kullanıyoruz. Şeyi kullanıyoruz bu Panora açıldıktan sonra orayı kullanıyoruz. Zaman zaman pazara giderim. Aracım olsa oralara hiç gitmem (Erdoğan, 58, memur, üniversite, Or-An).

Alışveriş merkezlerimiz var, marketler var her şey dolu. Şurada birkaç km. gidince zaten Dikmen cad. üzeri zaten market dolu (Kenan, emekli memur, üniversite Or-An).

Yani alışlagelmiş eskiden alışveriş yaptığım yerlerden yapmayı çok istiyorum çünkü esnafın durumu çok kötü... Evin bir ihtiyacı olduğu zaman işte maalesef maalesef büyük marketleri seçiyorum. Tansaş. Öyle maalesef (Belgin, lise, emekli memur, Or-An).

Panora'yı severim. Kipa'yı sevmem yani. Ucuz satacağım diye şöyle böyle malları getirir. Sevmem. En güzel malı da şey yapayım Beğendik'in malıdır sebzesiyle, unlu mamulleriyle. Ankara'nın hakikaten en iyi unlu mamulleridir Kocatepe'deki (Şerif, 74, emekli öğretim üyesi, Prof, Or-An). Şimdi doğru Cema Armada Panora gibi alışveriş merkezlerine gitmeyi daha çok seviyorum çünkü orada tuvalet var. Gitmek ihtiyacı doğunca tuvalet. Acıktıysan işte yemek katı. Market alışverişi yapacaksan en sonda eve lazım olan sütü ekmeği de oradan alıyor gidiyorsun. Derli toplu böyle. Ama ben Kızılay'dan da alışveriş etmeyi seviyorum. Çünkü bu Panora'da Cema'daki

falan bütün mağazalar hep birbirinin kopyası. Bu mağazalarda birisinde ne varsa ötekinde de o var. Ama Kızılay'da farklı mağazalar var bu şeylerde olmayan ve çok güzel kazaklar var mesela kazak alırken gidip Kızılay'dan almayı tercih ediyorum... Kuyumculukla ilgili bir şey alacaksam, Ulus'a... Panora'daki kuyumcunun 6 milyar dediği şeyi ben oradan 1,5 milyara aldım. Yani bu kadar (Fatma, emekli öğretmen, üniversite, Or-An).

6.2.3. Alışveriş Merkezlerine Bakış

Alışveriş merkezlerini sıkça kullandıkları anlaşılan site sakinlerine bu mekanlara dair genel görüşleri sorulduğunda davranışlarının aksine olumsuz görüşlere de sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum alışveriş mekânları bağlamında bireylerin dönüşen yapının dayattığı şartlara zorunlu olarak uyum sağlamak durumunda kaldıklarını göstermektedir. Ankara kent merkezinde alışılmış olan alışveriş mekânları bazı bireyler tarafından kullanılmaya devam edilse de bu mekânlardaki fiziki bozulma ve ulaşım zorluğu gibi problemlere karşılık yeni alışveriş merkezlerinin sağladığı kolaylıklar bireylerin tüm olumsuz görüşlerine rağmen bu mekânları kullanmaya yöneltildiği sonucunu ortaya çıkartmaktadır. Bununla birlikte alışveriş merkezleri arasında da bazı ayrımlar yaptıkları anlaşılmaktadır. Koru Sitesi'nde yaşayan bireylerin hemen hepsi tüm alışveriş merkezlerini tanımakla birlikte özellikle Eskişehir Yolu üzerinde bulunanları kullandıklarını söylemişlerdir. Yukarıda da görüldüğü gibi bu kişilerin çoğu için bu alışveriş merkezleri kent içindeki Tunalı Hilmi ve Kızılay gibi alışveriş bölgelerine alternatif oluşturmakta ve hemen her türlü ürünün bir arada bulunabilir olması bir kolaylık olarak görülmektedir. Ne var ki Koru Sitesi sakinlerinin bir kısmı alışveriş merkezlerinin sayılarındaki artıştan çeşitli nedenlerle rahatsız olduklarını da dile getirmektedirler.

Yani bu ülkenin bedeninden bir beden büyük. Her zaman alışveriş merkezine gittiğim zaman şunu düşünüyorum. Ya gençleri düşünüyorum önce. Hani biz doğruyu yanlış yani nasıl davranılması gerektiğini, ne yapılması gerektiğini aşağı yukarı bu yaşa geldikten sonra olgunlaştıktan sonra anlıyor da yeni gençler için inanılmaz zor bir şey. İnanılmaz. Yani düşünün Mamak'tan kalkan genç de o alışveriş merkezine geliyor, Sincan'dan kalkan genç de, Altındağ'dan kalkan genç de. Gezme özgürlüğü var. Orda bakıyorsunuz o gençler bütün gün Starbucks da oturmuşlar önlerinde laptopları. İşte derslerini çalışıyorlar oyunlarını oynuyorlar ellerinde kahveleri. Şimdi bu genç nasıl bir psikolojiye sahip olabilir. Bir düşünün. Oradan hangi seviyede alışveriş yapabilir (Canan, emekli memur, Koru Sitesi, Daire). Hiç doğru bulmuyorum. Yazıktır diyorum yani yazıktır diyorum. Bilmiyorum içinde dükkân açanlara üzülüyorum çünkü bir müddet sonra ne olur

bilmiyorum. Belki yanlış düşünüyorum. İnşallah yanlış düşünüyordumdur. Hani bakıyorsunuz insanlar geziyor ama gerçekten insanlar alışveriş yapıyorlar mı yapmıyorlar mı dükkân sahipleri bu masrafları karşılayabilecek paraları kazanıyorlar mı bilmiyorum. Bu kadar çok açılırsa zaman zaman konuştuğumuzda başka arkadaşlarım da yanlış düşündüğümü söylüyorlar çünkü onlara göre bunun bir mahsuru yok. Rekabet ortamı kazanan kazanır kazanmayan çeker gider... (Şule, yönetici, Koru Sitesi, Daire)

Aynı biçimde Or-An Sitesi sakinleri de Ankara'da sayıları gittikçe artan alışveriş merkezlerine eleştirel bir bakış açısı ile yaklaşmaktadırlar.

Son derece yapay yani sanal değil somut ta, insanlar sanal orda gerçekten bakıyorum dolaşıyorlar, harıl harıl dolaşıyorlar. Hiçbir amaçları yok... Bir şey alacaksa kafasına koyup almaya gitmiyor. Orda illaki şey yapacak o tüketim toplumu şeyin çok modernini bunlar akşamları karanfil sokağın orda yan yana yan yana işportacılar dizilmişler. Burada da işte onun gibi devasa yerlerde ama hiçbir zevki yok. Yemek yiyorsunuz yemeği alacaksın, gidip bir masaya oturacaksın bir sürü insan. Bakacağıın yer yok, sohbet edeceğin durum yok. Herkes konuşuyor falan. Çok yapay tatsız (İhsan, 76, emekli bürokrat, üniversite, Or-An).

Şimdi bunların amacı sizde biliyorsunuz tüketim toplumunu daha da ileri götürmektir. Temel anlayışı odur (Erdoğan, 58, memur, üniversite, Or-An).

6.2.4. Boş Zaman Tüketiminde Tercihler

Spor yapmak ve dışarıda yemek yemek Koru Sitesi sakinlerinin boş zaman tüketim tercihlerini ortaya koyan etkinlikleri oluşturmaktadır. Özellikle spor konusunda tüketimin Bilkent ve Çayyolu'nda bulunan belirli spor merkezlerinde yoğunlaşmış olduğu görülmektedir. Bu durum söz konusu yerleşim yerlerinde bu tür yatırımların önemli yer tutması ile de yakından ilgilidir. Diğer bir deyişle Ankara'nın batı koridoru olarak adlandırılan gelişim alanında spor merkezleri, yeme- içme ve alışverişin içi içe geçtiği sosyal yaşam alanları gibi yapısal öğeler daha fazla bulunmakta ve her geçen gün yenileri inşa edilmektedir. Bu durum bize kent içerisindeki yatırımların ve kaynakların yönlendirilişinin yapıyı dönüştürerek bireylerin eylemleri üzerinde ne derece etkili olabildiğini göstermektedir. Diğer yandan Or-An Sitesi'nde yaşayan bireylerin spor aktivitesi olarak yakındaki orman ve etrafındaki yürüyüş yollarını tercih ettikleri, kapalı spor merkezlerine rağbet etmedikleri görülmektedir. Bu durumun bir nedeni de bu bölgede Koru Sitesi bölgesinin aksine bu etkinliklere imkân veren yapısal gelişimin son derece sınırlı olmasıdır. Dolayısıyla bu durum bize Harvey'in de

belirttiği kentteki artık ürünün ya da sermayenin belirli bir mekânda yoğunlaşmasının yarattığı yapısal özelliklerin bireysel davranışlar üzerindeki etkisini göstermektedir (2003:224).

Yukarıda da belirtildiği gibi Koru Sitesi sakinleri için bir restoranda yemek yemek çok çeşitli anlamlar taşımaktadır. Birçok aile için bu etkinlik geçmişten gelen bir alışkanlık olmakla birlikte ailenin bir arada hoşça vakit geçirmesine araç olan bir boş zaman etkinliği olarak görülmektedir. Bu etkinlik için tercih edilen mekânlar ise tüketim tercihleri açısından önemli ipuçları vermektedir. Diğer etkinliklerde de görüldüğü gibi dışarıda yemek yeme konusunda da Çayyolu ve Bilkent bölgeleri ulaşım kolaylığı, çeşitlilik ve kalite gibi gerekçelerle tercih edilen noktalar olmakla birlikte belli başlı restoranların öne çıktığı görülmektedir. Bu restoranlar Ankara'da uzun yıllardır faaliyet gösteren ve markalaşmış mekânlardır. Öte yandan kentle ve kent merkezindeki mekânlarla ilişkilerini belirli ölçüde sürdürme eğiliminde olan az sayıdaki Koru Sitesi sakini kent merkezinde bulunan, kentsel gelişmeye ve kentin yapısındaki değişime rağmen mekânlarını değiştirmemiş 'klasik' olarak kabul edilebilecek mekânları tercih ettiklerini dile getirmişlerdir.

Spor yapıyorum yogaya gidiyorum mesela. Uzun zaman sports international var Bilkent'te oraya üyeydik. Sonra Sportif'e üye olduk bu sene onu da bıraktık. Bir aşağıya şey aldık, yürüme bandı aldık, orda yürüyorum işte yogaya gidiyorum... Yani Bilkent civarı da hareketlidir bu bakımdan biliyorsun pek çok lokanta var filan var. Ya bu tarafa gidip geliniyor ya Bilkent civarında kalınıyor, genellikle öyle. Şehirde bir yerde yemeğe en son ne zaman gittik hatırlamıyorum valla (Neşe, Öğretim üyesi, Koru Sitesi, Villa).

Bizim mülkiyeli olduğumuz için Mülkiyeliler Birliği var. Ondan sonra Sakarya'da bir iki restoran var işte Göksu falan gibi. Ondan sonra çiftlikte Merkez Lokantası var. Yani bunlar özellikle bizim ve bizim çevremizin tercih ettiği yerler (İnan, 53, Diplomat, Koru Sitesi, Daire).

Sports International'a üyeyiz. Cumartesi pazar spora gidiyoruz. Mesela Çin yemeği severiz. Ondan sonra bu şey çok hoşumuza gidiyor. Bu Park Caddesi'ndeki lokantalar. Ondan sonra şeydeki bu Ankuva'daki şu şeyci var ya. Makarnacı, Mezzaluna. Orayı severiz. Ondan sonra balığı, balık severiz, balık lokantalarını severiz (Nuran, 60, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

Gaziosmanpaşa da Trilye diye bir lokanta var çok sevdiğimiz oraya gideriz yani kendimize bir keyif yapalım kendi kendimize dediğimizde. Zaman zaman da daha büyük bir aile olarak da oraya gittiğimiz olur ama genel olarak hadi bayram yemeği yiyelim dediğimde yaş olarak büyükler vesaire uğraşmayalım dedikleri için buralarda yemek yiyoruz, Uludağ da özellikle yani sabit olarak Uludağ'ı herkes seviyor. Uludağ'a gidiyoruz (Ebru, 42, özel sektör- emekli, Koru Sitesi Villa).

Or-An Sitesi sakinlerinin boş zaman etkinlikleri için tercih ettikleri mekânlara bakıldığında ise tıpkı alışveriş konusunda olduğu gibi yemek yemek, gezinti vb. etkinlikler için kentin farklı bölümlerini kullandıkları ve bu bağlamda kent merkezi ile görece daha yakın ilişki içinde oldukları söylenebilir. Koru Sitesi'nde yaşayanların aksine Or- An Sitesi sakinleri herhangi bir aktivite için mekânsal bir sınır çizmemektedirler. Yeni ve eski mekânları bir arada kullanabilmektedirler.

Alışveriş yapmak için ya Tunalı Hilmi'yi yada işte şimdi yeni açıldı bu alışveriş merkezi var hep oraları kullanıyorum. İşte arada 40 yılda bir hep birlikte arkadaşlarla Kızılay'da yemeğe gidiyoruz... Her ayın ilk perşembesi Göksu'ya (Serpil, 67, emekli, lise, Or-An).

Şu anda benim bir tek beğendiğim Ankara'da oh Allah'ım ruhumu dinlendirdim dediğim Park Fora var... ya da aynı eski kaledeki Washington restoranı seviyorum yani... Eymir'e gidip orda bisiklete biniyorum. Yada yerleşkeye gidiyorum ODTÜ yerleşkesine yürüyorum, bisiklete biniyorum yürüyorum (Filiz, 63, emekli- özel sektör, üniversite, Or-An).

Gölbaşına ara sıra yemek yemek için gidiyoruz. Burada 2 tane yer var (İhsan, 76, emekli bürokrat, üniversite, Or-An).

Mesela Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde çok güzel resim sergileri açılıyor. Hatta orada oyun var, müzik var ve bunlar bedavaymış (Fatma, emekli öğretmen, üniversite, Or-An)

6.2.5. Yaşanan Çevrenin Algılanışı

Koru Sitesi'ne dair görüşlerini anlatırken fiziki özelliklere vurgu yapan Koru Sitesi sakinlerinin, özellikle çevre düzenlemesi, yeşillik, temizlik ve sakinliğe önem verdikleri anlaşılmaktadır. Bu vurgunun ortaya çıkışında daha önceki deneyimlerle yapılan karşılaştırmalara bakıldığında ise özellikle yurtdışında (Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da) beğenilen ya da özenilen konut alanlarına olan benzerliğe gönderme yapıldığı dikkat çekmektedir. Ayata'ya göre de kentin algılanışında medya ve kişisel deneyimler ile elde edilen bilgiler çerçevesinde sürekli karşılaştırmalar yapılması

önemli bir rol oynamaktadır (2005: 41,54). Bu durum kentin ve yaşanan çevrenin algılanışında hem kurumsal hem de içselleştirilmiş kültürel sermayenin etkisini göstermektedir.

Yani muhit olarak bakarsam bir kere Mesa Sitesi çevre düzeni ve şehircilik anlamında çok düzgün pırıl pırıl bir site. Yani mesela yürüyüşler yaparım ben. Her yürüyüş yaptığımda hep bana yurtdışını hatırlatır bu çevrenin düzeni bahçeler bu yeşillikler anlatabiliyor muyum onun için hani burada oturmaktan keyif alıyorum (Meltem, 48, emekli öğretim görevlisi, Koru Sitesi, Villa)

Pırıl pırıl bir çevre tertemiz bir ev. Bu benim için çok önemli. Yani ne bir çöp görürsünüz ne bir atılı şey hiçbir şey yani o şehirdeki o pislik çöpler o trafik kargaşası, arabayı nereye park edeceğiz problemleri bir yığınla. İnan hiç biri burada yok. Yani ben 17. senem buradayım. En eski site 22 sene diye düşünüyorum. O günden bu güne hala daha tertemiz (Şule, Yönetici, Koru Sitesi, Daire)

Ben Amerika'da böyle orda öğrenciyken hep fakirdik hiç paramız yoktu. Orda hep böyle orda bahçe içinde evleri görür heves ederdim ben yani böyle evim olsun diye. Orda yaşayamadık yani gerçekten çok parasızdık. Kötü kötü yerlerde yaşadık. Sonra burada lojman, Emek'deki yerimiz güzeldi ama yine daireydi o da sonra lojman da daireydi sonraları bu fırsat çıktı karşımıza... Eşimde öyle bahçeyi evde büyümüş. Ben hep lojmanlarda yani, bahçeli evlerde bir de Amerika'da da böyle çok heves etmiştik biz bahçeli bir evde oturacağız diye (Neşe, öğretim üyesi, Koru Sitesi, Villa).

Koru Sitesi'nin aksine Or-An Sitesi'nde fiziki ve yapısal çevreye dair özellikler burada yaşayan bireyler tarafından vurgulanmamaktadır ancak Or-An Sitesi'nin konumu itibari ile sahip olduğu doğal özellikler bireylerin yaşadıkları çevreyi algılayışları açısından büyük önem taşımaktadır. Her ne kadar yeterince bakım yapılmasa da parseller arasında kalan bahçeler, siteye bitişik ormanlık ve ağaçlık bölgeler, kolayca ulaşılabilen Eymir Gölü ve özellikle de temiz hava gibi doğal öğeler bireylerin yaşadıkları çevreden memnun olmalarında ve başka bir yerleşim yerine taşınmak istememelerinde önemli rol oynamaktadır. Örneğin bahçe katında arka bahçeye bakan bir dairede oturan Serpil Hanım evini şu sözlerle anlatmıştır:

Ben burada hem ormanda oturuyorum hem villada oturuyorum. İki tarafımda da orman var. Çıkıyorum ormanda yürüyorum. Nispeten bir kere

sakinlik var, çok büyük bir sakinlik var. Hava temiz (Serpil, 63, emekli, lise, Or-An).

Orman, doğa bizi çekiyor zaten. Sonra bahçemde bakın çam ağacı var. Hala ben hiç kanıksamış değilim, doymuş değilim. Şurada ben bir Pazar çayını içerken kızıma diyorum ki kaç insan bir çam ağacını seyrederek çayını yudumlayabilir... Bir tek beni buraya bağlayan ormana yakın bir yerde oturmak (Fatma, emekli öğretmen, üniversite, Or-An).

Böyle sayfiye yeri gibi... İzole semtler. Şehirle bağlantıları çok fazla yok. Siteleşmiş işte belli bir alan içine yerleşmiş. Bana hep şeyi hatırlatır iki taraf da, tatil yörelerini hatırlatır... Huzurlu sakin. Oksijeni bol, yürüyüş imkânı var. İşte ormanda falan. Onlar keyif veriyor bana (Gülistan, 58, emekli, lise, Or-An).

Koru Sitesi'nde yaşayanların bu site ile ilgili sorulan sorulara cevap verirken vurguladıkları bir diğer nokta ise güvenlik olmuştur. Burada güvenlik kavramı Koru Sitesi sakinleri tarafından hem çeşitli önlemler ve hizmetler yoluyla sağlanan güvenlik hem de çevrenin sosyal ve fiziki koşullarından kaynaklanan güvenlik olarak kullanılmıştır. Başka bir deyişle Koru Sitesi sakinleri kendilerini güvende hissetmelerinin önemli bir nedeni olarak yaşadıkları mekânın kendilerini ayrı tuttukları ve onlara tedirginlik veren toplumsal gruplardan izole edilmiş bir çevre olmasını göstermektedirler. Çağlar Keyder'e göre bu durum gelir dağılımının bozulmasının ve lüks tüketim ve hayat tarzlarının mekânsal olarak da ayrıştırılması talebinin bir sonucudur (2009: 186). Ayrıca Koru Sitesi sakinleri içinde yaşadıkları fiziksel çevreyi anlatırken site yönetiminin sağladığı hizmetleri de önemli bir faktör olarak saymışlardır. Koru Sitesi'nin tümüne çevre temizliği ve düzenlenmesi, sosyal organizasyonlar ve tadilat gibi konularda hizmet veren Kosaş Şirketi'nin bu anlamda önemli katkıları olduğu düşünülmektedir.

...Sonra birde buranın Mesa'nın kurarken düşünmüşler, Mesa bunu düşünmüş. Buraya bir belediye hizmeti yapacak bir şirket kurmuş. Bu şirket bizden aylık belli bir para alıyor. Sanırım 44 lira civarında bir şey şimdi. Ama diyelim ki gecenin saat 2 sinde müthiş bir kar yağdı. Uyanıyorsunuz bakıyorsunuz caddelerimiz tertemiz. Hiç sorun yok. Aynı kar Bahçelievler'in arabalarını tikiyor. Bahçelievler'deki yoldaki arabalar yerinden kalkamıyor, kıpırdamıyor. Ama burada o rahatlık var. Yani daha lehte durumlar var. Bu da tabi kurulan sistemle ilgili (Selçuk, 64, Emekli Bürokrat, Koru Sitesi, Daire).

Diğer yandan özel hiçbir güvenlik vb. hizmet almayan Or-An Sitesi sakinleri güvenlik konusunda da pek çok konuda olduğu gibi sitenin eski ve yeni durumlarını

kıyaslamaktadır. Birçok site sakini ilk dönemlerde evlerinin kapılarını kilitlemeye bile gerek duymadıklarını ancak son dönemlerde hırsızlığın çok arttığını belirtmişlerdir. Ayrıca Or-An Sitesi'nde yaşayanlar için büyük önem taşıyan ormanlık arazinin de eskisi gibi güvenli olmadığını ve bu nedenle ormanı eskisi gibi rahatça kullanamadıklarını belirtmişlerdir. Yukarıda da belirtildiği gibi Or-An Sitesi sakinleri de kendilerini ayrı tuttukları toplumsal gruplarla daha önce izole durumda olan yaşam alanlarında artık karşı karşıya gelmeye başlamışlardır. Burada önemli olan bir diğer nokta ise bu olumsuzluklardan tıpkı sosyal çevre konusunda olduğu gibi eski Or-An Şehri etrafında ortaya çıkan yeni yapılaşmaların sorumlu tutulmasıdır. Özellikle 1980'li yılların sonlarından itibaren Or-An Sitesi'nin etrafını saran alanlara sitenin 4 katlı binalardan oluşan yapısı ile tezat oluşturan yüksek katlı binalar inşa edilmeye başlanmıştır. Ayrıca son yıllarda Or-An Sitesi bitişiğindeki Milletvekili Lojmanlarının yıkılarak yerine büyük bir alışveriş merkezi ve yüksekliği 31 katı bulan bloklardan oluşan bir konut projesinin yapılmaya başlaması da çevrenin yapısını tümüyle değiştirmiştir.

...Yani size söylemiştim Ayrancı'da Çankaya'da evler 450 lirayken ben buraya 600 liraya tutmuştum diye. Çocuklar küçüktü o zaman burası çok sakın belirli insanların olduğu bir yer. Burada çocuğu bırakıyorsun gidiyorsun. Akşam geldiğinde çocuklar evde oluyor. Ama başka yerlerde bu yok. Daha çocuklarımız küçük yani baktırarak kimsemiz de yok. O nedenle çevre bakımından daha emin olduğu için... (Erdoğan, 58, memur, üniversite, Or-An)

Ormana bile girdiğiniz anda mesela burada kimse yaşamazken ben tek başıma 20 sene her sabah abartmıyorum ormanda yürüdüm. Her sabah. Şimdi yürüyemiyorsunuz eskisi gibi değil. Doğadaki kedi köpekten korkmuyorum. Daha da büyük köpekler vardı her türlü hayvan vardı. Yani şu andaki genel havası, insanı, pisliği, insanının terbiyesi beni çok rahatsız ediyor (Filiz, 63, emekli- özel sektör, üniversite, Or-An).

Şimdi daha orda inşaat başlayınca hırsızlık başladı. Burada mesela bizim binada da bir daire soyuldu. Burada hırsız mırsız akla gelecek bir şey değildi. Eski milletvekillerinin lojmanları olduğu zaman buraları çok güvenli yerlerdi. Oran Karakolu vardı. Polis gezerdi. Bir takım insanları görürdük sonra sorunca derlerdi "onların hepsi sivil polis" diye. Böyle bir güvenlik. Şimdi öyle değil. O karakol marakol kalktı. Zaten polis molis yok (Turgut, 80, yazar, üniversite, Or-An).

6.2.6. Ankara’da Kullanılan ya da Beğenilen Mekânlar

Görüşme yapılan bireylere yaşadıkları yer dışında çeşitli gerekçelerle kullandıkları, gidip geldikleri ya da beğendikleri mekânlar sorulduğunda yine içselleştirilmiş kültürel sermaye bağlamında şekillenmiş olan beğenilerin belirleyici olduğu görülmüştür.

Yani Çayyolu birinci tercihim yaşam olarak. Bilkent’i de içine alabilirim. Aslında hani Çayyolu deyince çok büyüdü. Bilkent ve Bilkent’ten Çayyolu’na olan kısım birinci tercihim . İkinci tercihim Oran ve çevresi Oran ve çevresi derken Çankaya, Gaziosmanpaşa yaşayabileceğim semtler.Hani alışveriş ve sosyal yaşam olarak da yine hani Tunalı, Gaziosmanpaşa,Çankaya, Bilkent ,Çayyolu

(Meltem, 48, emekli öğretim görevlisi, Koru Sitesi, Villa).

Yani genelde tabi şey yani daha rahat edebileceğimiz yerler dediğim gibi yani bizim bu civar,Bilkent olabilir işte Tunalı olabilir işte Çankaya Gaziosmanpaşa tarafı olabilir yani işte alışverişten bahsediyorsak hani bu civardaki alışveriş merkezlerine gidiyorum (Nazan,ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

Koru Sitesi sakinlerine Ankara’da beğendikleri, gitmekten, vakit geçirmekten hoşlandıkları yerler sorulduğunda bu yerler arasında alışveriş merkezlerinin dikkat çekici derecede yer aldığı görülmektedir. Bu durum hem alışveriş merkezlerinin kentin birer parçası olarak algılandığını, dolayısıyla da kenti bölümlerken alışveriş odaklı bir bölümlenme yapıldığını söylemek mümkündür. Ayrıca bu durum bize kentle olan ilişkilerin şekillenişinde tüketimin, özellikle de her tür alışverişin oynadığı güçlü rolü göstermektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi alışveriş merkezlerinin kentin yapısında yarattığı değişim bireylerin kenti algılayış biçimini de büyük ölçüde etkilemiş ve dönüştürmüştür.

Tunalı Hilmi caddesini çok seviyorum. Ondan sonra çünkü Alaçam’da oturduğumuz zamanlar orda çok yürüyüş yapardım ben çok severim o caddeyi. Kızılay’a gitmeyi seviyorum. Seyrekte olsa hani 6 ayda bir de olsa seviyorum. Burada da Arkadyum’u Armada’yı seviyorum en sevdiğim yer. Ondan sonra yürüyüş yapıyorum burada. En sevmediğim yer Ulus (Nesrin, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

Kızlar mesela Panora’yı seviyorlar.Gordion çok rahatlık oldu yani şu anda akıllarına bir şey gelse hop Gordion’a git hallet dön çok rahat oldu . Arcadium hala sevdiğim çok rahat neyin nerde olduğunu bildiğim hızlıca girip işimi bitirip çıktığım bir yer. Arcadium’a hala seviyorum... Bilkent’i

çok kullanıyoruz. Yani Bilkent, Real Alışveriş etmeyi... Ama alışverişler genelde Migros işte Tansaş, Real, şehirde değil ama buralar. En fazla Bilkent'te (Ebru, 42, özel sektör- emekli, Koru Sitesi, Villa).

Ankamall. Orayı severim. Ondan sonra işte yok Cepa'sı, şeyi Bauhaus. Ondan sonra Kızılay'a bazen işimiz düştükçe gidiyoruz. Çok fazla şehre inmeyi sevmiyoruz. Neden dersiniz park yeri sorunu var. Ondan sonra bu civardan da ihtiyaçlarımı karşılayabiliyorsam çok fazla inmiyorum (Nuran,60, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

Mesela Kızılay'a yakın bir yerde oturmak o zaman için çok daha iyi yürüme mesafesinde, Kızılay'ın göbeğine gidip işte sineması vardır, tiyatrosu vardır, şusu vardır, busu vardır bahanelerini sıralamak mümkün. Ama buraya geldikten sonra hiçbir şey yerinde durmuyor. Şimdi bu bulunduğumuz yerde bir kere bir numaralı rahatlığımız park. Geceleyin hangi saatinizde gelerseniz gelin arabanızı park edebilirsiniz. Hiçbir sorun yok. Bu ele geçmeyecek bir şey. Başka yerlerde böyle bir haliniz yok. Ondan sonra tiyatro en yenisi en moderni burada. Alışveriş merkezi sayamayacağımız kadar burada. O zaman yani ben Kızılay'a gideyim de şu dükkânlara bakayım. Böyle bir ihtiyaç yok. Kızılay'a gideyim de öyle sinemalara gideyim... (Selçuk, 64, Emekli bürokrat, Koru Sitesi, Daire).

6.2.7 Ankara'da Kaçınılan Mekânlar

Ankara'nın özellikle üst gelir grupları için inşa edilmiş olan sitelerindeki yaşam tarzlarını inceleyen daha önceki çalışmalar göstermiştir ki bu yerleşim yerleri ya da siteler kentin karmaşık ve düzensiz yapısından kaçış ile doğrudan ilişkilidir. Düzen konusundaki vurgunun orta sınıfa ait önemli bir özellik olduğunu vurgulayan Ayata'ya göre bu durum bireylerin kendileri ile başkalarının arasına mesafe koyma ve ayrışma arzusundan kaynaklanmaktadır (2005:41). Bu sitelerde yaşamayı seçenler yaşadıkları yerin olumlu gördükleri özellikleri kadar arkalarında bıraktıkları kent merkezinin mümkün olduğunca kaçınmaya devam ettikleri istenmeyen özelliklerine de vurgu yapmaktadırlar. Diğer yandan kent merkezine atfedilen bu olumsuz özelliklerin de hem fiziksel hem de sosyal boyutları olduğunu da göz ardı etmemek gerekir. Tarhan'ın da belirttiği gibi kent site sakinleri tarafından 'karmaşık' ve 'pis' olarak algılanmakta, buna karşın site yaşamı 'temiz' ve 'düzenli' olarak tanımlanmaktadır (2006: 130). Bu bağlamda Ulus ve Kızılay başlıca kaçınılan yerler olarak öne çıkarken bu durumun nedenleri bazıları için sadece kirlilik, trafik ve düzensizlik gibi fiziksel faktörler iken bazıları içinse kentin o bölümlerinde bulunan birey ve gruplara atfedilen olumsuz

davranışlar vb. sosyal faktörler de kaçınma eğiliminde etkili olmaktadır. Önceki bölümde Ankara'nın beğenilen ve kullanılan mekânlarının ayrıştırılma biçiminde de görüldüğü gibi kaçınılan mekânlar noktasında da temel ayrımlar yaşam tarzı sınırları üzerinden yapılmıştır. Bu sınır da yine kültürel sermayenin çizdiği sınırlarla büyük ölçüde örtüşmektedir.

Mesela Ulus'a gitmek istemem çünkü çok kalabalık kargacık burgacık ondan sonra sokaklar dar arabayı park edecek düzgün yer yok yani arabayı rahat park edebileceğim yerleri tercih ediyorum Ankara'da. Sokakta rahat yürüyebileceğim... Kalabalık insanların size bakışı Ondan sonra yani bir bayan olarak rahat yürüyebileceğiniz yerler sokakta. Başka bir yerde yani Ankara'nın farklı bir kesiminde rahat yürüyemeyebilirsiniz. (Bilge,37, ev hanımı, Kuru Villa)

Ben insan kalitesini, yani nasıl anlatayım nasıl söylesem ki? Yani Ulus'a gidiyorsunuz eşim bir şey alacak zaman zaman gidiyoruz işte hani ne bileyim evde teknik anlamda bir şey, bir araç gereç bir şey lazım oluyor. Gideceksiniz işte oradaki merkezlerden alacaksınız. Bir bakıyorsun yani adam dükkânın önüne atmış sandalyesini hak tüüü. Yok, burnunu karıştırıyor, yok bilmem ne. Yani diyorum bunlar rahatsız ediyor insanı çok rahatsız ediyor (Nesrin, ev hanımı, Kuru Sitesi, Villa).

Ulus bana göre bir kasaba ve nefret ediyorum. Yürüyen insanlardan nefret ediyorum. Kıyafetlerinden nefret ediyorum. Yani orası Ankara değil bana göre ve bazı hemen hemen hiç gitmediğimiz yerler var Altındağ gibi. Belki şimdi güzel bilemiyorum. Etlik belki güzel. Bilemiyorum. Ama artık gitmiyoruz bakmıyoruz. Keçiören. Çok güzel olduğunu duyuyorum Keçiören'in. Ama orayı gitsem görsem demiyorum. Çünkü yani insanların yaşayışlarını benimsemiyorum... (Selçuk, 67, emekli bürokrat, Kuru Sitesi, Daire).

Site sakinlerinin kent merkezinde bulunan Kızılay ve Ulus gibi mekânları kullanmaktan kaçınmalarının bir diğer sebebinin ise güvenlik endişesi olduğu anlaşılmaktadır. Bu endişe genellikle bu mekânlara ve buralarda karşılaşılan kişilere atfedilen diğer olumsuz özelliklerle birlikte ortaya çıkmaktadır.

Yani zaman zaman bir şey gerektiğinde yani Kızılay'a falan iniyorum ama çok nadir açıkçası. Ha dersiniz ki Ulus falan hayatta oraları kullanmıyorum yani hiç bana şey gelmiyor, güvenli gelmiyor (Nazan, ev hanımı, Kuru Sitesi, Villa).

...her zaman polis vardır Kızılay'da ama İpek (kızı) Kızılay'da koluma yapıştır. Buranın ortamı ve Kızılay'ın ortamı ona İstanbul'da Taksim'e

gitmişiz işte tinerciler çıkacak. Öyle bir korku içinde büyümemelerine rağmen Kızılay'daki insan profiliyle buradaki Panora'daki Gordion'daki insan profili çok farklı. Oraya gittiğinde kendini hiç güvende hissetmiyor, koluma yapışıyor, anne işimizi çabuk bitirelim gidelim tipik bir durum yaşıyoruz özellikle İpek ile ... Yani görünümü pespaye insanlar yani genelde buranın profili öyle değil orda çok yoğun olarak öyle dolayısıyla garip geliyor, yabancı bir ülkeye gitmişiz gibi geliyor ne acıdır ki (Ebru, 42, özel sektör- emekli, Kuru Sitesi, Villa).

Ankara'nın farklı mekânlarını kullanma açısından Or-An Sitesi sakinleri görece olarak daha büyük bir çeşitlilik ortaya koymaktadırlar. Ankara'da çeşitli amaçlarla kullanmayı tercih ettikleri mekânlar ve bölgeler sorulduğunda Or-An Sitesi'nde yaşayanlar genellikle kesin sınırlar çizmemektedirler. Alışveriş, boş zaman ve çeşitli ihtiyaçların karşılanması amacıyla kullandıkları kent mekânlarını sıralarken hem Kızılay, Ulus, Tunalı Hilmi vb. kent merkezinin alışlagelmiş mekânlarını hem de gerek yakınlarındaki gerekse Eskişehir Yolu üzerinde sıralanmış olan alışveriş merkezlerini belirtebilmektedirler. Daha önceki bölümlerde de olduğu gibi bu noktada Or-An Sitesi sakinleri eski ve yeniyi bir arada kullanmayı tercih etmektedirler. Özellikle Kızılay ve Ulus bölgelerinin kullanılması Kuru Sitesi'nde görülen bu bölgelerden kaçınma eğiliminin tam tersi bir tablo ortaya koymaktadır.

Ben her yere gidiyorum daha çok pazarları tercih ediyorum seçerek görerek alıyorum mesela çoğu zaman bazı ihtiyaçlarımı Ulus'tan alırım Ulus'a giderim... Buradaki Tansaş'tan Kipa'dan Panora'dan yani bazı yerlerden gideriyoruz. Gezerim alışveriş merkezlerini hani bütçemize uygun tek bir yere bağlı değilim her yeri gezerim (Perihan, 58, lise, ev hanımı, Or-An).

Valla Kızılay'dan aşağıya pek aklım kesmiyor. Yillardır Ulus tarafına gitmedim, görmedim. Çocukluğumuzda Ulus tarafı güzeldi, sonra Kızılay sonra daha yukarılara taşındı. Kızılay'dan aşağı belki 3-5 senede bir defa zorunluluktan... Nefes almak için Ahlatlıbel'e çıktığımız oluyor. Özellikle Ahlatlıbel ve Eymir çok güzel (Gülistan, 58, emekli, lise, Or-An).

Valla daha çok yani Oran'da yaşıyorum. Çankaya'da arkadaşlarım var. Eskişehir yolunda arkadaşlarım var. O taraftaki arkadaşlarıma gidiyorum. Alışveriş yapmak için ya Tunalı Hilmi'yi yada işte şimdi yeni açıldı bu alışveriş merkezi var hep oraları kullanıyorum. İşte arada 40 yılda bir hep birlikte arkadaşlarla Kızılay'da yemeğe gidiyoruz. Daha çok maalesef buraları kullanabiliyorum (Serpil, 67, emekli, lise, Or-An).

Kuru Sitesi sakinlerinin Ankara kent merkezine ilişkin görüşlerini etkileyen bir diğer faktör ise 'Eski Ankara' ya dair düşünceler ve duyulan özlemdir. Özellikle 50 yaşının

üzerinde olan ve öğrencilik yıllarını Ankara'nın eski semtlerinde geçirmiş olan site sakinleri kent merkezindeki değişimin olumsuzluklarından ve bunlar nedeniyle bu mekânlara gittiklerinde üzüntü duyduklarından söz etmişlerdir. Ancak bu bireyler sınırlı ve seçici bir biçimde de olsa kent merkezindeki belli mekânları kullanmaya devam etmektedirler. Bu durum bize yaşam öyküsünün geçmiş dönemlerinde edinilen kültürel birikimin yapısal değişimlere rağmen sınırlı biçimde de olsa korunduğunu göstermektedir. Bireyler sahip oldukları kültürel birikim yoluyla yapıda meydana gelen olumsuz değişimlere belirli bir ölçüde direnebilmektedirler.

Kızılay mesela çünkü ben Kızılay'ı çok severdim gençliğimde genç kızlığımda yani eşimle nişanlanırken daha önce gezerken falan ömrümüz Kızılay'da geçerdi yani ve de çokta güzeldi yani. Kızılay da dolaşırız ,pastaneler vardı. Yani o ana cadde o kadar güzeldi ki öyle yan yana pastaneler cafeler falan vardı.Herkes orda promenad yapardı otururdunuz gelen geçen. Gece babamla mesela çıkardık şey Esat'tan yürüyerek giderdik. Kızılay'a kadar yürür dönerdik ve çok keyifli olurdu yani bunu yapmak. Kızılay'da belli yerler vardı işte lokantalar falan işte Piknik falan gibi yani oralarda yemek yemek filan çok güzel olurdu. Sosisli sandviç yersin çok büyük bir şey değil ama o bizim çok hoşumuza giderdi. Çok alışveriş ederdik Kızılay'da işte o koca Beyoğlu Pasajı vardı filan, İzmir caddesi çok sevdiğim yerlerdi. Ama giderek buralar bozuldu yozlaştı, eski şeyi kalmadı havası kalmadı. Biz yani yiyecek alışverişimizi bile Emek'te otururken mesela Kızılay'a gider oradan yapardık. Şarküteriler falan vardı. Ama bitti yani şimdi.Bunlardan hiçbirisine ihtiyaç yok. Şeye giderim mesela Tunalı Hilmi'ye gider gezerim bazen ,Kavaklıdere'ye. Ulus'a bazen gidiyoruz çünkü şeyi seviyoruz kaleyi. Sonra orda daha böyle özel yerler var mesela ne bilim evinize fayans yaptırcaksınız oraya gidiyorsunuz, Rüzgârlı sokağa gidiyorsunuz.Eşim elektronik hobisi vardır Konya sokağa gider elektronik dükkânlarında gezer sonra Çıkrıkçılar yokuşu .Bunlar güzel yerler yani. Kale çok güzel oldu Kale civarı. Biliyorsun yanlarındaki eski evleri restore ettiler falan, keyifli bir yer oldu güzel şeyler var. Yani Ulus'a gidiyoruz. Kavaklıdere'ye de işte arda bir gidiyorum gerçi artık oraya da gitmek istemiyorum trafik çok yani buradan gittiğim zaman ben yolları falan şaşırıyorum nerden döneceğim ne edeceğim nereye park edeceğim yani. Taksiyle falan ancak gidersem gidiyorum (Neşe, öğretim üyesi, Koru Sitesi, Villa).

Yani özellikle kaçındığımız yerler yok ama gidince hüznü duyduğumuz veya hoşumuza gitmeyen yerler var. Hani Ulus'a da eşimle pek gitmiyoruz ama Ulus'a da zaman zaman gidiyorum. Bazen kendime bir iş icat edip orada öğle yemeği yiyip bir şeyler yapıyorum ama genellikle baktığınız zaman Ankara'nın eski semtleri ne bileyim işte Kurtuluş, Cebeci civarları Altındağ vesaire ayrıca ne yazık ki yine hüznü veren niye böyle oluyor dedirten bir yer de bu yeni gelişen Keçiören'in arkaları vesaire yani fazlada işimiz

düşmüyor ama kötü kentleşmeyi işte ne bileyim kalabalığı görünce dolayısıyla oraya bir süre daha gitmemek gibi bir fikir geçiyor insanın zihninden (İnan, 53, Diplomat, Kuru Sitesi, Daire).

Maalesef maalesef çünkü gerçekten ben Ankara'yı şey vardı ya bir roman yazmıştı Ayşe Kulin. Yani ben onları yaşadım Ankara'da hepsini ve çok güzeldi gerçekten Ankara çok güzeldi. Bir Başkentti. Şimdi ben üzülüyorum. Gerçekten ilk taşındığım zaman ay ben her gün şehre iniyordum yani biraz şey geldi bana ama ondan sonra kendimi yavaş yavaş bu tarafa çektim. Şöyle ki o manzaraları görmeyeyim istedim o pisliği görmeyeyim istedim o Kızılay'ın halini Ulus zaten bitti. Şimdi bir Tunalı var işte gidebildiğimiz arkadaşlarla buluşuyoruz orada bilmiyorum o ne kadar kalır. Gaziosmanpaşa bile işyeri oldu bizim Nenehatun. Oranın bile şeyi kaçtı yani (Gülten, ev hanımı, Kuru Sitesi, Daire).

6.3. SONUÇ

Yukarıda analiz edilen kültürel sermayeye ilişkin veriler bir bütün olarak ele alındığında bazı genel eğilimlerden söz etmek mümkün olmaktadır. Söz gelimi eğitim durumu profili açısından Kuru Sitesi sakinleri ile anne babaları arasında paralellik olduğundan bu kültürel sermaye faktörünün içselleştirilmiş/gömülü kültürel sermaye üzerindeki etkisi görece olarak daha fazla olmuştur. Or-An Sitesi'nde ise eğitim durumu açısından her iki nesil arasında belirgin farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu durum içselleştirilmiş/gömülü kültürel sermaye bağlamında da nesiller arasında farklılıklar oluşmasına neden olmuştur. Bugünkü nesiller açısından bakıldığında ise Kuru ve Or-An Siteleri genel olarak benzer özellikler göstermektedirler. Bu bağlamda her iki grup arasındaki genel yaş farkı ve yerleşim alanları arasındaki yaklaşık on yıllık oluşum farkı da göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer bir deyişle Kuru Sitesi'nde yaşayanların bir önceki nesli ile Or-An Sitesi'nin bugünkü sakinleri arasında bir paralellik kurmak mümkündür.

Önceki nesillerle ortaya çıkan benzerlikler ve farklılıklar kent içi hareketlilik örüntülerinde de farklılıklar oluşmasına neden olmuştur. Kuru Sitesi sakinlerinin aktardıkları çocukluk deneyimlerine bakarak bir önceki neslin sahip oldukları kültürel ve ekonomik profil doğrultusunda kentin orta sınıf tabir edilebilecek ve çoğunlukla prestijli konumdaki gelişme alanlarını takip ettikleri anlaşılmaktadır. Bu eğilim bugünkü kuşağın konut tercihlerini ve kenti algılayışlarını da etkilemiştir. Diğer yandan Or-An Sitesi sakinlerinin bir önceki nesli daha çeşitli ve karmaşık bir kültürel sermaye

ve mekânsal köken yapısına sahip olduğundan kent içi hareketlilikte de daha fazla çeşitlilik görülmüştür. Yukarıda da belirtildiği gibi iki yerleşim yeri arasındaki dönemsel farklılık burada da rol oynamıştır. Or-An Sitesi'nin oluşumu görece olarak erken bir döneme denk geldiğinden tercihlerin sınırlılığının bireylerin davranışlarını etkilemiş olması muhtemeldir.

Koru Sitesi ve Or-An Sitesi sakinleri farklı mekânlardan geçerek bu yerleşim bölgelerine yerleşmiş olsalar da eski yaşam çevrelerine dair görüşleri benzerlikler taşımaktadır. Bu durum Ankara'da siteleşme, araba sahipliği ve kadınların iş gücüne katılımının artışı gibi gelişmelerin öncesindeki dönemde farklı mekânlarda benzer yaşam tarzlarının egemen olması ile açıklanabilir. Farklı sosyo-kültürel ve ekonomik profillere sahip olsalar da Ankara'nın eski mahalle ve semtler özellikle yüz yüze ve samimi ilişkileri beraberinde getiren 'komşuluk' bağlamında ortak bir yaşam tarzının bireylerin belleklerinde yer etmesini sağlamışlardır.

Or-An Sitesi'nde önceki nesil ile yaşanan kopuş çoğu etkinlik ve kültürel pratikte de kendini göstermiştir. Gerek kurumsal kültürel sermayedeki gerekse ekonomik profildeki farklılaşma doğrultusunda bireylerin çocukluk dönemlerinde ve günümüzde öne çıkan etkinlikleri farklılaşmıştır. Öte yandan özellikle kırsal kökenin parçası olan bazı etkinlikler Or-An Sitesi sakinlerinin doğa ve doğal güzelliklere ilgi duymasını ve yaşadıkları alana dair algılayışlarının ve beğenilerinin de bu doğrultuda gelişmesini desteklemiştir. Bu beğeniler bugünkü eğilimlere belirgin biçimde yansımıştır.

Doğal, tanıdık ve samimi olana duyulan ilgi ve beğeni Or-An Sitesi sakinlerinin tüketim alışkanlıklarında da kendini göstererek onları belirli bir ölçüde Koru Sitesi sakinlerinden ayırmıştır. Bu gruptaki bireyler yeni tüketim tarzlarını ve mekânlarını yakından tanımakla birlikte tüketim tercihlerinde eski alışkanlıkları sınırlı olarak da olsa sürdürme, aşına oldukları mekânları kullanma ve yeni ile eski arasındaki dengeyi gözetme eğilimindedirler. Bu bakış açısı mekânın kullanımına da belirgin biçimde yansımaktadır. Yeni ve eski mekânlar aynı bakış açısı doğrultusunda belirli bir denge gözetilerek kullanılmaktadır. Diğer yandan yapıyı çevreye, yeniye ve düzene sadık kalma eğilimdeki Koru Sitesi sakinleri büyük ağırlıkla yeni mekânları, dolayısıyla

alışveriş merkezlerini ve kentin belirli bölümlerinde yoğunlaşmış tüketim mekânlarını tercih etmektedirler. Bu durum Or-An Sitesi sakinlerinin aksine Kuru Sitesi sakinlerinin mekân kullanımlarını büyük ölçüde sınırlamakta ve kent içerisinde kendilerini soyutladıkları mekânları genişletmektedir. Mekân kullanımındaki bu farklılaşmanın bir nedeni de Or-An Sitesi'nin kent merkezine görece yakın olması ve yapısal olarak çevresine kapalı olmamasıdır. Kuru Sitesi ise hem kent merkezinden kopuk hem de fiziki sınırları belirli olan bir mekânsal yapı özelliği taşımaktadır. Bu durum kent merkeziyle olan mekânsal ilişkilerde belirleyici olabilmektedir.

BÖLÜM 7

KORU SİTESİ VE OR-AN SİTESİ'NDE YAŞAMA İLE SOSYAL SERMAYE ETKİLEŞİMİ

Sosyal Sermaye kavramı en geniş anlamıyla bireylerin üyesi ya da parçası oldukları sosyal ağları ifade eder. Bu bağlamda bireylerin doğrudan ya da dolaylı olarak içinde bulundaki sosyal gruplar ağların belirlenmesinde rol oynar. Diğer yandan sosyal ağların değişkenliği ve yeniden üretilme süreçleri sosyal sermaye kavramını görüldüğünden daha kapsamlı hale getirmektedir. Bourdieu'nun da belirttiği gibi sosyal ağ ilişkileri yalnızca ilişkinin kendisi ile değil aynı zamanda bu ağları kurmaya yönelik stratejilerle de yakından ilişkilidir (1986:249). Bu nedenle sosyal sermaye profili değerlendirilirken bireylerin üyesi oldukları sosyal ağların yanı sıra üye olunmak istenene ağlar ya da aidiyetin sağlanmasını istendiği sosyal gruplar ile bireylerin bu yönde izledikleri stratejiler de göz önüne alınmalıdır. Söz gelimi bireylerin benzer yaşam tarzına sahip oldukları bireylerin yaşadığı bir çevrede yaşamak istemelerinin bir boyutu da üyesi olmak ya da olmayı sürdürmek istedikleri sosyal ağlara yakın olmak istemeleriyle de yakından ilgilidir.

Or-An Sitesi ve Kuru Sitesi'nde yaşayanların sosyal sermaye profillerine genel olarak bakıldığında iş ve mezun olunan okulların etkisi görülmektedir. Bireyler sosyal ilişkilerini genel olarak bu kaynaklar üzerinden sağlamakta ve devam ettirmektedirler. Diğer yandan erkeklerin sosyal ağları ailenin genelinin sosyal sermaye profilinde daha belirleyici olurken kadınlar ayrı olarak gerek sivil toplum örgütleri ve hayır işleri gerekse çocuklar üzerinden kurulan diğer annelerle ilişki gibi sosyal bağlantılar yoluyla farklı sosyal ağları da canlı tutmaktadırlar. Ayrıca aşağıda daha detaylı biçimde tartışılacağı gibi her iki yerleşim yerinde yaşayan bireyler arasında da sosyal sermaye profili bakımından bazı farklılıklar görülmektedir. Söz gelimi Kuru Sitesi sakinlerinin sosyal ilişkileri Or-An Sitesi'ndekilere oranla daha çeşitli ve esnek bir tablo ortaya koymaktadır. İlişkilerin yoğunluğu bakımından da her iki yerleşim yeri arasında farklılıklar olduğu görülmüştür.

7.1. OR-AN VE KORU SİTESİ'NDE YAŞAYANLARIN GEÇMİŞ VE GÜNÜMÜZDE SOSYAL AĞLARIN YOĞUNLUKLARINA GÖRE FARKLILAŞMASI

Koru Sitesi'nde yaşayanlara sosyal yaşantılarında yer tutan ve sıklıkla görüştükleri kişiler sorulduğunda okul ve iş arkadaşlarının en sık olarak öne çıkan grup olduğu anlaşılmaktadır. Bu soruya verilen cevapların diğer bir çarpıcı sonucu ise akrabalık ve hemşerilik gibi ilişkilerden neredeyse hiç söz edilmemesidir. Akrabalık kavramı yalnızca anne- baba ile sınırlı tutulmakta ve bunlarla yapılan görüşmeler genellikle resmi ve zorunlu ziyaretler ve torunların emanet edilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Daha önceki bölümlerde geçmiş yaşantıda sözü edilen komşuluk ve geniş akraba ziyaretlerinin artık sosyal yaşantının bir parçası olmadığı da bizzat görüşülen kişiler tarafından vurgulanmıştır.

Görüştüğümüz arkadaşlar genellikle yine bakanlıktan olan meslektaşımız olan arkadaşlar. Onlarla böyle bir ev ziyaretinde değil de daha çok yemeklerde bir araya gelebiliyoruz (İnan, 53, Diplomat, Koru Sitesi, Daire).

Valla onların daha çok akraba ilişkileri vardı.Yani benim kayınvalidem işte Ankara'da yaşıyor eşimin akrabaları var...Yani doğrusu çok yoğun bir sosyal hayatım hiç bir zaman olmadı. Bilkent'te arkadaşlar var, ODTÜ'de arkadaşlar var üniversite çevresinde.Daha çok Bilkent'teki arkadaşlarımızla görüşüyoruz.Yani işte yemeğe gideriz arada ,kalabalık bir grup arkadaşlarımız var.Grup var yani. Onlarla gezilere gideriz, çok gezilere gidiyoruz (Neşe, öğretim üyesi, Koru Sitesi, Villa)

Meslekten okuldan eski mahalleden çocukluk arkadaşlarımla ilişkim devam ediyor, böyleyiz yani (Süha, 55, merkez bankası- emekli, Koru Sitesi, Villa).

Daha çok şey, mesela benim eşimin okuldan gelen bir 5 kişilik bir grubu vardır. Daha çok onlarla hiç olmazsa ayda bir olabiliyor bazen evlerde olabiliyor. Daha çok o şekillerde toplanıyoruz. Benim bankadan emekli olduktan sonra arkadaşlarım var. Onlarla bayanlar olarak görüşüyoruz. Bazılarıyla işte eşli olarak görüşüyoruz (Nuran, ev hanımı, 60, Koru Sitesi, Villa).

Or-An Sitesi sakinlerinin sosyal yaşamlarında yer tutan ilişkiler çoğunlukla tıpkı Koru Sitesi'ndeki gibi iş ve okul arkadaşlarıdır. Her ne kadar Or-An Sitesi sakinleri geçmişlerinde yoğun akrabalık ve hemşerilik ilişkileri hatırlasalar da artık bu ilişkilerin sürmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca bu bireylerin bugünkü sosyal ilişkilerinin

sınırlılığının bir nedeni de yaş ortalamasının Koru Sitesi'ne oranla yüksek olması ve çoğu bireyin uzun süredir emeklilik yaşamı sürmesidir.

Hem iş arkadaşlarım var hem okul arkadaşlarım var. 28 yıl aynı yerde çalışınca tabi bir dostluğunuz oluyor. Aynı şekilde okul da öyle. Okulda 3 yıl yatılı okudum. O yatılı okumak tabi bir başka bir şeyi veriyor. O arkadaşlarımla. Ayda bir kere işte sınıf arkadaşlarımla toplantılar oluyor (Serpil, 67, emekli, üniversite).

Burada haftada 2 gün hemen hemen fakülteye gideriz. Perşembe günleri baklava günümüzdür. Emekliler mesela. Emekliler. 20-25 emekli olacak. Her hafta birisi getirir. Su böreği olsun baklava olsun, çeşitli yiyecekler içecekler. Orda yeriz sonra bir kısmımız tavla oynar, bir kısmımız briç oynar. Öyle iki günümüz gider (Şerif, 74, emekli öğretim üyesi, Prof, Or-An).

Herkesle görüşüyorum da ben gün sevmiyorum öyle 10 kişilik 20 kişilik günleri sevmiyorum. Ya işte meslekten arkadaşlarımla, benim erkek arkadaşım daha çok oluyor tabi müfettişler daha çok erkek olduğu için. Onlarla falan bir yemek tertiplendiği zaman buluşuyoruz, yemek yiyoruz, mesleki dedikodu falan yapıyoruz (Fatma, emekli öğretmen, üniversite, Or-An).

Emeklilik yaşamının yarattığı bir diğer sonuç ise komşularla görece daha yakın ilişkiler yaşanmasıdır. Sabah kahveleri, kâğıt oyunları ve yürüyüşler gibi komşularla yapılan gündelik etkinliklere ve dayanışmaya daha sık rastlanabilmektedir.

İşte 78-79'dan bu yana demek ki 30 dene 31 sene onlarla görüşüyoruz. Kahve içiyoruz sabahları. Bir onlarda bir bizde (Murat, 74, emekli bürokrat, üniversite, Or-An).

Bizim anahtarın biri de komşuda yaz kış 7-8 senedir duruyor yani. Yazın da durur kışın da durur. Bende de 4-5 tane anahtar vardır komşuların. Evimizde durur onlar icabında burada yoklarsa gider evini açarız. Rahatlıkla açarız. Onlar da burayı açarlar. Bakarlar elektrik bilmem ne su mu taşı vesaire kontrol ederler. Güvenimiz sonsuz yani (Şerif, 74, emekli öğretim üyesi, Prof, Or-An).

Ayrıca özellikle villalarda yaşayan kent sakinlerinin şu andaki yaşantılarını genel anlamda apartman yaşantısıyla kıyaslama eğiliminde olmaları da dikkat çekicidir. Diğer bir deyişle villa tipi konutlarda yaşayanlar için site yaşamı kadar fiziksel olarak görece izole bir mekânda yaşamak da önem taşımaktadır. Aşağıdaki ifadelerden de anlaşılacağı bazı villa sakinleri için bu durum olumlu iken bazıları ise fazlaca izole olmaktan şikâyet edebilmektedir. Bu noktada kadın ve erkek site sakinlerinin önem verdiği kriterlerdeki farklılık da açıkça görülmektedir.

Şimdi daha izole bir yaşam var biraz buradan önce bir yedi yıl oturduğum Oran semtine gittiğimde işte orda 100 dairelik yerde 100 dairelik bir siteydi çünkü ben 4-5 tane daireyi anca taniyordum. Hani en yakın dairem karşı komşumdu. Onunla da ilişkim daha resmi bir ilişkiydi ama yine de görüşürdük.... Sonra buraya geçtim işte 8. yılım burada da yani yan komşum taniyorsunuz onunla arada sırada görüşüyorum en baştaki komşumla çok sık görüşüyorum onun dışında kimseyi gördüğüm yok. Ön taraftaki ev arka taraftaki ev yani bir şekilde bihaberiz birbirimizden. Yani oradaki apartman ve mahalledeki sıcak ve yakın ilişkiler tamamen ters bir dönüşüm yaşadı bence daha izole daha mecburiyetten daha böyle hani merhabalaşıp hatır sorulup ama daha sonra kimse kimseyle aklına gelmiyor çat kapı diye bir ilişki yok bunu söyleyebilirim anahtar kelime bence bu (Meltem, 48, emekli öğretim görevlisi, Koru Sitesi, Villa).

İşte şey burada yani evler var ayrı ayrı evler. Mesela aslında insanların mesela çok sık görüşebilmesi lazım ama öyle bir şey söz konusu değil. Herkes kendi içinde yaşıyor burada. Ondan sonra ne bilim işte kapıyı çalıp da sabah kahveye geldim yada akşam bende şu yok alabilir miyim diyemiyorsun. Böyle bir samimiyet yakınlık yok (Bilge, 37, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

Etraftan izole olarak değerlendirmeyelim de daha sağlıklı daha sessiz daha etrafa az bağımlı daha mesela şimdi ben Ayrancı'da iki tane olay anlatayım size. Bir tanesi komşumuz rahatsızdı bütün gece öksürürdü ve ben uyanırdım o öksürdüğünde. Ses izolasyonları apartmanlarda iyi olmadığı için iki kat alttaki komşularımızın kavgalarıyla yan bitişik komşumuzdaki bitişimizdeki komşunun öksürükleriyle yıllarca geceleri doğru dürüst uyuyamadık. Yani böyle bir dezavantaj var (Süha, 53, Merkez bankası-emekli, Koru Sitesi, Villa).

Gerek Koru Sitesi'nde gerekse Or-An Sitesi'nde kadın bireylerin gerek yakın çevreleri ile gerekse daha geniş anlamda kurdukları sosyal ilişkilere bakıldığında bazı durumlarda erkeklere göre daha aktif oldukları, yeni sosyal ağlara girmekte ve mevcut ilişkileri sürdürmekte daha etkili oldukları görülmektedir. Bu durumun en net görüldüğü alanlar çocuklar üzerinden sosyalleşme ve sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkiler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Koru Sitesi'nde yaşayan bireylerin çeşitli dernek ve vakıflar gibi sivil toplum kuruluşları ile olan ilişkilerine bakıldığında bu alanda belirli düzeyde bir aktivite olduğu anlaşılmaktadır. Ancak her ne kadar Koru Sitesi'nde yaşayan bazı kadınlar özellikle eğitimle ilişkili bazı sivil toplum kuruluşları ile ilişkili olduklarını belirtseler de bu ilişkinin çoğunlukla bir sosyalleşme imkânı olarak görüldüğü ve bu bağlamda hem

mevcut sosyal ilişkileri sürdürmek hem de yeni sosyal ilişkiler kurmak amacıyla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu ilişkilerin diğer bir boyutu ise özellikle eğitim amaçlı olarak yardım yapmaktır. Farklı yollarla ihtiyacı olan öğrencilere burs vermek yaygın bir hayır işi olarak site sakinleri tarafından tercih edilmektedir.

Şey var Bilkent'te Unicef gönüllüleri diye bir grup var daha çok öğretim üyelerinin eşlerinden oluşan.Orda aktif olarak çalışıyorum ben hatta çok yakında şarap kursu yaptık şarap tadım kursu .O tür aktivitelerden para kazanıyoruz işte yemek kursu yaptık daha önce yemeğe meraklı olduğumu söyledim oralardan kazandığımız paraları Unicef'e aktarıyoruz. Orada gönüllü çalışan böyle 30-40 kişi kadın var ben de işte kıyısından köşesinden yardım ediyorum yani şimdi bu sene daha çok zamanım oldu daha çok yardım ettim... Şimdi bir de yeni bir şey çıktı bu Yenimahalle birliği üyesi bir gruplar kuruyor, çocuk çalışma grupları yani böyle topluma şey olsun diye. O bizim mahallenin muhtarı var Türkan Hanım o davet etti beni orada bir Eğitim kuruluna koydular ve daha henüz hiç bir şey yapmadık ama ayda bir gideceğiz...(Neşe, öğretim üyesi, Kuru Sitesi, Villa)

Türk Amerikan Uluslararası Kadınlar Derneği, 40 tane öğrenci okutuyoruz. Şu anda yeni bir üyeyim çok yeni 2-3 aylık bir üyeyim bir de öyle bir tecrübem olmadığı için şimdiye kadar toplantılarına gitmedim. Bir tane bir yeni geçen hafta bir parti verildi ona da bir saat katıldım. Onların hani rutin toplantıları ve işleri var onlara daha katılmadım (Meltem, emekli öğretim görevlisi, 48, Kuru Sitesi, Villa).

Yani şöyle Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneğine işte üyeydim. Yani faal olarak çalışma yönünde değil de yani oradan iki çocuğu burs verme şeklinde (Nuran, ev hanımı, 60, Kuru Sitesi, Villa).

Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfında çalışıyorum... İşte vakfın şeylerine gidiyoruz arkadaşlarla yani bayan arkadaşlarla.Vakfın faaliyetleri vardır. Senede birkaç kez konser oluyor tiyatro oluyor, bilmem ne yemek oluyor yani hem vakfa destek oluyoruz hem arkadaşlarla bir araya geliyoruz. Bu vakfın Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfına destek oluyoruz (Suzan, emekli öğretmen, Kuru Sitesi, Villa).

Biraz sosyal yaşantımda seçici davranırım mesela o kadınların gün toplantılarından falan asla hoşlanmadığım için onlara hiç katılmadım. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nde çalışıyoruz.Onlara vakit ayırıyorum... Orda Eğitim komisyonunda görev alıyorum.Burslu okutulan öğrencilerin aileleriyle görüşme sadece burs vermenin dışında özellikle kız çocuklarının ailelerine yaklaşıp onların aileleriyle görüşüp özellikle annelerine neler yapabiliriz,daha başka nasıl eksiklerini tamamlayabiliriz.Bunun gibi çalışma içindeyim (Aysel, Kuru Sitesi, Daire).

Or-An Sitesi sakinlerinin sivil toplum kuruluşları ile olan ilişkilerine bakıldığında ise bu ilişkilerin hem çok sınırlı hem de geniş bir yelpazeye dağılmış olduğu görülmektedir.

Pek çok site sakini meslek hayatı boyunca çeşitli vakıf, dernek ve özellikle de meslek örgütlerinde çalıştıklarını ancak emekli olduktan sonra bu etkinlikleri tümüyle terk ettiklerini söylemişlerdir. Bugün devam ettirilen etkinliklere bakıldığında ise kimsesiz çocuklara yardımlar, hemşerilik dernekleri ve kültürel bazı etkinliklerde gönüllülük gibi kimi zaman belirli bir kuruluşa bağlı olmayan hayır işleri ya da bazı sivil toplum ilişkileri ortaya çıkmaktadır. İstisnalar olmakla birlikte Or-An Sitesi'nde de bu alanda kadınların daha aktif oldukları görülmektedir.

Özellikle bu basketbol hakemliği yaparken Basketbol Hakemleri Derneği'nin genel sekreterliğini de yaptım bir 5 yıl falan. Ama daha sonra hakemliği de bıraktım, onlarla da ilişki kestim. Ama mesela bazı derneklere yardım ediyoruz. Aidat ödüyoruz falan ama bunlar da şey işte eşim Çerkez olduğundan dolayı Kafkas Konseyi Derneği var. Oraya cüzi bir para veriyoruz. Onun haricinde bir girişimim yok (Bubilay,49, emekli, üniversite, Or-An).

... Bir de tutku derecesinde klasik müzik severim. Zaten Sevda Cenap And Vakfı'nda da çok emeğim geçti konserleri falan fakat artık onları da bıraktım çünkü onlar da kaliteyi bozdular, onlar da inanılmaz kötü şeyler yapıyorlar kestim ilişkiyi... Bir de küçük çocukları yetiştiriyorum. Çocuk Esirgeme Kurumu'na terk edilen çocuklar yada devletin zorla aldığı bazı çocuklar vardı. Bunların evlat edinilmesi mümkün olmayan çocuklar. Çünkü anne babaları yaşıyor. Her birinin birbirinden acıklı hikâyesi var... Bunları bir hayırsever ev bağışladı o evin döşenip kurumların evlat edinmesi mümkün olmayan çocuklar yerleştirildi. Bende onlara gönüllü annelik ettim son 7 yıl oldu. Ya onların yetişmesine yardım ettim. Bundan sonra gene çocukların ihtiyacı var da en zor dönemleri atlatıldı şimdi çünkü o yuvadan alınıp o güvensizlik sevgisiz, bunları kendine güvenen çocuk haline getirmeyi mesele bunu son 3-4 yıldır bayağı başarılı olduk... Benim gibi görevliler işte çocukları eğitmek gezdirmek dost olmak derdini dinlemek... (Filiz, 63, üniversite, emekli- özel sektör, Or-An).

Koru Sitesi'nde yaşayan kadınların kurdukları sosyal ilişki ağlarını belirleyen bir diğer önemli etken ise çocuklar üzerinden kurulan ilişkilidir. Çocukları ilköğretim ya da lise çağında olan birçok kadın çocuklarının okul arkadaşları aracılığıyla edindikleri çevreden bahsetmişler ve bu yolla kurdukları arkadaşlıklardan bahsetmişlerdir.

Şimdi çocuklar okula girdikçe artık okul çevresinden bayağı bir çevreniz oluşuyor ondan sonra onlar çok yakın arkadaşlarım. Ondan sonra eski okuldan arkadaşlarımla bir aradayız onlarla sık görüşüyoruz (Bilge, 37, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

Burada bir kaç görüştüğümüz arkadaşımız var... Yaşıttım olan birkaç burada çocukları aynı okulda olup da veli olarak tanışıp sonra arkadaş olduğumuz... (Ebru, özel sektör-emekli, Koru Sitesi, Villa).

7.2. SOSYAL ÇEVRENİN ALGILANIŞI

Koru Sitesi'nde yaşayanlara sitelerine dair görüşleri sorulduğunda Koru Sitesi'nin özelliklerini sosyal çevre ve fiziksel çevre olarak iki farklı yönden algıladıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda sosyal ve kültürel anlamda Koru Sitesi'nde yaşayanların homojen bir yapıda olması ile eğitim ve kültür seviyelerine vurgu yaptıkları ortaya çıkmaktadır. Bu noktada ekonomik sermaye ile birlikte bu sermayenin kökenine dair görüşler de belirleyici olmaktadır. Dolayısıyla bireyler günlük yaşamda az ya da çok iletişim içinde oldukları, bir arada yaşadıkları bireyleri bir tür sosyal ağ gibi algılayarak kendi yaşam tarzları ile bu sosyal grubun uyumunu vurgulamışlardır. Başka bir deyişle, Koru Sitesi'nde yaşayan bireyler için homojen sosyal çevre benzer yaşam tarzına sahip olmak anlamına gelmektedir.

Çok da şey her yerden insan yok daha böyle homojen daha birbirinin benzeri. Ondan sonra daha kafa dengi gibi görünüyor ama bakıldığında gezen insanlar görüyorsunuz görüşemiyoruz o kadar denk olduğu halde. (Bilge, 37, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa)

Valla her türlü bir kere sosyal yaşantıya uyacak kişiler var yani maddi olarak güçlü kişiler olduğu gibi eğitime önem veren sosyal yaşantıyı bilen kendilerini soyutlamayan kişiler var. (Aysel, 57, Koru Sitesi, Daire)

Valla daha düzgün insanlar şöyle ki biz bu evi alırken bile hani kız verirken bile bu kadar araştırmamışlardır bayağı bir araştırmışlar. Yani nasıl birileri olduğumuzu yani ne gibi bir parayla aldığımızı burayı yani parayı nereden aldığına kadar araştırmışlar yani .Böyle bir şey herkes için yani sade bizim için değil. Onun içinde yani genelde oturanlar belli seviyede düzgün insanlar (Nazan, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

Buralarda yaşayan insanlar, yani büyük ölçüde, ekonomik özgürlüklerini elde etmiş işte çoluğunu çocuğunu daha iyi ortamlarda yetiştirmiş, bağımsız, daha dışarıya dönük yaşayan, işte daha sosyal faaliyetleri olan. Mesela Yenimahalle'de tahmin etmiyorum ki insanlar böyle sık sık yemeğe çıksınlar, sık sık tiyatroya gitsinler. Böyle bir yaşamdan ziyade, daha ziyade kendi evleri içerisinde yoğrulan, işte ev hanımları (Canan, emekli memur, Koru Sitesi Daire).

Daha farklı, şey sosyal yani daha sosyal onu hissedebiliyorum. Hani paranın kimde olduğu belli değil. Daha eskilerin kültür seviyesi birazcık

daha fazla. Yani öyle insanlar tanıyorum ki hala daha onlar burada oturuyorlar. Yani iyi gelimli de ama parayı hazmetmiş. Küçüklüğünden beri onu görmüş. Onun sizlerden davranışı daha başka ama sonradan çuvalla para var. Sonradan görmüş parayı hazmedememiş. Bunlar sanki daha çok mu arttı? Diye zaman zaman düşünüyorum. Ama yinede hani o güzel. Belli seviyenin mutlaka üstünde oluyor insanlar (Şule, yönetici, Koru Sitesi, Daire).

Site ayrıcalık dolu bir site... Ayrıcalıklı derken insan ayırmak değil kesinlikle ama Koru'nun yeşilliği insanların nezaketi yani insana farklı hissettiriyor. Yani farklı. İnsan eğitimi, insanların kalitesi, eğitimi o beni çok etkiledi açıkçası yani veyahut ta şöyle diyeyim. Siyası olmayacak umarım. Yani yazın bir şort giyip site içinde çok rahat yani 50 yaşında da olsanız 60 yaşında da olsanız rahat bir dolaşma imkânı elde edebiliyorsunuz. Rahatsız hissetmiyorsunuz kendinizi. Aman yan mı baktular, bir şey mi baktular. Askılı bluzla giyip bir şey yapıyorsunuz. Yani bu sosyal şey insanı çok rahatlatıyor. Hani rahat balkona çıkıp ayak ayak üstüne oturup akşamüstü, çok affedin, bir içkinizi yudumlayabiliyorsunuz. A işte şu hanım da ya şu bey de şöyle şöyleydi. Akşamları oturuyorlar. Şöyle bir sofrayı kuruyorlar dedikoduları yok yani (Nesrin, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

Komşularınıza bakıyorsunuz hemen hemen düzey aynı. Mesela öyle olur ki çok zengin olur, onu hazmedememiş olur, o sizde bir şeylik, rahatsızlık yaratır. Böyle bir şeyle karşılaşmıyorsun. Yani şey seviyesi hemen hemen eşit, çok fazla şey yok yani dengesizlik yok. O da rahatsız etmiyor insanı (Nuran, 60, ev hanımı, Koru Sitesi, Villa).

...bir ortalama olarak bakarsak buradakiler daha seçkin gibi. Daha seçkin gibi. Yani kendi gayretleriyle çoğu orayı edinmiş. Fakat öbür tarafta olanların zannederim çok fazla olmasa da biraz fazladan bir, belki miras yoluyla, aktarılması var onun için eldekini kabullenmek durumundalar. Ama burada bir görüşle ilgili "ben ev alayım nerde alayım?" ben size söyle tavsiye ederim diyenler oluyor burada yaşayıp. İmkânları da varsa ufku da varsa tercih ediyor (Selçuk, 67, emekli bürokrat, Koru Sitesi, Daire).

Bu çevre hepsi yurtdışında yani 20 senedir ben burada yaşıyorum. Bu en eski, en iyi sitelerinden bir tanesi Ankara'nın. Çoğu yurtdışında görmüş yaşamış. Çünkü en eski butik yaşam sitesi (Suzan, 62, emekli öğretmen, Koru Sitesi, Villa).

Baktığınız zaman ya işte bürokrat ya öğretim üyesi ya işte diplomat bir şey vardı orda bir kesim vardı. Dolayısıyla yani hoş bir ortamdı bütün insanların birbirine saygılı olduğu işlerin daha kolay yürüdüğü... (İnan, 53, Diplomat, Koru Sitesi, Daire)

Or-An Sitesi'nde yaşayanların içinde yaşadıkları sosyal çevreye dair görüşleri de Koru Sitesi'nde olduğu gibi bu mekâna dair görüşlerin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Birçok Or-An Sitesi sakini buraya yerleşme sürecini ve burada uzun

yıllardır yaşama gerekçelerini anlatırken bu sitede yaşayanların sosyal profillerine vurgu yapmışlardır. Diğer yandan Or-An Sitesi'nin ilk yılları ile son dönemleri arasındaki farklılıklara da özellikle sıkça değinilmesi dikkat çekicidir. Bu değişimin temel nedeni olarak da eski Or-An Şehri projesinin sonrasında yapılan çok katlı ne görece lüks yapılarda yaşayanlar gösterilmektedir. Or-An Sitesi sakinlerinin çevrelerindeki yoğun yapılaşmanın yalnızca fiziki anlamda değil sosyal anlamda da olumsuzluklar taşıdığı görüşündedirler. Bu bağlamda bireyler fiziki yapıdaki değişimlerin sosyal sonuçlarını da gözlemlediklerini ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla kentin fiziki yapısındaki dönüşüm bireylerin sosyal yapıyı algılama biçimlerini de önemli ölçüde dönüştürebilmektedir.

Yani zengin bir ekip yoktu ama son derece kaliteli birbirine uyumlu ve uyuşan bir ekip vardı mesela Ziya Keskinoglu. Deniz Bey onun üstünde otururdu. Hikmet Çetin vardı. Şimdi diğer sizin bilmeyeceğiniz ama genel olarak Ankara'nın bürokratik yaşamında sosyal yaşamında kalburüstü yeri olan insanlar var burada ama bunu ben size elitist bir yaklaşımla söylüyorum. Bunların hiç biri zengin değil yani para hiç yok para olayı hiç yoktu. Yani yardımlaşma inanılmaz boyutlardaydı birinin evini su basar biri gelir temizletir halılarımı kaldırır kurutur öyle giderdi yani. Şu anda hiç biri yok. Bunların hepsi taşındı. Geriye kalan işte benim gibi ancak doğayı çok sevip de başka bir yere gidemediği için buraya çakılı olan. Her an gitme planı içinde olan. Yeni gelen biri daha şuradaki adam benim bahçeme girmesini engelledi diye oğluma silah çekebilen adam oturuyor. Burası anlatayım size Ankara'daki en büyük 2. inşaat firmasının sahibinin metresine tuttuğu ev. Onun yanında Rus sevgilisiyle yaşayan başka bir adam. Buradaki aile o kadar belikli sonradan görme oldukları bilmem kaç wattlık şeyleri dışarı koyup müzik dinliyor. Yani şu anda kalitenin öyle bir şeyle ilgisi yok... Görüyorsunuz çiğ paraya dayalı bir takım dışa vuran şeyler...Anlatabiliyor muyum şimdiki insan kalitesi bu. Çok zenginler geldi. Müthiş bir zengin ekibi var. Ama o imaj geçmiş için geçerliydi şimdi öyle bir şey yok (Filiz, 63, emekli- özel sektör, üniversite, Or-An).

Bir gün dolmuşla geliyoruz o zamanlar. Dolmuşçuyla birisi konuşuyor kendi yakını birisi. Diyor ki bütün zenginler burada ağabey diyor ya. Ben müdahale ettim dedim ki burada zenginler oturmuyor, siz yanlış biliyorsunuz. Burada eğitilmiş insanlar var dedim. Zengin değiller ama. Eğitilmiş olmak zengin olmak anlamına gelmiyor. Bunların hepsi küçük evlerde oturuyorlar, bir evleri var. Ama bunlar üniversite mezunular ve devlet dairelerinde çalışıyorlar ve ya üniversitelerde çalışıyorlar (Fatma, emekli öğretmen, üniversite, Or-An).

Bir efendiliği vardır saygısı vardır işte devlet memuru, bürokrat, hem kendine saygılı hem birbirine saygılı o zamanlarda daha toplum yozlaşmamış hep memleketimizi seviyorduk, ülkemizi seviyorduk,

kalkınmasını istiyorduk ve bize görev düştüğünü zannediyorduk işte bizde bir katkıda bulunuruz ülkenin kalkınmasına. Böyle insanların oturduğu bir yerdi işte. Şimdi o tamamen değişti. Yozlaşma alabildiğine arttı yani artık Or-an Or-an olmaktan çıktı. Neresi oldu bilemiyorum... Daha hakikaten yozlaşmış bir ülkenin şeyleri bunlar burjuvası artık burjuvası mı diyelim para babaları zenginleri siyasetçileri. İnsanlar birbirine günaydın demiyor, merhaba demiyor, duraktan komşunuz geçerken ya nereye gidiyorsunuz kafasını çevirip bakmıyor. (İhsan, 76, emekli bürokrat, üniversite, Or-An).

...oraları parası olanlar alıyor. Burayı insanlar tırnaklarıyla çalışan insanlar almış Ecevit, Türkeş de dahil. Yani memur maaşlarıyla almışlar. Avantajlarla almamışlar. O yüksek binadakiler parayı nasıl kazandıkları belli olmayan insanlar (Erdoğan, 58, memur, üniversite, Or-An).

Ankara'da hava kirliliği başlamıştı. 60lı yıllarda çok şiddetli bir biçimde. Almanya'dan buraya gelirken ben ona özellikle o hususta tavsiyemi söylemiştim. Mutlak yüksekçe bir yerden ve temiz bir yerden olsun. İnsanları ayakkabılarını dışarıda bırakmayan komşuları olan bir muhitten satın alalım şeklinde ve tavsiyelerime uyan Or-An Şehri (Murat, 74, emekli bürokrat, üniversite, Or-An).

Or-An Sitesi sakinlerinin bu yerleşimin kurulduğu ya da kendilerinin buraya yerleştiği ilk dönemlere olan özelemlerinin önemli bir yönü de o dönemde içinde yaşadıkları sınırlı imkânlarla rağmen site sakinleri arasında yaşanan dayanışmadır. Birçok site sakini ilk yıllarda toplu taşıma, şehir merkezine ve alışveriş mekânlarına uzaklık gibi sorunları aşmada komşuların birbirleri ile nasıl yardımlaştıklarını detaylı biçimde anlatmışlar ve bu ilişkileri Or-An Sitesi'ne ayrıcalık veren bir özellik olarak tanımlamışlardır.

...Çünkü burada insanlar arasında müthiş bir şey vardı, iletişim, yardımlaşma. İnsanlar birbirini tanıyor. Ben kimseyi tanıyorum yeni gelmiştik ama mesela otobüs durağında hanımlar el kaldırıyor gelen bir otomobili durduruyor, biniyor gidiyor. Selamlaşıyor herkes. Yani tanıyor, arabası olanlar durakta bekleyen birini hemen duruyor ve alıyorlar. Kızılay'a gidiyorum, Ulus'a gidiyorum, Konya yoluna gidiyorum diyor. Sizin işinize uygunsa atlayıp gidiyorsunuz. Dolmuş yok, otobüs çok kut ama böyle bir yardımlaşma var (Fatma, Emekli öğretmen, üniversite, Or-An).

Minibüs, şehir otobüsü gelmezdi buraya. Buradaki insanlar birbirlerinin arabalarını kullanarak gider gelirlerdi. Ben iş yerine giderken o girişteki binanın önünde dururdum. Ben Ulus'a gideceğim, Kızılay üzerinden gideceğim derdim. Oradakiler Kızılay'a gitmek isteyenler gelirlerdi. Kızılay'da yolda onları bırakarak giderdim. Dönüşte şimdi Atakule'nin olduğu yerde o zamanki Amerikan gazinosu vardı. O Amerikan gazinosunun karşısında Or-An Şehri'ne gelecek insanlar beklerlerdi. Arabayla buraya

gelmek isteyen, gelen birisi mutlaka orada durur, bir kişi iki kişi beş kişi beklerlerdi (Mehmet Ali, 76, kuyumcu, lise, Or-An).

7.3. SONUÇ

Koru Sitesi ve Or-An Sitesi sakinlerinin sosyal sermaye etkileşimleri birlikte incelendiğinde bazı belirgin benzerlikler ortaya çıkmaktadır. Örneğin en genel anlamda sosyal sermayenin kaynaklarına bakıldığında ağırlıklı olarak iş ve okul arkadaşlarının belirleyici olduğu görülmektedir. Bu noktada sosyal sermaye profili her iki grubun kültürel sermaye bağlamında benzeşmesinin bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki grupta da bazı bireyler çocukluk dönemlerinde yoğun akraba ve hemşerilik ilişkilerinden bahsetmiş olsalar dahi günümüzde bu bağlar sosyal ağların bir parçası olmaktan büyük ölçüde çıkmıştır. Özellikle Koru Sitesi sakinleri için bu kopuş çok daha belirgindir. Diğer yandan Or-An Sitesi sakinleri önceki bölümlerde anlatılan mekânsal ve kültürel sermaye kökenine bağlı olarak yüz yüze ve samimi ilişkilere daha fazla önem vermekte ve yakın çevreleri ile bu tür ilişkiler kurmaya ya da korumaya daha fazla özen göstermektedirler. Bu eğilim en açık biçimde komşuluk ilişkilerinde kendini göstermektedir. Or-An Sitesi sakinleri geçmişteki kadar yoğun olmasa da günümüzde de komşuluk ilişkilerini sürdürmeye gayret etmektedirler. Özellikle uzun yıllardır Or-An Sitesi'nde yaşayan aileler arasında yakın ilişkiler devam edebilmektedir. Bu durumu destekleyen iki faktörden söz edilebilir. İlk olarak bu grubun yaş ortalamasının yüksek olması çoğunun emeklilik yaşantısı sürmesine ve zamanlarının çoğunu ev ve yakın çevresinde geçirmelerine yol açmaktadır. İkinci faktör ise Or-An Sitesi'nin yeni kurulduğu dönemlerde yaşanan paylaşım ve yardımlaşma ilişkileridir. Günümüzde zayıflamış olmakla birlikte en azından aynı bina içerisinde komşuluk ilişkileri belirli bir düzey içerisinde devam etmektedir.

Sosyal çevrenin algılanışı ve bu algılayışın konut ve yaşam alanına dair görüşleri ne şekilde etkilediği sorusu incelendiğinde ise Koru Sitesi sakinlerinin sosyal homojenliğe önemli derecede vurgu yaptıkları görülmektedir. Bu durum yukarıda da belirtildiği gibi sosyal ağların genişletilmesi ve pekiştirilmesi arayışı ile de

yakından ilgilidir. Bu noktada özellikle aynı yaşam tarzını süren bireylerle aynı mekânı paylaşmak bireyler için büyük önem taşımaktadır. Bu noktada vurgulanması gereken önemli bir nokta da söz konusu yaşam tarzının ekonomik profiller üzerinden tanımlanma biçimidir. Kuru Sitesi sakinleri sosyal homojenliği aynı zamanda ekonomik sermaye homojenliği olarak da görebilmektedir. Bu gruptaki birçok bireye göre belirli bir ekonomik profili paylaşıyor olmak sosyal olarak da benzerliği ve uyumluluğu beraberinde getirmektedir.

Or-An Sitesi sakinlerinin sosyal çevre algılayışında ise ‘eski’ ve ‘yeni’ dönemler önemli bir ayırım kriteri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktada bu gruptaki bireyler tıpkı Kuru Sitesi’nde olduğu gibi ekonomik profil ile sosyal çevre özellikleri arasında bir paralellik kurmaktadır. Kendileri gibi Or-An Sitesi’nin eski sakini olanların yüksek sosyo- kültürel profillerine karşın ekonomik olarak ve özellikle de tüketim bağlamında ‘mütevazi’ bir sosyal yapı ortaya koyduklarını ancak yeni Or-An Sitesi sakinlerinin sahip oldukları zenginliğin bir sonucu olarak olumsuz bir sosyal yapı oluşturduklarını belirtmektedirler. Bu durum genel olarak Site çevresindeki yeni yerleşim alanlarının getirdiği yapısal değişim ile özdeşleştirilmekteyse de Or-An Sitesi sakinlerinin kendi sosyal ağlarını tanımlama biçimlerinde başlıca kriter olarak karşımıza çıkmıştır.

Her iki yerleşim yerinde yaşayanların sosyal ağlarının çeşitliliği ve bu ağlarla kurulan ilişkilerin yoğunluğu incelendiğinde ise Kuru Sitesi sakinlerinin daha geniş bir yelpazedeki sosyal ağlara üye oldukları ve farklı kanallar kullanarak bu sosyal ağları pekiştirdikleri anlaşılmaktadır. Or-An Sitesi’nde ise daha sınırlı kaynakların ve kanalların sosyal sermaye profilini şekillendirdiği açıktır. Ancak söz konusu sosyal sermayenin mekânın kullanımına yansımaları, başka bir deyişle mekâna yayılımı değerlendirildiğinde ters yönde bir eğilim ortaya çıkmaktadır. Önceki bölümlerde görüldüğü gibi Kuru Sitesi sakinleri kent genelinde sınırlı mekânları oldukça seçici bir biçimde kullanırken Or-An Sitesi’nde yaşayanlar mekânla daha esnek ilişkiler kurabilmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Koru Sitesi ve Or-An Sitesi sakinlerinin yer seçimlerinde farklı sermaye türlerinin ve kentsel yapının etkilerini inceleyerek aktör-yapı ilişkisini sorgulayan bu araştırmanın bulguları araştırma soruları çerçevesinde değerlendirildiğinde bazı belirgin sonuçlar göze çarpmaktadır. Genel bir perspektiften bakıldığında farklı sermaye türlerinin ve yapısal değişimin farklı boyutlarının bireylerin yer ve konut tercihleri ile bu yerlerde sürdürmekte oldukları yaşam tarzlarına farklı şekil ve boyutlarda etki ettikleri anlaşılmaktadır.

Araştırmada farklı sermaye türleri açısından elde edilen bulgulara bakıldığında hem tek tek sermaye etkileşimleri hem de bunların birbirleri ile olan bağlantıları konusunda bazı önemli sonuçlar ortaya çıkmıştır. İlk olarak Or-An Sitesi ve Koru Sitesi sakinleri arasında ekonomik sermaye açısından farklılıklar vardır. Bu farklılık hem maddi varlıklar hem de meslek grupları bakımından ortaya çıktığı için diğer sermaye türlerini ve dolayısıyla yaşam tarzlarını şekillendirecek ölçüdedir. Araştırmanın bulguları göstermiştir ki her iki gruptaki bireyler yer ve konut seçimi yaptıkları dönemde söz konusu konutları birer yatırım olarak düşünmüşler ancak doğrudan doğruya satın alma gücü doğrultusunda karar vermemişlerdir. Or-An Sitesi sakinleri sahip oldukları ekonomik sermayeye paralel olarak ve temiz hava, çevresel özellikler, yerleşim yerinin konumu gibi özellikleri dikkate alarak karar mekanizmalarına dahil etmişlerdir. Bu bağlamda özellikle sosyal çevre ve hava temizliği gibi faktörleri ulaşım kolaylığı ve kentsel hizmetlerin yeterliliği gibi özelliklere tercih ederek bu yerleşim bölgesini tercih etmişlerdir. Bu noktada doğaya yakınlık, temiz hava, kentin karmaşık ve düzensiz yapısından kaçış başlıca belirleyici öncelikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum bize ekonomik sermayenin Or-An Sitesi'ni tercih eden bireyler açısından bir araç olarak kullanılmaktan öteye geçmediğini göstermiştir. Önceki bölümlerde de tartışıldığı gibi ekonomik sermaye sosyal ve kültürel sermayenin yönlendirilmesi doğrultusunda ve bunları somutlaştırma noktasında kullanılmaktadır. Diğer yandan sözü edilen önceliklerin oluşumunda kültürel sermayenin ağır bastığı açıkça görülmüştür. Or-An Sitesi sakinleri sahip oldukları kurumsal ve içselleştirilmiş/ gömülü kültürel sermayenin de etkisiyle kentli bir yaşam ile kırsal yaşamın bazı özelliklerini bir arada barındıran bir

yaşam tarzını tercih etmişlerdir. Aynı zamanda bu yerleşim yerinin barındırdığı sosyal özellikler de oluşturduğu prestij sayesinde önemli bir faktör haline gelmiştir. Günümüzde de bireyler açısından önemini belirli bir ölçüde sürdüren bu bakış açısı bireylerin neredeyse 35 yıl önce konut tercihlerini büyük ölçüde etkilemiştir. Bu grup için sosyal ve kültürel anlamda kendilerine benzer olduğunu düşündükleri kişilerin yaşadığı 'homojen' bir yerleşim yerinde yaşamak, sahip oldukları sosyal ve kültürel sermayeleri pekiştirmek açısından bir çekim etkisi yaratmıştır. Bu noktada bireylerin homojen çevre kavramını öncelikle bireylerin kültürel özellikleri ve yaşam tarzlarının benzeşmesi olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Bu bulgular bize konut tercihinin Or-An Sitesi sakinleri açısından tek bir sermaye türü ile açıklanamayacağını göstermiştir. Özellikle kültürel sermayenin yapısı ve bireyler açısından yarattığı öncelikler yapısal olarak Or-An Sitesi'nin sunduğu özelliklerle kesişmiştir. Dolayısıyla bu yerleşim yerinde yaşamayı tercih edenler öncelikle kültürel sermaye profilinin etkisindeki yaşam tarzı tercihlerini değerlendirmişler, bu tercihlerini arzuladıkları özelliklere sahip bir sosyal yapı ile birleştirme arzusu ile sahip oldukları ekonomik sermayeyi kullanarak belirli bir mekânda (Or-An Sitesi) odaklanmışlardır.

Koru Sitesi sakinlerinin konut tercihleri ile sahip oldukları sermayelerin yapısına bakıldığında ise tercihlerde benzer dinamiklerin rol oynadığını fakat sermaye yapılarındaki farklılıklar nedeniyle kesişmelerin farklı noktalarda gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bu gruptaki bireylerin de Or-An Sitesi'nde olduğu gibi ekonomik sermaye sahipliğini diğer sermaye türlerinin yönlendirmesi ile yatırıma dönüştürerek Koru Sitesi'nde yer edindikleri görülmektedir. Özellikle yüksek eğitim seviyesi ve çalışılan sektörlerle de ilişkili olan küresel yaşam tecrübesi belirli bir kültürel sermaye etkileşimi yaratarak bireylerin aradıkları yaşam tarzı ve yapısal özellikleri belirlemede önemli rol oynamıştır. Söz gelimi bu bireyler doğal çevreden çok yapılı çevreyi öncelikli olarak değerlendirmiş ve düzenli bir mekânda yaşama arayışını tercihlerine yansıtmışlardır. Yine benzer biçimde kişisel kültürel tecrübelerinden yola çıkarak, güvenli, mesafeli ve yukarıda açıklanan doğrultuda homojen bir yaşam alanı olarak algıladıkları Koru Sitesi'nde yaşamayı tercih etmişlerdir. Kültürel sermayenin ağır bastığı bu tercih sürecinde sosyal homojenlik de bireyler açısından önem taşımaktadır. Özellikle üyelerinin kültürel sermaye bakımından birbirine benzer olduğu düşünülen bir

gruba sosyal olarak da yakın olma ve böylece bu sosyal ağlara üyeliği pekiştirme isteği Kuru Sitesi'ni bu bireyler için cazip hale getirmiştir. Bu bulgulardan hareketle, Kuru Sitesi'nde de Or-An Sitesi'ndeki ile benzer dinamiklerin işlediğini ve kültürel sermayenin sosyal sermayeye dair arayışları ve ekonomik sermayenin kullanımını yönlendirmede belirleyici olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu bağlamda sermaye türlerinin tercihler üzerindeki etkisine genel olarak bakıldığında Kuru ve Or-An Siteleri'nde yaşayanlar açısından kültürel sermayenin belirleyiciliği ortaya çıkmaktadır. Söz konusu kültürel sermayenin yapısı ve etkileşimi ne olursa olsun benzer kültürel sermaye (gerek kurumsal gerekse içselleştirilmiş/gömülü) birikimine sahip olunan gruplarla bir arada yaşama fikri her iki grup için de başlıca kriter olmuştur. Diğer bir deyişle homojen bir sosyal çevrede yaşama arayışı sosyal ve kültürel sermaye faktörlerini bir araya getirmektedir. Bireyler açısından böylesi bir çevrede yaşamak sahip oldukları sosyal sermayeyi yine sahip oldukları kültürel sermaye doğrultusunda çeşitlendirmek ve pekiştirmek açısından da önemli bir olanak sağlamaktadır. Öte yandan ekonomik sermaye ise kültürel sermayenin yapısını somutlaştırarak gözler önüne seren bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır, çünkü kültürel sermaye yapısı önemli ortak özellikler ortaya koyan bu gruplar için ekonomik olanaklara sahip olmaktan çok onu kullanma biçimi önem taşımaktadır.

Bu noktada tüketim kalıpları ve alışkanlıkları konusu ön plana çıkmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi her iki grup arasında çeşitli etkenlere bağlı olarak ekonomik sermaye farklılıkları ortaya çıkmıştır. Ancak bu farklılık tüketim bağlamında bazı farklılıklar yaratmakla birlikte belirleyici olmamaktadır. Her ne kadar Or-An Sitesi sakinleri genel anlamda daha sınırlı bir tüketim davranışı gösteriyor olsalar da her iki yerleşim yerinde bu davranışları şekillendiren başka faktörlerin önem kazandığı anlaşılmaktadır. Kültürel sermaye etkileşimi bu konuda da ön plana çıkmaktadır. Küreselden çok yerel ve bir ölçüde kırsal deneyimlere sahip olan Or-An Sitesi sakinleri tüketim alışkanlıklarını değiştirme konusunda daha temkinli bir tavır sergilemektedirler. Bu anlamda alışkanlıklarından hem tüketim tarzı hem de tüketim mekânları bakımından kolaylıkla vazgeçememektedirler. Büyük alışveriş merkezleri ve hipermarketler gibi tüketim mekânlarını kullanmayı da reddetmemekle birlikte bunları oldukça sınırlı

biçimde kullanılmaktadırlar. Bu noktada davranışlar üzerinde yapının zorlayıcı etkisini de göz ardı etmemek gerekir. Bireyler özellikle tüketim konusunda tercih etmeseler dahi yapıdaki değişimler nedeniyle kaçınmadıkları mekânları kullanmak durumunda kalabilmektedir. Bu durum bize bireysel tercihlerin tümüyle yapıdan bağımsız olamayacağını göstermektedir. Yapı birçok durumda kendi belirlediği koşullar yoluyla bireyleri belirli bir şekilde davranmaya zorlayabilmektedir. Diğer yandan Kuru Sitesi sakinleri yeniliklere ve yapısal değişimlere daha çabuk ve daha kolay ayak uydurabilmektedirler. Yurtdışında edindikleri tecrübelerin de etkisiyle ve yapıli mekânın sağladığı olanaklara duydukları ilgi ile bu gruptaki bireyler yeni tüketim tarzlarını ve mekânlarını kolaylıkla benimsemiş ve eski alışkanlıklarını terk edebilmişlerdir.

Bu bulgu ve sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde ortaya çıkan durum bize Bourdieu'nun konut tercihinin değerlendirmesinde tüm sermaye türlerinin birlikte değerlendirilmesi gerektiğine dair görüşlerinin geçerliliğini göstermektedir. Önceki bölümlerde tartışıldığı gibi Bourdieu konut kavramını ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerden anlamlı bir ürün olarak ele almaktadır ve bu tezin başlıca sonuçlarından biri de farklı sermaye türlerinin etkileşiminin konut ve yaşanan yere atfedilen anlamlar üzerinden tercihleri belirlediğidir.

Araştırmanın bulguları ışığında tüketim tarzının şekillenmesinde bireysel kültürel faktörler kadar yapısal koşulların da önemli olduğu sonucuna varılmaktadır. Özellikle kentsel yapıya bağlı olan ulaşım ve mekânsal esneklik faktörleri tüketim kalıpları üzerinde etkili olmaktadır. Or-An Sitesi sakinleri fiziksel olarak kent merkezine görece yakın olmaları ve buradaki mekânlara ulaşımın kolay olması nedeniyle daha esnek tüketim davranışları gösterebilmektedirler. Ayrıca Or-An Sitesi'nin çevresindeki yapısal gelişme ve diğer kent unsurları ile arasında belirgin fiziki sınırlarının olmaması bu siteyi yapısal olarak diğerlerinden farklılaştırmıştır. Dolayısıyla bu yapısal özellik de burada yaşayan bireylerin mekânı esnek biçimde kullanabilmelerine olanak sağlamaktadır. Diğer yandan yakın geçmişte bazı değişimler olsa da alışveriş merkezi, spor merkezi ve restoranlar gibi yatırımların kent dışında ve Kuru Sitesi ile kent merkezi arasında kalan bölgede yoğunlaşması burada yaşayan bireylerin davranışlarını

yönlendiren bir etken olmuştur. Or-An Sitesi içinse kısa bir geçmişi olan ve Or-An Sitesi'ne yürüyüş mesafesinde bulunan Panora Alışveriş Merkezi'nin açılması yeni tüketim tarzlarının bireylerin yaşamlarına girmesinde büyük rol oynamıştır. Bu yapısal faktörün ortaya çıkışı ile bireylerin davranışları tümüyle değişmese de büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu bağlamda tüketim davranışlarının şekillenmesinde aktör ve yapının karşılıklı etkileşiminin belirleyici olduğu sonucuna varılmıştır. Bireyler talep etmedikleri halde yeni bir yapı ile karşılaşmış ve bu karşılaşmanın etkisi ile alışkanlıklarını belirli ölçüde bu yeni yapısal duruma adapte etmişlerdir. Bu durum bize tezin aktör- yapı problematiği bağlamında yapının taşıdığı önemi göstermiştir. Daha önceki bölümlerde özellikle yapı perspektifi ve Harvey ile Castells'in görüşleri doğrultusunda tartışılan kentsel kaynakların dolaşımı ve belirli bir mekanda yoğunlaşması süreci, yapı üzerinde belirleyici olması yoluyla aktörlerin davranışlarına önemli ölçüde etki edebilmektedir.

Or-An Sitesi zaman içerisinde hem yapısal hem de sosyal çevre açısından değişimler geçirmiştir. Bu durum bu yerleşim yerinde uzun süre yaşayanların çevrelerini algılama biçimini etkilemiştir. Bu bağlamda Or-An Sitesi sakinleri 'eski' ile 'yeni' durum arasında önemli ayrımlar ve kıyaslamalar yapmaktadırlar. Or-An Sitesi'nin hemen yakın çevresine yapılan yeni çok katlı apartmanlar ve siteler hem farklı bir sosyo-ekonomik gruba hitap etmeleri hem de sitenin sahip olduğu doğal çevre özelliklerini bozmaları açısından burada yaşayan bireyler tarafından olumsuz gelişmeler olarak değerlendirilmektedir. Kentin yapısal gelişimi bu bireylerin yaşadıkları çevreyi iradeleri dışında dönüştürmüş ve onların bu çevreye dair algılarını büyük ölçüde etkilemiştir. Diğer yandan Or-An Sitesi'nin kendi içerisinde belirli özelliklerini koruması, örneğin evlerin fazla el değiştirmemesi ya da çocukların anne-babalarının yerlerine geçmesi, bireylerin 'eski' ile 'yeni' arasında ayırım yaparak kendilerini 'eski, bildik ve iyi' olanla özdeşleştirmelerini kolaylaştırmıştır. Bu durum çevredeki yapısal değişime karşı aktörlerin kültürel ve sosyal sermaye etkileşimi yoluyla geliştirdikleri bir tür savunma mekanizması olarak düşünülebilir. Diğer yandan Or-An Sitesi'ne kıyasla daha yeni bir yerleşim olan Koru Sitesi kuruluşundan bu yana yapısını büyük ölçüde korumuştur. Çevresindeki gelişim ve yapılaşmaya rağmen kendi alanı içindeki bütüncül yapısını koruyan sitenin bazı yeni sakinleri burada uzun yıllar yaşayanlar tarafından

kültürel sermaye etkileşimlerindeki farklılığa vurgu yapılarak eleştirilseler de sitenin kendine has yaşam tarzının korunduğu düşünülmektedir. Bunun nedeni de bireylerin içinde yaşadıkları siteyi benzer kültürel özelliklere sahip bireylerin yaşadığı homojen bir sosyal çevre olarak algılamalarıdır. Buradan hareketle her iki yerleşim yerinde yaşayan bireylerin benzer şekilde yaşadıkları çevreyi kültürel ve sosyal sermaye etkileşimi üzerinden algıladıkları ve konut tercihleri kadar bu yerleşimlerde yaşamayı sürdürme isteklerini de bu algı üzerinden tanımladıkları sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın temel problemi olan aktör- yapı ilişkisi açısından bakıldığında ne yapının ne de aktörlerin eylemlerinin tümüyle belirleyici olabildiği anlaşılmıştır. Araştırmanın iki farklı alanını oluşturan Kuru Sitesi ve Or-An Sitesi'nde bu bakımdan farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Kuru Sitesi sakinleri yapının sunduğu imkânları görerek ve tercih ederek buraya yerleşmiş olma eğilimindeyken Or-An Sitesi sakinlerinin daha çok eski yerleşim bölgelerinin yapısal yetersizliklerinden kaçma isteği içinde oldukları ve kurulan yeni yapının bu arayışa bir tür karşılık olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, aktörün sahip olduğu farklı sermaye etkileşimleri tercihleri büyük ölçüde belirlemekle birlikte yapı da dolaylı ya da doğrudan tercihlerin mekânla kesişme noktalarında belirleyici olabilmektedir.

Ankara'nın geçirdiği yapısal gelişim ve dönüşüm süreçleri göz önüne alındığında Or-An Sitesi'nin kurulduğu ve yerleşimin başladığı 70'li yıllarda kent merkezinin önemli ölçüde apartmanlaşması ve nüfus yoğunluğunun artması nedeniyle kentsel yaşam koşullarının yapısal anlamda büyük ölçüde problemli olduğu görülmektedir. Özellikle coğrafi etkenlerin de katkı yaptığı hava kirliliği bu problemlerin başında gelmekteydi. Diğer yandan hem yaşam koşulları hem de yaşam tarzı bakımından belirli bir arayış içinde olan benzer sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşime sahip bireyler için bu dönemde seçeneklerin son derece sınırlı olduğunu da hesaba kattığımızda Or-An Sitesi'nin mevcut yapı içindeki önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Or-An Sitesi'nde konut edinerek yerleşmeyi seçen bireylerin bu tercihlerinde bireysel arayışlar kadar mevcut yapının olumsuzlukları ile yeni bir yapısal gelişme olan kentin genel yapısında yaşanacak bir dönüşümün öncüsü olan Or-An Sitesi yerleşiminin sunduğu yapısal imkânların da belirleyici olduğu sonucuna varılmıştır.

Koru Sitesi'nde yaşanan sürece bakıldığında ise bu yerleşimin Ankara'da kent merkezi dışında site tipi yerleşimlerin görece yeni olmakla birlikte çeşitli örneklerinin görüldüğü ve yer seçimi yapmakta olan bireyler için belirli tercihlerin oluşmuş olduğu bir dönemden bahsedilmektedir. Dolayısıyla bu bireyler için kentsel yapı seçenekler sunduğundan bireyler tercihlerini görece olarak daha esnek bir yelpaze içinde ve bireysel faktörleri ön plana çıkartarak yapabilmişlerdir. Diğer bir deyişle bireyler yapının sınırlılıklarından çok çeşitliliğinden yararlanmışlar ve kendi yaşam tarzlarını yaşadıkları mekâna yansıtabilmişlerdir.

Aktör- yapı ilişkisinin bireylerin yer ve konut seçiminde ne şekilde nasıl bir yönelim ortaya koyduğu sorusunun cevabı ise hem yapısal faktörlerin incelenmesini hem de sermaye türlerine bağlı olarak ortaya çıkan davranışları birlikte ele almayı gerektirmektedir. Araştırmanın sonucunda böylesi bir analiz yapıldığında ise tercihlerin ne tümüyle yapının belirlemesiyle ne de tümüyle bireylerin sahip oldukları sermaye etkileşimleri doğrultusunda oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir deyişle kent içi hareketlilikte ortaya çıkan örüntüler tek yönlü bir biçimde aktör ya da yapı kavramları ile açıklanamamaktadır. Yukarıda da görüldüğü gibi yapı gerek olumlu gerekse olumsuz özellikleri ile bu süreçte önemli bir rol oynarken bireyler tercihlerini mevcut yapısal durumu kendi sermayeleri doğrultusunda değerlendirerek şekillendirmişlerdir. Özellikle hareketliliğin yaşandığı döneme bağlı olarak ortaya çıkan yapısal durumdaki değişiklikler aktörlerin sermaye birikimlerini mekâna yansıtmaya davranışlarını büyük ölçüde etkileyebilmiştir. Tüm bu bulgular birlikte değerlendirildiğine yer ve konut seçimine bağlı kent içi hareketliliğin kentsel yapı ve aktörlerin sermaye etkileşiminin belirli bir mekânda kesişerek somutlaşmasının bir sonucu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm bu bulgu ve tartışmalara bakılarak bu araştırmanın başlıca amacı olan aktör- yapı ikileminin irdelenmesi doğrultusunda ortaya çıkan sonuç toplumsal gerçekliğin bu ikilemin kutuplarından birinin diğerine karşı galip gelemeyeceği ölçüde karmaşık olduğudur. Başka bir deyişle toplumsal yaşam yalnızca aktörün ya da yalnızca yapının belirleyiciliği doğrultusunda açıklanamaz. Aktörün eylem ve davranışları hiçbir zaman yapıdan ve onun etkilerinden bağımsız olarak düşünülmemeyeceği gibi, yapı da tümüyle kendi dinamikleriyle oluşan ya da değişen bir olgu değildir. Kaldı ki aktör kavramı da

karmaşık bir içeriğe sahiptir ve bu nedenle bütüncül bir yaklaşımla ele alınmamalıdır. Diğer yandan yapı da toplumsal gerçekliğin kendisi gibi farklı boyutlar taşımaktadır. Ayrıca yapı etkilediği bireylerin eylemlerinden kimi zaman bazı yapı unsurlarının pekiştirilmesi şeklinde, kimi zamanda bazı unsurların aktörlerin eylemlerinin yarattığı etkileşim ile değiştirilip dönüştürülmesi biçiminde etkilenmektedir. Her biri kompleks birer olgu olan aktör ve yapı kavramları basit bir ikilem üzerinden değerlendirildiklerinde toplumsal yaşamın karmaşıklığına da cevap veremezler. Dolayısıyla aktör- yapı ilişkisi aslında bir ikilem değil, bir karşılıklı etkileşim süreci olarak düşünülmelidir.

Bu noktadan hareketle bu tezin sonuçlarının kent sosyolojisine yaptığı katkı da ortaya çıkmaktadır. Günümüzde özellikle Türkiye’de kentlerin ve kent içerisinde yaşanan sosyal olguların genellikle makro ölçekte ve yapı perspektifi doğrultusunda ele alınmasının bunların anlaşılması açısından sınırlılıklar, hatta yanılgılar yaratmaktadır. Ancak bu tez çalışması göstermiştir ki kentte yaşayan bireyler farklı eylem ve özellikleri ile kentin şekillenmesine ve kentsel yaşamın özelliklerine önemli ölçüde etki edebilmektedirler. Dolayısıyla kent çalışmaları aktörü ve onun kentle olan ilişkisine an az yapı kadar ağırlık vermelidir.

Bu tezin tamamlandığı dönem itibari ile Türkiye’de konut sektöründe önemli değişimler yaşanmaktadır. Bu araştırmada tartışılan siteleşme ve yeni konut alanlarının oluşum süreci büyük ölçüde Toplu Konut İdaresi’nin yönlendirmesine dayanmaya başlamıştır. Böylesi bir gelişme şüphesiz gerek konut piyasası gerekse kentsel yapının dönüşümü açısından yeni sonuçlar doğuracaktır. Yine bu yeni yapısal süreç karşısında kentte yaşayan aktörler de kendilerini yeniden konumlandırarak ve eylemlerini bu yeni faktörlerin de etkisi ile şekillendireceklerdir. Bu bağlamda Toplu Konut İdaresi’nin konut piyasası ve kentsel yaşam üzerine etkileri ilerleyen dönemlerde derinlemesine ve aktör- yapı dinamikleri çerçevesinde incelenmelidir. Böylesi bir çalışma Türkiye’de kentlerin geleceğine önemli ölçüde ışık tutacaktır.

KAYNAKÇA

- Abbas, A.(2004) The Embodiment of Class, Gender and Age through Leisure: A Realist Analysis of Long Distance Running. *Leisure Studies*. 23:2, 159-175
- Altaban, Ö (1998). *Cumhuriyet'in Kent Planlama Politikaları ve Ankara Deneyimi*. 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık (der. Y.Sey) içinde. İstanbul: Türk Tarih Kurumu ve Türkiye İş Bankası ortak yayını.
- Anheier, H.K., Gerhards, J., & Romo, F.P. (1995), Forms of Capital and Social Structure in Cultural Fields: Examining Bourdieu's Social Topography. *American Journal of Sociology*. 100:4 (January 1995), 859-903
- Aron, R. (2004). *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ayata, S. (2005). *Yeni Orta Sınıf ve Uydu Kent Yaşamı*. Kültür Fragmanları: Türkiye'de Gündelik Hayat (der. Deniz Kandiyoti ve Ayşe Saktanber) içinde. İstanbul: Metis Yayınları.
- Best, S. (2005). *A Beginners Guide to Social Theory*. London: Sage Publications
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of Judgement of Taste*.(çev. Richard Nice). London: New York: Routledge & Kegan Paul.
- Bourdieu, P. (1986). *The Forms of Capital*. Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. (der. John G. Richardson) içinde. Connecticut: Greenwood Press
- Bourdieu, P. (1987). *What Makes a Social Class: On the Theoretical and Practical Existence of Groups*. *Berkeley Journal of Sociology*, 32, 1-17

- Bourdieu P.(1999) *Site Effects. The Weight of the World: Social Suffering in Comtemporary Society* (der. Pierre Bourdieu ve diğ erleri) içinde. Stanford: Stanford University Press
- Bourdieu P. (2005) *Social Structures of the Economy*. UK: Polity Press
- Bridges,G. (2006). Perspectives on Cultural Capital and the Neighborhood. *Urban Studies*. 43:4, 719-730
- Calhoun, C ve diğ erleri (2007) *Classical Sociological Theory*. Oxford :Blackwell
- Calhoun C. (1993) *Habitus, Field and Capital: The Question of Historical Specificity. Critical Perspectives* (der. Craig Calhoun, Edward LiPuma ve Moishe Postone) içinde. 61-88. Chicago: The University of Chicago Press
- Castells,M (2002) *Conclusion: Urban Sociology*. The Castells Reader on Cities and Social Theory (der. Ida Susser) içinde. Malden Massachusetts :Blackwell Publishers
- Clapham,D. (2005). *The Meaning of Housing: A Pathways Approach*. Bristol: The Policy Press
- Clapham, D.(2006) *Identity and Lifestyle in Housing Research*. Paper presented at the ENHR Conference “Housing in an Expanding Europe: Theory, Policy, Participation and Implementation” Ljubljana, Slovenia, 2-5 July 2006
- Çalışkan, 0 (2004) *Urban Compactness: A Study of Ankara Urban Form*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ
- Dreyfus H., Rabinow P. (1993) *Can there be a Science of Existential Structure and Social Meaning*,Critical Perspectives (der. Craig Calhoun, Edward LiPuma ve Moishe Postone) içinde. 35-44. Chicago: The University of Chicago Press

- Elliott, A (1999) *Introduction*. The Blackwell Reader in Contemporary Social Theory (der. Anthony Elliott) içinde. Massachusetts: Blackwell
- Erişen, O (2003) *Suburbanization in Türkiye within the Process of Integration to Global Development and a New Life-Style Settlement*.ODTÜ, yayınlanmamış doktora tezi.
- Farganis, J (1996) *Readings in Social Theory: The Classic Tradition to Post-Modernism*. New York: The McGraw Hill
- Field, J. (2003), *Social Capital*. New York:Routledge
- Forrest, R ve Kearns, A (2001) Social Cohesion, Social Capital and Neighborhood. *Urban Studies*, 38:12, 2125-2143
- Galster,G. (2001) On the Nature of Neighbourhood. *Urban Studies*, 38 :12, 2111-2124
- Giddens, A. (1999) Elements of the Theory of Structuration in *The Blackwell Reader in Contemporary Social Theory* ed. Anthony Elliott, Massachusetts: Blackwell
- Giddens, A (1999a) *Toplumun Kuruluşu*. Çev. Hüseyin Özel. Bilim ve Sanat, Ankara
- Gieryn, T.F. (2002) What Buildings Do. *Theory and Society*, 31:1, 35-74
- Gordon, M. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*.(çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü) Ankara: Bilim ve Sanat
- Gottdiener, M (1988) *The Social Production of Space*. University of Texas Press, Austin

- Günay, B. (2005) Ankara Çekirdek Alanının Oluşumu ve 1990 Nazım Planı Hakkında Bir Değerlendirme. *Cumhuriyet'in Ankara'sı Özcan Altaban'a Armağan* (der. Tansı Şenyapılı) içinde. ODTÜ Yayıncılık, Ankara
- Harker R. (1990) *Bourdieu: Education and Reproduction*, An Introduction to the Work of Pierre Bourdieu, The Practice Theory (der. Richard Harker, Cheleen Mahar ve Chris Wilkes) içinde. 86-108. New York: St. Martin's Press
- Harvey, D. (1976) Labor, Capital and Class Struggle around the Built Environment in Advanced Capitalist Societies. *Politics and Society*, 6, 265-295.
- Harvey, D. (2002). The Urban Process under Capitalism: A Framework for Analysis. *The Blackwell City Reader* (der. Gary Bridge ve Sophie Watson) içinde. 116-124. UK: Blackwell Publishing,
- Harvey, D. (2003). Contested Cities: Social Process and Spatial Form. *The City Reader*. (der. Richard T. LeGates ve Frederic Stout) içinde. 227-234. London: Routledge
- Harvey, D. (2003) (1988). *Sosyal Adalet ve Şehir*. (Çev. Mehmet Moralı). İstanbul: Metis
- Jackson, K.T. (2003). The Drive-in Culture of Contemporary America. *The City Reader*. (der. Richard T. LeGates ve Frederic Stout) içinde.67-76. London: Routledge
- Jæger, M.M.(2007), Educational Mobility Across Three Generations: The Changing Impact of Parental Social Classes, Economic, Cultural and Social Capital. *European Societies* 9(4).527-550.
- Katznelson, I (1992) *Marxism and the City*, New York: Oxford University Press

- Keyder, Ç (2009) (2000) *Enformel Konut Piyasasından Küresel Konut Piyasasına*. İstanbul: Küresel ile Yerel Arasında (der. Çağlar Keyder) içinde. 171-191. İstanbul: Metis
- Lash, S.(1993) *Pierre Bourdieu: Cultural Economy and Social Change*, Bourdieu: Critical Perspectives (der. Craig Calhoun, Edward LiPuma ve Moishe Postone) içinde 193- 211. Chicago: The University of Chicago Press
- Layder, D. (2006) *Sosyal Teoriye Giriş*. Çev. Ümit Tatlıcan. İstanbul: Küre Yayınları
- LiPuma E., (1993) *Culture and the Concept of Culture in a Theory of Practice*, Bourdieu: Critical Perspectives (der. Craig Calhoun, Edward LiPuma ve Moishe Postone) içinde. 14-34. Chicago: The University of Chicago Press
- Mahar C., Harker R., Wilkes C. (1990) *The Basic Theoretical Position*, An Introduction to the Work of Pierre Bourdieu, The Practice Theory (der. Richard Harker, Cheleen Mahar ve Chris Wilkes) içinde 1-25. New York: St. Martin's Press
- Mellor, R (1975) Urban Sociology in an Urbanized Society. *The British Journal of Sociology*. 26:3, 276-29. Blackwell Publishing
- Nylund,K. (2001) Cultural Analyses in Urban Theory of the 1990s. *Acta Sociologica*. 44:3 (2001), 219-230, Sage Publications
- Postone M., LiPuma E., Calhoun C., (1993) *Introduction: Bourdieu and Social Theory*, Bourdieu: Critical Perspectives (der. Craig Calhoun, Edward LiPuma ve Moishe Postone) içinde. 1-13. Chicago:The University of Chicago Press
- Poloma, M.M. (1993) *Çağdaş Sosyoloji Kuramları* (çev. Hayriye Erbaş). Ankara: Gündoğan Yayınları
- Ritzer, G (1975) *Sociology: A Multiple Paradigm Science*. Allyn and Bacon, Boston

- Roberts, K. (2004). Leisure Inequalities, Class Divisions and Social Exclusion in Present –day Britain. *Cultural Trends*. 13(2):50, 57-71.
- Rojek, C. (1995). *Decentring Leisure: Rethinking Leisure Theory*. London: Sage Publications
- Sassen, S. (2002). from Globalization and its Discontents. *The Blackwell City Reader* (der. Gary Bridge ve Sophie Watson) içinde. 161- 170. UK: Blackwell Publishing,
- Scaff, L.A. (2000) Georg Simmel. *The Blackwell Companion to Major Social Theorists* (ed. George Ritzer) içinde. Oxford: Blackwell
- Swingewood, A (1998) *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*. (çev. Osman Akınhay). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Şengül, H.T. (2001) *Kentsel Çelişki ve Siyaset: Kapitalist Kentleşme Süreçleri Üzerine Yazılar*. İstanbul: WALD
- Şenyel, M.A. (2006) *Low-Rise Housing Development in Ankara*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ
- Tarhan, B.A. (2006) *Ankara, Kent ve Modernleşme*. Sanki Viran Ankara (der. Funda Şenol Cantek) içinde. 107-148. İstanbul: İletişim
- Tuna- Ulatav Z., Sahil, S (2004) Toplumsal Yapı Mekansal Yapı Etkileşimi Bağlamında Or-An Örneğinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi* 19:3, 247-259
- Turner, J.H. (2003) *The Structure of Sociological Theory*. Belmont: Wadsworth/Thomson

Van Eijck, K., Mommas, H. (2004) Leisure, Lifestyle and the New Middle Class. *Leisure Sciences*. 26, 373-392.

Walton, J (1993) Urban Sociology: The Contribution and Limits of Political Economy. *Annual Review of Sociology*, 19, 301-320

Waters, M. (1994) *Modern Sociological Theory*. London: Sage

Watt, P. (2009) Living in an Oasis: Middle- Class Disaffiliation and Selective Belonging in an English Suburb. *Environment and Planning*.41, 2874-2893

EK 1**Or-An ve Koru Sitesi Sakinleri için Görüşme Soruları**

1- Çocukluğunuz nasıl bir yerde, evde, mekânda geçti? Anne- baba - aile ilişkileri nasıldı, meslekleri eğitimleri nelerdi, kimlerle komşuluk yapılırdı. Çocukluk döneminizdeki hayatınızı anlatabilir misiniz?

- Kır kökenliler mi, yoksa hep kentte mi?
- Kaç kardeşiniz? Onların eğitimleri, meslekleri nelerdir? Sizininki daha sonra konuşacağız ama...
- Annenizin- babanızın yaşantıları nasıl geçmiş? Evlilikleri nasıl olmuş?
- Günlük hayatta neler yapılıyor o dönemde? Kimlerle görüşülüyor, neler yapılıyordu? Sinema, komşuluk vs. Lokanta, Hafta sonları şehir dışına gitme, kimlerle görüşülürdü?
- Şehrin hangi bölümünde oturuyordunuz? Merkezde mi? Dışında mı? Şehir ne kadar büyüktü? Yeni evlere, semtlere geçme var mıydı? Hep aynı evde mi oturduunuz? Nasıl bir evde? Daha sonraki yıllarda nerede yaşadı aile? Yeni evlere, yeni mahallelere geçme isteği olmadı mı?
- Sizin doğum tarihiniz nedir?

2-Öncelikle kardeşleriniz, eşiniz, çocuklarınızla ilgili konuşalım. Sizin, eşinizin eğitimleri nelerdir, ne iş yapıyorsunuz? Çocuklarınız nerelerde okuyorlar? Ne iş yapıyorlar? Yani bugünkü aileyi tanıyalım.

- Şu an ne işle uğraşıyorsunuz? Yaptığınız işi, pozisyonunuzu, iş hayatınızı anlatır mısınız?
- Eşiniz çalışıyor mu? Onun mesleği, işi nedir?
- Çocuklarınız var mı? Yaşları kaçtır, hangi okullarda okudular/okuyorlar? Çalışıyorlarsa işlerinden söz eder misiniz?

3- Aylık gelirin ne kadardır? Eve giren toplam aylık gelir ne kadardır? Bunlar dışında kira, faiz vb. gelirleriniz var mı?

4- Gayrimenkulünüz var mı? Oturduğunuz ya da ikinci ev, yazlık, arsa vb.

5- Ankara'daki kendi yaşantınızdan biraz bahseder misiniz? Anne- baba evinden sonraki yaşantınızı anlatır mısınız? Nerelerde yaşadınız? Nasıl yer değiştirdiniz?

—Şu an yaşadığınız evden ve çevreden bahsedebilir misiniz? Size mi ait? Ne zamandır burada oturuyorsunuz? Bu semte nasıl yerleştiğinizi anlatır mısınız? O dönem hangi alternatifler arasından burayı seçmişsiniz? Diğerlerini neden seçmediniz?

6-Semtiniz hakkında düşüncelerinizi anlatır mısınız? Burayı seçmenize neden olan etkenler nelerdir? Şu anda bir ev alacak ya da taşınacak olsanız nerede oturmak isterdiniz? Nelere dikkat ederdiniz? Nasıl bir ev seçerdiniz?

—Çocukluğunuzun geçtiği yerle/ muhitte bugünkü yaşadığınızı muhiti/ semti karşılaştırırsanız, benzerlikler ya da farklılıklar nelerdir? Yaşam tarzı olarak, ilişkiler, komşuluk olarak vs.

—Örneğin bugün küçük çocuğunuz varsa/ olsa, okuldan geldiğinde siz evde olmadığınızda, çocuğunuzu alacak, siz gelene kadar ilgilenecek bir komşunuz/ komşularınız var mı?

7- Günlük yaşantınızı anlatır mısınız? Örneğin, bir hafta boyunca neler yaparsınız? Özellikle, hafta sonlarınızı nasıl geçirirsiniz?

— Boş vakitlerinizde iyi vakit geçirmek için neler yaparsınız? Özel zevkleriniz, hobileriniz var mı?

8- Sosyal yaşantınızı anlatır mısınız? Kimler görüşürsünüz? Neler yaparsınız? Arkadaşlarınız kimlerdir?

9- Dernek, vakıf gibi kurumlarla ilişkileriniz var mı? Üye olduğunuz ya da gönüllü çalıştığınız sivil toplum kuruluşları, faaliyetleri, sosyal yardımlaşma vs. var mı?

10- Genel olarak diğer insanlara güvenir misiniz? Örneğin ilk kez karşılaştığınız insanlara?

11- Sizce “iyi/ güzel vakit geçirmek” ne anlama gelir? Örneğin sanat gibi konulara ilgi duyar mısınız?

12- Kent deyince size ne anlam ifade ediyor? Sizin için kent nedir?

—Kentte yaşayan birisi olarak, kentin en çok hangi bölümlerini, nerelerini kullanıyorsunuz, hangi alanlarında, hangi mekânlarında oturmayı ya da kullanmayı istersiniz?

— Şu anda oturduğunuz ve kullandığınız kent alanlarından memnun musunuz?

— Bir kurulu semtte yer seçmek var sizin yaptığımız gibi, bir de kentin biraz dışına çıkıp kendine yaşam alanı yaratanlar var. Örn: İncek gibi... Siz hangisini tercih edersiniz...

EK 2**Ankara'nın Yapısına Yönelik Soru Formu****DEMOGRAFİK BİLGİLER**

Cinsiyet

Yaş

Eğitim durumu

Meslek

Oturduğu Semt

Çalıştığı Yer

Pozisyonu/Görevi

KENTSEL YAPI KAVRAMI

- 1- Sizce bir kentin yapısını neler oluşturur?
- 2- Sizce bir kentin yapısını belirleyen etkenler nelerdir?
- 3- Sizce bir kentin yapısında değişime neden olan etkenler nelerdir?
- 4- Türkiye'de yerel yönetimler, inşaat sektörü, devlet politikaları ve ekonomik faktörler kentleri nasıl etkilemektedir? Geçmişten bugüne bu etkiler nasıl ortaya çıkmıştır, nasıl sonuçlar doğurmuştur?

ANKARA'NIN KENTSEL YAPISI

- 5- Sizce Ankara'da kentleşme geçmişten günümüze nasıl bir seyir izlemiştir?
- 6- Ankara'nın kentsel yapısını belirleyen faktörler nelerdir? Ankara'nın kentleşme tarihinden söz eder misiniz? Belirleyici özellikleri nelerdir? Hangi aşamalardan geçmiştir?
- 7- Günümüzde Ankara'nın yapısını şekillendiren etkenler nelerdir?
- 8- Ankara'da yaşayanlar konut tercihlerini hangi etkenlere göre yapmaktadırlar?
- 9- Ankara'da yeni oluşan yerleşim bölgelerinin oluşumunda hangi faktörler etkili olmuştur?
- 10- Ankara'nın yeni yerleşim alanları, genişleme alanları nerelerdir?
- 11- Planlı veya plansız olarak oluşan yeni yerleşim alanları hangileridir? Bunların ortak ve farklı özellikleri nelerdir?
- 12- Bu yerleşim bölgelerinin özellikleri nelerdir?

13- Bu bölgelerin tercih edilmesinin nedenleri nelerdir?

14- Bu bölgelerde yaşayan insanların genel/ortak özellikleri (varsa) nelerdir?

15- Bu yeni yerleşim alanları ve bu bölgelere doğru yaşanan hareketliliğin nedenleri nelerdir?

16- Bu hareketlilik kentin yapısını nasıl etkilemektedir?

17- Ankara'nın kentsel yapı ve kentsel gelişme açısından geleceğini nasıl görüyordunuz? Sizce yaşanacak gelişme ne yönde ve nasıl olacaktır?

EK 3

Koru Sitesi ve Or-An Sitesi'nde Yaşayanların Demografik Profil Tablosu

İsim	Yaşadığı Site	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Eşinin Mesleği
Nazan	Koru Sitesi	Kadın		Lise	Ev Hanımı	Müteahhit
Neşe	Koru Sitesi	Kadın		Doktora	Öğretim Üyesi	Öğretim Üyesi
Canan	Koru Sitesi	Kadın		Üniversite	Emekli Memur	Doktor
Nuran	Koru Sitesi	Kadın	60	Lise	Emekli Bankacı	Mali Müşavir
Şule	Koru Sitesi	Kadın		Üniversite	Yönetici	Mühendis(Ölmüş)
Belma	Koru Sitesi	Kadın		Doktora	Uzman Doktor	Uzman Doktor
Nesrin	Koru Sitesi	Kadın		Lise	Ev Hanımı	Yönetici- Özel Sektör
Suzan	Koru Sitesi	Kadın		Üniversite	Emekli Öğretmen	Doktor
Gülten	Koru Sitesi	Kadın	72	Üniversite	Ev Hanımı	Subay (Boşanmış)
Ebru	Koru Sitesi	Kadın	42	Üniversite	Emekli- Özel Sektör	Kendine Ait Şirket
İnan	Koru Sitesi	Erkek	53	Yüksek Lisans	Diplomat	Diplomat
Aysel	Koru Sitesi	Kadın	57	Lise	Ev Hanımı	Özel Sektör
Bilge	Koru Sitesi	Kadın	37	Üniversite	Ev Hanımı	Kendine Ait Şirket
Meltem	Koru Sitesi	Kadın	48	Doktora	Emekli Öğretim Görevlisi	Mali Müşavir
Süha	Koru Sitesi	Erkek	55	Yüksek Lisans	Emekli-Merkez Bankası	Merkez Bankası
Selçuk	Koru Sitesi	Erkek	64	Üniversite	Emekli Bürokrat	Emekli Mühendis
Mehmet Ali	Or-An Sitesi	Erkek	76	Lise	Emekli-Kuyumcu	Ev Hanımı
Turgut	Or-An Sitesi	Erkek	80	Üniversite	Yazar	Ev Hanımı
Serpil	Or-An Sitesi	Kadın	67	Lise	Emekli-Birleşmiş Milletler	Öğretim Üyesi
Murat	Or-An Sitesi	Erkek	74	Üniversite	Emekli Bürokrat	Emekli Öğretmen

Şerif	Or-An Sitesi	Erkek	74	Doktora	Emekli Öğretim Üyesi	Ev Hanımı
Perihan	Or-An Sitesi	Kadın	58	Lise	Ev Hanımı	Emekli Muhasebeci
Kenan	Or-An Sitesi	Erkek		Üniversite	Emekli Muhasebeci	Memur
İhsan	Or-An Sitesi	Erkek		Üniversite	Emekli Bürokrat	Emekli Memur
Belgin	Or-An Sitesi	Kadın		Üniversite	Emekli Memur	Boşanmış
A.A.	Or-An Sitesi	Kadın	67	Lise	Ev Hanımı	Memur
Bubilay	Or-An Sitesi	Erkek	49	Üniversite	Emekli-Özel Sektör	Memur
Fatma	Or-An Sitesi	Kadın		Üniversite	Emekli Öğretmen	Öğretim Üyesi
Gülistan	Or-An Sitesi	Kadın	58	Lise	Emekli Memur	Boşanmış
Erdoğan	Or-An Sitesi	Erkek	58	Üniversite	Memur	Emekli Memur
Filiz	Or-An Sitesi	Kadın	63	Üniversite	Emekli-Özel Sektör	Emekli Bürokrat (Ölmüş)